

Maribi Bilbao: "Egunero egiten dutuna antzeztea da zailena"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

EKAINEKO

larrun

**Euskararen
Erabilera**

ADITUEN ANALISIA

XABIER AIZPURUA

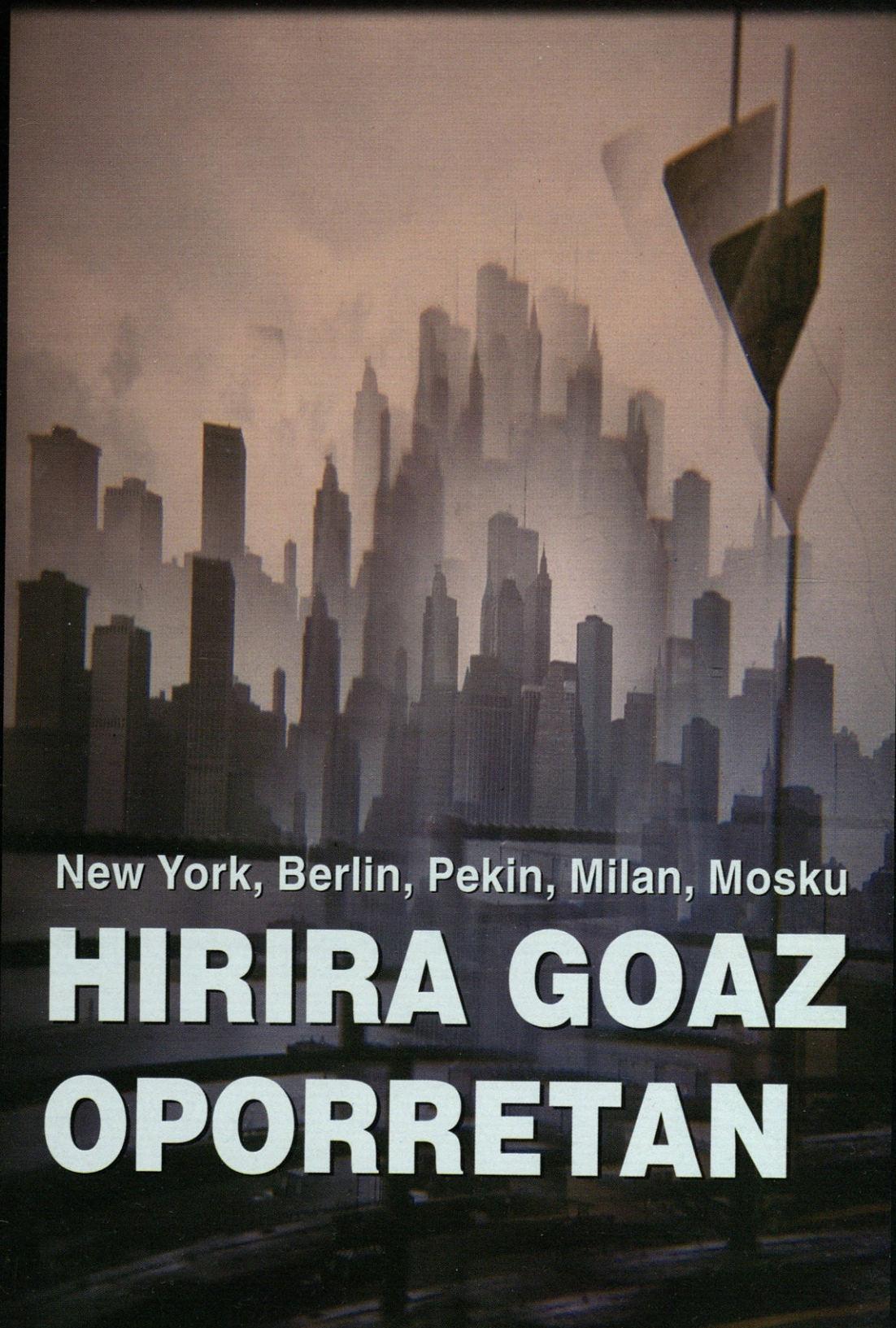
ROSA RAMOS

OLATZ ALTUNA

ÑAKI M. DE LUNA

New York, Berlin, Pekin, Milan, Mosku

HIRIRA GOAZ OPORRETAN

2002

Mendi Martxa

IRUN - IRUÑEA

Uztailak 29tik Abuztuak 4ra

antolatzailea:

esait

www.esait.org

Informazioa eta izena emateko:

- Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroatik: 943491626 telefonora deituz.
- Lapurdi, Behenafarroa eta Xuberoan honako taberna hauetan txartelak salgai jarriko dira: Xaia (Behobia), Euskalduna (Baiona), Xuriatea (Hazparne), Zinko (Maule), Bakarra (D. Garazi).

Diseinua: antza S.A.L.

ALBERTO ELOSEGI

■ Pello Apezetxea: "Herriaren izaera federekin lotua dago zuzen-zuzen" 9

DANI BLANCO

■ Araudiak konpondu gabe utzi du lan prekariotasuna 12

MIKEL SAIZ

■ Nafarroako berriak mugak gaintzen 14

NICO AZKONA

■ Literatur solasaldiak: Irakurleak du hitza 41

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Irakurleak Mintzo	

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Pello Apezetxea.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Araudiak konpondu gabe utzi du lan prekariotasuna. Daniel Udaltz	12
--	----

EUSKARA

Nafarroako berriak mugak gaintzen. Gontzal Landa	14
--	----

GIZARTEA

Oporrak hirian: New York, Berlin, Pekin, Milan eta Mosku. Hainbaten artean	16
Elkarrizketa: Maribi Bilbao.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	33

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	38
Literatur solasaldiak: Irakurleak du hitza. Iñaki Guridi	41
Orain dela 30 urte	
Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIARI

Politika: Antxon Gomez	8
Kultura: Jose Luis Rebordinos	40
Azkena: Jose Ignazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

ESPAINIAKO DERMOKRAZIAK

(A X A L E R O I T X U R A)

«ESPAINIAKO HISTORIAK EZ NAU SEKULA ERAKARRI IZAN, Baina IKASI EGIN beharra daukat, ZEREN INKISIZIO ESPAINOLA GILTZARRI NAGUSIA BAITA GARAI HONETAKO ZANPAKETA ULERTZEKO» H.C. LEAK

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari ordea: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN: www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herria	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

ZUZENKETA

1859 aleko Urrea atalean Zaldibiko Udala aipatu genuen. Gu Zaldibarko Udalez ari ginen, baina akats tekniko bat dela-eta, Zaldibar beharrean Zaldibia agertu zen. Barkamena eskatu nahi diegu bi udalei akatsarengatik.

ARGIA

GORA GU TA GUTARRAK !! (Kepa Bereziartuari adeitasunez)

ARGIA aldizkarian zuri egindako elkarriketa irakurri ta gero (ARGIA Kepa Bereziartuari 2002ko ekainaren 16ko alean) zenbait gauza komentatzeko gogoari ezin eutsi eta hona hemen ondorioak.

Begira, hasiera batean ezin sinetsi, benetan ari zinenik. Zurea irakurri ahala, politikaria ala eliza baten predikadore dogmatikoaren adierazpenak ote ziren neure buruari hasi nintzaion galdezka. "Elizatik kanpo salbaziorik ez" edo "Jainkoa gurekin dago" aipu famatuak behin eta berriro zetozkidan burura. Deskalifikazio ugari, funtsezko argudiorik ez. Dirudienez, ANV edo Batasunarekin ados ez dagoen jendea espainolistak edo boto bila dabilen sasiezkerkiar doilorrak baino ez dira. Aralar, Zutik, Batzarre, AB... Inor ez da salbatzen. Zuek al zare-

te Euskal Herriaren aldeko militante zintzo bakarrak? Eta gainera batasuna hitza gora eta behera. Batasuna? Norekin? Zueen buruarekin edo?

Gauza bat da norberarenak argi edukitzea eta beste bat, zeharo ezberdina, egia osoaren monopolioa norberak daukala sinestarazi nahi izatea. Azken hau partidu baten baino, sekta baten ezaugarriak izan ohi dira. Euskaldun zintzo askok ez du inondik inora zuk banaturiko anatema merkerik merezi. Herri honetan fanatismoa soberan dugu eta elkarriketa eta zubi faltan gabiltza. Zuk besteengandiko "kontaminazioa" ekiditearren, zure urrezko gazteluan "benetako abertzale bakanekin" bizi nahi baduzu, jakin ezazu hori ez dela inoiz herri honen askapenerako bidea izango.

Herri honen alde egoteko modu eta pentsaera asko dago (bestearekiko errespetuan oinarrituriko guztiak, behar beharrezkoak) eta guztion arteko lana ezin bestekoa da.

Aurreko larunbateko manifestazioan (partidu politikoen lege berriaren aurka-koan) izan al zinen?

Horiek ere etsaiak ote?

**JOXE MARI GOIENOLA
PORTUGALETE**

Hiruko Txikian

GEZUR

Festa ematen ari zaiguna. Hau fidazten ari naizenean, hilak hogeia, atzo ELAk eta LABek konbokatutakoari buruz jasotako berriak irigarriak dira. Enpresaburuen sindikatuarentzat bereziki eta instituzio ofizialentzat orokorrean, Gipuzkoan hor nonbait baina Bizkaian, Araban eta Nafarroan gutxiengo batek soilki jarraitu dio euskal sindikatuei. Gaurkoan aldiz, beste hainbeste eskualdeak aldatuta. Beraz, ezer gutxi hauen ustez. Eta Estatu espainolean, bertako Gobernuko ordezkartaren hitzetan, porrota izugarria, PSOEak azken hogeia urte hauetan izandako nabarmenena. Baina

bada grebata huts egiten ez duen neurgailu argi bat: grebalarien patrika, hilaren hondarrean bankuko kontuen sukarra. Eta egoki deritzot hori publikatzeari. Konbokatzaileen komiteek balukete hor zer egin. Hilabeteko soldatetatik deskontuak zenbatu eta horien berri ematea litzateke argumetaziorik azkarrena. Eta langileek greba egin eta eguna lan egin izan balute bezala ordaintzen duten ugazaben berri izatea ere, mesedegarria guztiontzat. Gizartea, informatua nahi dugula. Ez agintarien informazio gizartea bizi

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

GREBA OROKORRA
BALIATU

Langileriaren eta beste herri sektoreen parte hartzea eta laguntza aldarrikatu zituen Euskal Herriko eta Espainiako Estatuko greba orokorra eta gero, berau kalera-tuen eta langabeen alde egiteko baliatzeko unea iritsi da, Espainiar Gobernuaren lan erreformak haiek kaltetzen dituelako bete-betean. Garaia da sindikatuek greba egin dutenen borondatea errespetatzeko, greba burutu bazuten ez zelako bakarrik prestazio sozialen erreforma geldiarazteko izan, baita haiek hobetzeko ere. Gizarte laguntzak, langabeentzako diru laguntzak bezala, oso eskasak dira, milaka pertsonen lanbide arteko gutxiengo soldata baino kopuru txikiagoa jasotzen dute eta INEMek 3.876 milioiko superabita du. Oraindik milaka pertsona daude langabezian eta ez dute prestazio sozialik jasotzen, euskal lan harremanen markoa errespetatzen ez delako... sindikatuek helburu horiek elkartuta ekiteko unea da, erasoaren aurrean -zalantzarik gabe PPren Gobernuak hasiko duena- zauritutako otso bat bezala ez atzera egiteko ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ARALAR ALDERDI GISA ERATUA

ARALAR alderdi egituratua da jada, bere militanteek hautatutako zuzendaritza eta guzti. Ez da erraza alderdi berri bat sortzea egungo Euskal Herrian; baina seguruenik zailago izango da jardunean mantentzea, edota hobeto esanda jardunean indartsu mantentzea. Alderdi berri batek dituen ohiko arazoez gain, ezker abertzaleko sektore egituratuena eta indartsuenaren aldetik jasaten ari den eta jasango duen presio gogorra hor dago, kongresu atarian eta kongresuaren unean ikusi den bezala. Patxi Zabaletak koordinatutako duen alderdiak eratze fasea amaitu du, eta ez da gutxi; orain, aritzearen erronkari heldu beharko dio, besteak beste, dirua eta militanteak lortzeari.

JOSEBA OLALDE

■ Kongresuan hautatutako zuzendaritza.

ELKARRI AZKEN AHALEGINEAN

ELKARRIK aurkeztu ditu jadanik Bake Konferentziaren behin-behineko emaitzak. Lau esparru ditu konferentziak: folio bat, dossier bat, liburu bat eta hitz bat. Folioarena ezik, gainerako proiektuak gauzaturik daude jada. Aurrikusi bezala, alderdi politikoei jarduera politikoaren printzipioei buruz egin beharreko folioa izan da eremu arantzatsuen, eta oraindik urrira arteko tarte izango da berau gauzatzeko. Elkarriren esanetan, hurbilpen garrantzitsua erdietsi dute

zereginen diarduten zortzi moderatzaileak eta ofizialki edo ezofizialki ordezkaturik dauden alderdiak, guztiak PP ezik. Konferentzia iazko urrian hasi zen eta martxoan bukatzeko zen. Ondoren, ekainera atzeratu zen PSE-EEren ezohiko kongresuagatik eta gero urrira arte Batasuna legez kanpo jartzeko abian jarri den Alderdi Politikoen Legeagatik.

BATASUNA ZER GERTATUKO ZAIN

ALDERDI politikoen legea noiz erabiliko den, hori da orain airean dagoena: uztailen bertan, irailean, ETak lehenbiziko atentatu hilgarria egiten duenean edo datorren urte hasieran. Aukera guztiez hitz egin da eta Batasuna egoera hori noiz gauzatu zain dago, bere jardunean geldirik egon gabe, aste honetan egiten ari

B A H E A

• Joseba Permachek "Gara"n Batasunako Mahai Nazionalaren izenean Aralarri buruz: Badakite zertan ari diren. Badakite diskurtso horrek Batasuna amildegi bazterrean uzten duela, noiz eta ezker abertzaleko erakundeen aurkako erasoa inoiz baino gogorragoa denean. Atzamarrarekin seinalatzen gaituzte, gure bizkarrean jo-puntua jarriz Estatuak honakoa esan dezan: 'noski, politikoki zuzena izanez gero independentista ere izan daiteke, baina konstituzionalki ez zuzenak direnak legez kanpo jarri eta espetxeratu behar dira'"

ETA-REN PRESENTZIA

36 orduko epean bonba-autoz eta lehergailuz egindako bost atentatu egin zituen ETak, Europako Batasunako Sevillako gailurrarekin batera. Bere presentzia modu agerikoan nabarmendu nahi zuen eta baita lortu ere. Europan ere, bere atentatuek ohikoan izaten dutena baino dezente oihartzun handiagoa lortu dute. Gatazkaren egoerak, ordea, bere ohikoan dirau, ez atzera, ez aurrera. Eta egoera horietan, handienak eta indartsuenak ateratzen ditu azkenean etekin gehienak, edo kalterik txikiak. Ekintzokin bat ezagutarazi duen komunikatuan, ETak 1995ean eskaini zuen Alternatiba Demokratikoa jarri du berriz mahai gainean.

den hautetsien geldialdi instituzionalak erakusten duen bezala. Bilboko manifestazioa egin ondoren, Batasunak konpromezu handiagoa eskatu die han bildu ziren alderdi eta indarrei.

GREBA OROKORRAK

EUSKAL gizarteak PPren Gobernuaren Langabeziaren erreforma guztiz arbutzen duela erakutsi dute Hegoaldean izandako bi greba deialdiek. Argi erakutsi duten moduan, lan esparru desberdinak abiapuntutzat hartuz, sindikalgintza egin eta ulertzeko bi molde daudela: estatuko sindikatuena eta sindikatu abertzaleena. ELA eta LABek batetik, CCOO eta UGTk bestetik, lau sindikatuak argi adierazi dute greba deialdi honetatik aurrera bi ikusmolde hauen arteko zanga asko nabaritutako dela etorki-

zun hurbilean. ELA eta LABi dagokionez, grebak balio beharko luke jarduera bateratuaren iparrerantz abiatzeko; haustura ekarri zuen errealitate gatazkatsua, ordea, hor da egun ere, oztopo gisa.

ADOLFO SUAREZ ERE JAIME MAYOR OREJAREN ALDE

FRANKISMOAREN ondoren lehen gobernu presidentea izan zen Adolfo Suarezrek Jaime Mayor Orejaren alde egin du Jose Maria Aznar ordezkatzeko dagoen lehian. Rodriguez Ratoriburuz "arroegia" zela esan du eta Mariano Rajoyri buruz ez du aipamenik egin. Calvo Sotelo, Landelino Lavilla, Alfonso Orio eta Martin Villa, bere lehen gobernu ministroek ere Mayor Orejaren alde egin dute.

- Pio Cabanillas, Espainiako Gobernuko bozeramailea ETaren lehergailuez: "Ezin da ahaztu ekintza horiek nahiko errazak dira egiteko, horrek adierazten du itsu-itsuan ari direla".
- Gorka Espiau, Elkarriko koordinatzailea Bake Konferentziako folioari buruz "Egunkaria": "Irlandako kasuak erakusten digun legez, denbora gehiago behar da elkarriketarako baldintzak negoziatzen benetako eta behin-betiko negoziazio prozesuan baino".
- Aralarreko koordinatzaile Patxi Zabaletak 'Deia': "Ez gaude etakideen aurka, haien jardunaren aurka baizik".

■ Carlos Iturgaiz.

IZPIAK

Carlos Iturgaiz EAEko PPko lehendakariaren aurkako salaketa jarri du EAJk auzitegietan, honek alderdi jeltzaleak "Euskadi tiroka" eraikitzen ari dela esan zuelako.

Abertzaleen Batasunak galdeketa bat burutuko du bi mila abertzaleen artean. Datozen egunotan bederatzi galdera irekiak burutuak izanen dira posta bidez. Galdeketa helburua ABren estrategia zehaztea da. Besteak beste, beste alderdiekiko harremanak eta bi urteren buruan burutuko diren kantonamendu bozetarako jokamoldeak zehaztu nahi ditu alderdi honek.

Javier Balza Herrizaingo kontseilariaren ustez, biolentziak irauten duen bitartean ez dago herri kontsultarik egiteko baldintzarik. Horrez gain, bere ustez Alderdi Politikoen Legeak arriskuan jartzen ditu Ibarretxe lehendakariaren bilera eta Arkauteko mahaia.

■ Javier Balza.

Ilegalizazioa eta intsumisioaren itzala

Dagoeneko zaila da zerbait berria esatea PPko gobernua PSOEko bere akolitoen laguntzaz Batasuna eta gainontzeko ezker abertzaleko alderdiak lege kanpo uzteko prestatutako esperpento juridikoetaz. Legea ETA erakunde armatuaren aurkako botika mirakuloso bezala saldu zaie espainiarrei, eta jakina, ezker abertzalea errizino ustel hori irentsi ezean ilegalitatearen infernuetara amildua izango da. Hori nahiz eta Baskongadetakotako gotzainek independentistak konde-na "ab aeterno" begi onez ez ikusi eta mitradunek, beti zuhur, purgatorioko nekeak nahiago ezker abertzalekoek gure bekatuak pekatze-ko.

Dena den Aznar jaunari beti geratuko zaio Espainiako Artzapezpiku Kastrensearen suzko ezpata eta mihingain beltzaren sostengua gorri-separatistekiko euskal gotzainen elkar hartze makurra salatze-ko ahotik tximistak darizkiola.

ELIZAREN inguruan antolatutako zorofandango honetan, agnostiko honi ulertzeko zailena egiten zaiona zera da: nola mantendu daitezken Artzapezpiku Kastrense bezalako karguak kurian eta gero moralitateaz eta bakeaz pastoralak atera belarrietaraino lotsagorritu gabe? Egoera honek zer ikusirik gehiago dauka inbutuaren legearekin Jaungoikoaren legearekin baino.

Baina, guzti honek badauka bere ikuskizunaren alde ere: zirko mediatikoarena. Ideiak aspaldidanik agortuak zituzten tertulianoek mintzagai agortuezina dugu. Espainiar eritzi publikoa bilakatutako artalde mediatikoaren pentsua, prioi xenofobo eta faxistez beteta. Pentsamendu bakarraren gaitzez aspaldidanik kutsatutako jendeari bere benetazko arazoak estaltzeko pagotxa.

Eta halako legeria totalitarioa arropa demokratikoaz janztea komeni denez, hor dugu Aralar eta enparauen kasua. Nola esan daiteke legeria honek ideia independentistak kriminalizatzea duela helburu PPko buruzagiek argi eta garbi adierazi dutenean Patxi Zabaletaren neska-mutilak Inkisizio Berriak gainontzeko ezker abertzaleko taldeekin egin beharreko

sumetatik salbatuko direla? Antza, Aralarrekoen helburua ezker abertzalea botoz hustutzea den bitartean, leku bat izango dute PPk kudeatzen duen Demokrazia Organiko Espainiarren linboan.

Baina, esperpento hauez gain, badago gauza kezkarriagoa. Datorren legeriak ez du soilik milaka herritarren ideiak lege kanpo utziko, pertsona askoren gartzeleratzea eragin baizik. Dagoeneko lagun talde handia dago Espainiako espetetan sakabanatuta ez inolako erakunde armatuaren partaide

izateagatik, ezkerreko eta independentista izate soilagatik baizik, eta datu hau izaten ari da zarata mediatikoaren aurreneko biktima.

Aznarren mehatxu fazistoiden hura betetzen ari da. Euskal Herrian milaka zinegotzi, alkate, legebiltzarkide edo militante soilak egunero oheratzen dira jakin gabe burmuina espainartasun narzizista espongiformez jotako Madrilako epaile ezagun baten aginduz espainiar polizia edo euren satelite baskongadoak etorriko ote zaizkien gauean etxetik atera eta kartzelara eramateko.

DANI BLANCO

Antxon Gomez
EAE-ANV-ANBko
idazkari nagusia

"Lakuako alderdiek ez digute argitu zein izango den euren jarrera ilegalizazioen aurrean. Ertzaintzak ilegalizazioei aurre egingo dioten ezker abertzaleko militanteen ehizan parte hartuko al du?"

BITARTEAN Lakuako hiru-koitzaren alderdiek ez digute argitu oraindik zein izango den euren jarrera praktikoa ilegalizazioen aurrean. Esate baterako: parte hartuko al du Ertzaintzak ilegalizazioei aurre egingo dioten ezker abertzaleko militanteen ehizan? Prest al daude ezker abertzalea jokuz kanpo uzteko gainontzeko arau legalak betetzeko? Jarraituko al du

Azkarraga jaunak Erkidego Autonomoaren epaile espainiarren laudorioak abesten epaile hauek herritarrek euren ideien- gatik gartzelaratzten edo isunez samatzen dituztenean? EA intsumisioaz mintzo denean, zertaz zaigu mintzo?

Gogora etortzen zaizkit, legeriak halaxe agintzen zuelako, Atutxa buru zuten ertzainek dozenaka euskal intsumitu atxilotzen eta espetxeko bidean jartzen zituzten garaia, Ardanza jaunak, Ajuria Eneako Olinpotik, bakeaz eta etikaz erruz hitz egiten zuen bitartean. Kendu Ardanza eta jarri bere klon Ibarretxe, eta egoera antzeko parekoa izan daiteke datorkiguna.

Intsumisioaren itzala luzea da ilegalizazioaren soinu-ko egun hauetan ●

P E L L O A P E Z E T X E A

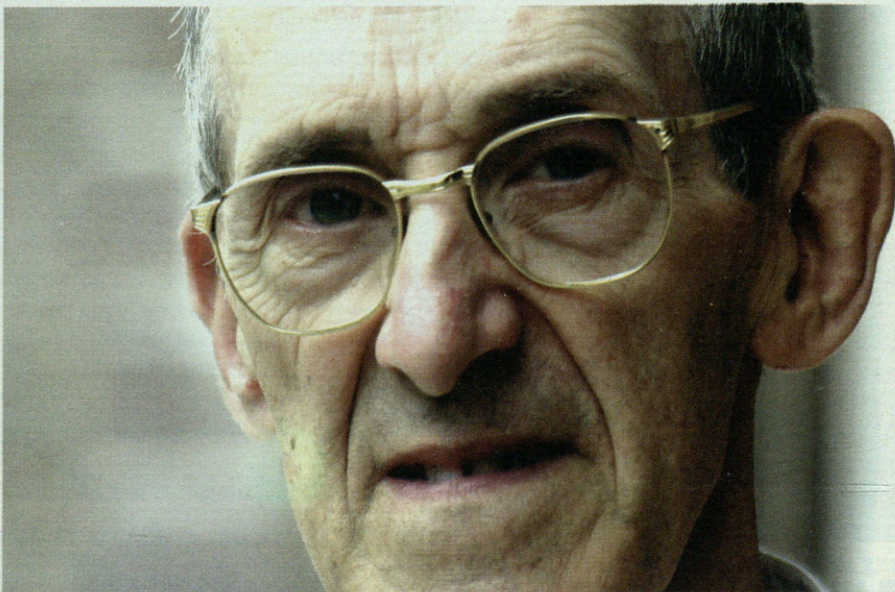
Euskal eliza hizpide izan dugu azkenaldian. Bilbo, Donostia eta Gasteizko apezpikuen pastoralaren ondoren Euskal Herriko 358 apaizen idazkia kaleratu zen. Pello Apezetxea apaiz nafarrarengana hurbildu gara Elizari eta bi idazki hauei buruzko iritzia ezagutzeko.

“HERRIAREN IZAERA FEDEAREKIN LOTUA DAGO ZUZEN-ZUZEN”

Apezpikuek idatzitako pastoralak ezagutu ondoren 358 apaizen adierazpena ezagutu genuen. Apaiz hauek, Euskal Herriak bizi dituen “konfrontazioak” gainditzeko “indarkeria” mota guztiak etetea, eskubide indibidualak eta kolektiboak errespetatzea eta autodeterminazio eskubidea aldarrikatzea eskatu dute. Apaiz hauen artean Pello Apezetxea dago, alabaina, sinatzaile guztietatik bost apaizen izenak baino ez dira ezagutzera eman, gainontzekoenak notarioen babespean direlarik. Ekin molde honen zergatiaz galdezka hasi dugu solasaldia Etxalarreko erretoarekin: “Orain hala egiten dugu. Azkeneko hiru hilabeteetan beste idazki batzuk ere kaleratu ditugu -Nafarroan zabaldu direnak, kasu-, horiek sinatu dutenen izen bat edo bi besterik ez dira agertu. Zergatik? Jende batzuek ez dute nahi beren izena agertzea, eta beldurra ere badago. Apezpikuak zer egingen edo ez duen egingen beldur dira. Izan ere, apezpikuak ez badu idatzitakoa onartzen, norberari gutun bana idazten dio, eta ez sobera gozoa. Jendea beldur da. Orain, adibidez, beti izen berak ez agertzeko, beste izen batzuen bila ibili gara eta nahiko lan izan dugu”.

■ **Apezpikuen pastoralak eta zuek apaizek idatzitako idazkiak ba al dute loturarik? Zuk zeuk zein testuingurutan kokatzen dituzu bi idazkiak?**

Gurea eta apezpikuena ez daude bata bertzearekin lotuak. Ia-ia egun berean atera baziren ere, gurea joan den abenduan hasi zen idazten. Euskal Herri osoko apaizek idatzia izan denez, idazkiak bide luzea egin behar izan du, azkenean Apaizen Koordinakundearen urteko

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Fernando Sebastian apezpikua Nafarroara etorri eta hilabete batera, apaizek euskara klabe politikoan erabiltzen dugula aurpegiatu zigun”.**

batzarrean aurkeztua izan zelarik. Gure idazkiak, dudarik gabe, Fernando Sebastianek “La Iglesia frente al terrorismo de ETA” liburuaren epilogoan erraten duenarekin zer ikusia du, eta UPNko gazteekin batera eginiko adierazpenen ondorioz etorri da ere bai.

□ **“Apezpikuek idatzi dituzten pastoral guztien artean hau zehatzena izan dela uste dut, gauza gehien zehazten dituen”**

■ **Zer iritzi duzu hiru apezpikuen pastoralari buruz?**

Hasteko erranen nuke, idazkiaren gauza batzuek nolabaiteko lotura dutela Sebastianek errandakoarekin. Bestalde, bada pastoral hau epela dena erran duena. Nire irudiko, gehienetan edo ia beti, apez-

pikuen idazkiak epelak edo ETArekin indarkeria zuzen-zuzen gaitzesten duten idazkiak izaten dira. Boteretik burutzen diren eskubideen urratzeaz edo eskubideen aipatzeaz ez dute hain zehazki idazten, zeharka edo abstraktuki idatzia dira beti. Horregatik, apezpikuek idatzi dituzten pastoral guztien artean hau zehatzena izan dela uste dut, gauza gehien zehazten duena.

■ **Esate baterako?**

Alderdi Politikoen Lege proiektuaren alde kaltegarriak aipatzen ditu espreski, tortura eta tratu txarrak gaitzesten ditu, kartzelatuak hurbiltzea aipatzen du, baita terrorismoa eta abertzaleasuna ez lotzea ere. Ez dut uste apezpikuek horren garbi eta horren zuzen inoiz idatzi dutenik orain arte. Alde horretatik hagitx positiboa dela uste dut.

■ III. Kontzilio Vatikanoren aiduru

“Vatikanok desagertu beharko luke estatu bezala”

Apezpikuen pastoralak bazterrak astindu ditu. Zer iritzi duzu Espainiako Apezpikuen batzorde erabakitzaileak idazkiarekiko izan duen jarreraz?

Bere jarreraren beldur nintzen, baina apezpikuek ez dituzte bertze apezpikuak kritikatzeko, edo ia inoiz ez.

■ **Korporatibismo moduko bat izan ote da?**

Bai, baina ez hori bakarrik. Elizbarrutiak neurri batean autonomoak dira. Apezpiku bakoitza, nolabait, jaun eta jabe da bere barrutian. Beraz, lehenik bertzeak ez kritikatzeko erabaki dute. Bigarrenik, gobernuarengandik kritika biziki gogorak jaso dituzte: inmorakal direla. Elizak ez ditu halakoak aise onartzen.

■ **Erromako Vatikanok auzi honetan “oraingoz” ez duela “esku hartuko” adierazi du halaber.**

Erantzun diplomatiko bat bezala hartu behar da. Geroko utzi du, alegia. Baina, erran dudanez, Elizak ez du aise onartzen apezpikuen kontrako kritikarik eta gaitzespenik inondik datozela ere, kasu berezietan salbu.

■ **Sektore batzuen iritziak, politikak pisu gehiago du euskal elizan erlijioak berak baino.**

Bai, halaxe diote. Gure jarrerak politikoak eta gaitzesgarriak direla diote, eta herriaren izaera defenditzearekin lotzen dituzte. Hainbat kristau teologoek ez dituzte gure jarrerak ulertzen ez onartzen ere. Orain gutxi, teologo aurrerakoi batzuen idazki

batek harritu egin nau, beste gaietan oso nire ikuspegi berekoak sentitzen ditudalako. Gure herriari dagokionez aldiz, ez dute iritzi bera, nik berriz kontraerantetan ikusten ditut. Adibidez, teologo hauek Brasileko Leonardo Boff teologo ospetsuaren ikuspegiak onartzen dituzte. Nik Boffek Ameriketako herriei eta kulturei buruz esandakoak Euskal Herriari aplikatzeko modukoak ikusten ditut, haiek ordea ez dituzte inondik ere egokiak ikusten herri honetarako. Orduan, politika egiten dugula? Nik gure herriaren izaera federekin lotzen dut. Eliza nagusiak boterearen ondoan egiten du politika, boteretsuen alde paratzen da. Apezpikuen idazkia dela-eta Josep Piquek Espainiako nuntziario deitu dio, gero Vatikanora deitu du. Hori ez da kristau eliza, hori kontraerantzen izugarriekin funtzionatzea da.

■ **Eliza krisian dago.**

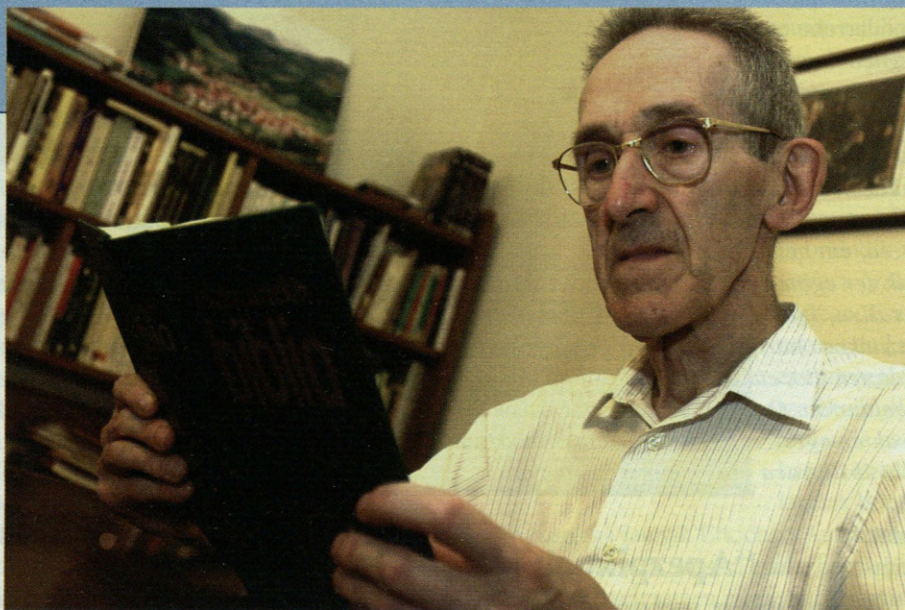
Bai. Horregatik eta Eliza bertze bidetik joan dadin, kardinal, apezpiku eta apaiz batzuk III. Kontzilio Vatikanora eskatzen ari gara. Juan XXIIIk II. Kontzilioan erran zuenez haize berriak behar ditugu etxea aireztatzeko. Mezu hori zabaldu nahi zuen, baina bertze batzuek leihor hori itxi egin zuten eta Eliza geroztik eta gehiago indartu da hierarkia eta instituzio bat bezala. Kristau elizak ez du inolako zentzurik norabide honetan, Vatikanok desagertu beharko luke estatu bezala. Ebanjelioaren, bere izaeraren eta Kristoren jarraitzaileen kontra doa bide horretan.

raren eta Kristoren jarraitzaileen kontra doa bide horretan ●

■ **Alde ezkorrik ikusten al diozu?**

Gehienbat herriaren izaera argi eta garbi ez hartzea eta ez aldarrikatzea. Herriak ezaugarri bereziak dituela dio idazkiak, baina herriaren izaera ez du zehatz-mehatz aipatzen, ez du Elizak esan beharko lukeena esaten. Hau da, Elizak herria Jainkoaren kreazioaren ondorio bezala aldarrikatu eta defenditu

beharko luke. Errate baterako, “*abertzale izatea edo ez izatea ez da ez derrigorrezkoa moralaren ikuspegitik, ez gaitzesgarria moralari dagokionez*” diote apezpikuek. Aldiz, nire ustez, herriaren izaera

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Herri bakoitzak berezko izaera du, bertze herriek berea dute eta guk euskal izaera dugu. Euskaldunon izaera hori onartzea jendea onartzea da, jendea delako bertzerik gabe”.**

zuzen-zuzen lotua dago federekin. Herri bakoitzak berezko izaera du, bertze herriek berea dute eta guk euskal izaera dugu. Euskaldunon izaera hori onartzea jendea onartzea da, jendea delako bertzerik gabe. Hori

esaten.

■ **Idazkiari ETak eragindako biktimetikiko elkartasun falta egotzi zaio sektore batzuetatik.**

Apezpikuei ETak eragindako bikti-

Biblian agertzen da, hori Jainkoak egina da eta Jainkoak egina baldin bada fededun batek onartu, defenditu eta aldarrikatu behar du. Gizakiok geure izaera onartu eta defenditu behar dugu, flora eta faunarekiko erakutsi behar dugun begirune eta arrazoi berberengatik, gure fedea eta moralak ingurumen guztiarekiko eskatzen digun errespetu berberarekin, dena Jainkoak egina delako. Testuak ez du hori

mak ez zaizkiela axola aurpegiatu zaie, ez dituztela nahiko aipatzen eta ez zaiela laguntza nahikorik ematen esaten ari dira hainbat sektoretatik. Horren atzean alderdi politiko batzuek eginiko erabilera dago, alderdi eta sektore horiek idazkia politikoki erabiltzen ari dira. Biktimak daude, jakina, alde guztietan biktimak daude. Nire ustez, zinegotziez eta beren familiez nahiko luze hitz egiten dute idazki honetan, elkartasuna eta sentibera-tasuna erakutsi behar zaizkiela zehazten dute, eta haien sufrimen-dua kontuan hartu ere. Gehiago egin beharko luketela? Bada, bai. Baina, neurriak betiere norberak nondik begiratzen duenaren arabera har-tuak izaten dira.

■ **Fernando Sebastian apezpikuak idazkia ez zuela presioengatik sinatu esan dute hedabide batzuek, azken orduan atzera egin zuela-edo. Zein da zure pertzepzioa?**

Ez dut uste. Urteroko garizuman egiten den idazkia lau apezpikuek sinatzen zuten lehen, baina Sebastianek aspaldi utzi zion sinatzeari. Beraz, ez da egia. Apezpiku honek idatzi dituenak irakurrita ezinezkoa iruditu zait pastorale hau sinatzea. Egunko bere jardura ez dator idazkiarekin bat, beraz koherente izanez, normala da ez sinatzea. Iruñeko apezpikutegiko prentsa arduradunak Sebastian pastoralaren puntu batzuekin ados dagoela erran zuen, baina badakigu zein puntuekin, ezta? ETaren indarkeria eta terrorismoari erreferentzia egiten dioten puntuekin.

ELIZAREN HIERARKIAREKIKO KRITIKOA

Goizuetarra sortzez. Etxalarreko erreto-rea da. "Herria 2000 Eliza"ko kidea. Sebastian apezpikuarekin harreman bereziak ditu. Bera etorri aitzin, apezpi-kuak urtean hiru bilera egiten zituen apaizekin, orain urtean behin. Cirarda apezpikuaren garaian mendialdeko apaizen ordezkaria izan zen. Orduan apaizek hautatzen zuten ordezkaria, orain Sebastianek hautatzen du. Elizan demokrazia eskas ote den adierazi diogu. Irriño batez erantzun digu.

■ **Zer moduz zure apezpikuarekiko harremana? Nolako apezpikua da Sebastian jauna?**

Sebastian espainola da. Antza denez, ez da espainol nazionalista edo espaino-lista deitzen den horietako bat. Alabaina, espainiar sentiera badu eta pentsaera ere bai. Guk berarekin egin genuen lehenda-

erratea? Berak espainol izatea, Espainiaren izaera, errealitate hori, gauza normalizat jotzen ditu, baina bertze nortasun kultural edo politiko bat ez du onartzen.

■ **Hori espainol nazionalista izan gabe.**

Benoa, nik badaezpada ez nuke erranen hala denik. Ez dakit. Dena den, aipatu liburuaren epilogoan garbi ikusten da euskaldunon abertzale-tasuna ez duela onartzen. Batzutan erraten du onartzen duela, baina gero baldintzak jartzen ditu. Adibidez, ez du bakarrik indarkeria gaitzesten ez duen euskal nazionalismoa ez dela onargarria erraten, nazionalismo demokratikoa deitzen den hori onar-garria dela dio, baldin eta indepen-dentzia ez badu eskatzen. Autodeter-minazioa eskatzea ere ez du zuzen ikusten.

■ **Zuen idazkiak, aldiz, autodetermi-nazio eskubidea errespetatzea eska-tzen du. Zein da bere mezu eta ekar-pen nagusia?**

Lehenik, apezpikuen pastoralarekin batera plazaratu izanak idazkiari eman dion oihartzuna azpimarratu nahi nuke.

Lehen ere, gisa horretako idazkiak plazaratu izan baiti-tugu apaizok. Bestalde, apez-pikuek bake nahia oinarritzat hartzen duten bitartean gure idazkiak Euskal Herriaren izaera aldarrikatzen du. Hau

da, Euskal Herria herri bat da eta eskubi-deak ditu, autodeterminazioaren eskubi-dea du hartara. Eskubide indibidual eta kolektiboak errespetatuak izan daitezen eskatzen dugu. Horiek dira idazki honen mezu eta ekarpen nagusiak ●

◆ MIKEL ASURMENDI

□ "Apezpikuen idazkiari eginiko kritikaren atzean alderdi politiko batzuen erabilera dago"

biziko bileran, ohi bezala, hastapeneko hitzak euskaraz egin genituen, eta horrek ezinegona sorrarazi zion nonbait. Nafarroara etorri eta hilabete batera, apaizok euskara klabe politikoan erabiltzen dugu-la aurpegiatu zigun. Nahiko bitxia edo arraroa egin zitzaigun. Zer nahi duzu

Megadenda

zure aukera musika eta liburutan

Igandean jarriko da indarrean itsasoko lanaren gaineko legedi berria. Arrantzaleek ezingo dute aurrerantzean 12 ordu baino gehiagoz lan egin egun bakoitzeko. Araudiak, 1995ekoak bezala, ez dio konponbiderik ematen sektoreko prekariotasun laboralari.

ARAUDIAK KONPONDU GABE UTZI DU LAN PREKARIOTASUNA

DANI BLANCO

■ Araudi berriak astean egun eta erdiko atsedena izateko eskubidea ezagutzen die langile guztiei.

Datorren ekainaren 30etik aurrera, itsas laneko araudi berria izango dute Hego Euskal Herriko arrantzaleek, Espainiako estatuko gainerakoek eta merkataritzako nabigazioko langileek. Oraingo araudiak ezartzen duenaren arabera, arrantzaleek eta merkataritzako nabigazioko langileek ezingo dute aurrerantzean 12 ordu baino gehiagoz lan egin egun bakoitzeko. Zahar-berria da araudia, ez bairik gabe, zeren, 1995ekoak bezalaxe, ez baitu hobetuko enpleguaren kalitatea. Eta, kalitate ezak, prekariotasunak edo bestela esanda, ontzietako segurtasun eskasak sortzen dute, hain zuzen, laneko hainbat ezbehar arrantzako sektorean; iritzi horretakoak

dira behinik behin euskal arrantzaleak eta sindikatuak.

2000ko datu ofizialen arabera, 364 ontzik eta 3.400 lagunek osatzen dute murriztuz eta murriztuz joan den sektorea. Orain, gogora ditzagun 1995eko

□ **Hegoaldean, erdira etorri da bost urtetan sektorea: 748 barku eta 8.350 arrantzale izatetik 364 barku eta 3.400 arrantzale izatera pasatu da**

datuak: garai hartan, 748 barku zeuden abian eta 8.350 lagun zebiltzan lanean Hego Euskal Herrian, arrantzako sektorean. Hortaz, erdira etorri da edo erdira ekarrarazi dute sektorea bost urteren buruan. Ekarrarazi diogu, Hego Euskal

Herriko arrantzako sektorea horretarako etxeko lanak egiten aritu baita azkeneko hamarkadan, gure aldizkarian behin eta berriz jakitera eman dugun moduan. Horregatik, konplitu duenaren arrazoiz kritikatu eta baztertu dituzte euskal arrantzu sektoreko sindikatuak, kofradiek eta arduradunek Europako Komisioaren eta Europako Arrantzako Ministroen Kontseiluaren erabakiak, berriro ere, azken aste hauetan egiaztatu den bezala, sektorea errotik erreformatzera bideratutako deliberamenduak. Oraindik etxeko lanak egin ez dituztenei dagokie orain horretan aritzea. Horixe izan da euskal kontsigna.

LANA, ATSEDENA ETA OPORRAK. Itsas lanetako dekretu berriak, datorren ekainaren 30ean indarrean jarriko denak, artikuluetan ezartzen du itsasoko laneko denbora ezin dela luzatu 12 orduetik aurrera, ezta aparteko orduak kontuan hartuta ere, hala ontzia portuan denean, nola itsaso zabalean dabilenean. Lanegunen arteko deskantsuari dagokionez, berriz, gutxienez sei orduko deskantsua izateko eskubidea izango dute arrantzaleek edo langileek, edota 14 orduko aldea baino ez duten bi periodotan ere banatu ahaliko dute atsedendia.

Araudi berriak, gainera, astean egun eta erdiko atsedena izateko eskubidea ezagutzen die langile guztiei. Langileari metatu egingo zaizkio ontziratzeko bakoitza bukatutakoan hartu gabe geratu zaizkion atsedeen egunak, eta ontzia denbora luzean portuan denean edo oporrekin batera hartu ahaliko ditu egun metatuak.

LAB sindikatuaren iritziz, oraingo legea 1995ekoaren oso antzekoa da eta

□ Apirilean, Eusko Jaurlaritza Europako foro guztietan egon zedila eskatu zuen ofizialki Hego Euskal Herriko arrantza sektoreak

ez dio benetako konponbiderik ematen sektoreko arazoari, hots, prekariotasun handiari. Horregatik, lehen bezain ez egonkorra izango da sektoreko enplegua eta lehen bezain segurtasun laboral eskasa izango dute ontziek. Egungo egunean ere, arrantza da lanbide arriskutsuena Europako Batasunean, sektore horretan gertatzen baita lan istripu gehien: gainerako sektore ekonomikoetan baino bi aldiz istripu gehiago izaten da arrantzako lanetan.

LABeko sektoreko ardura duna den Leo Belaustegik dioenez, hain eskasak dira lan baldintzak eta hain apalak soldatak, non langileek berek hausten baitituzte indarrean dauden arauak, lansari duin samarra atera ahal izateko. "Prekariotasun larria, garantia laboral eza eta soldata eskasa tarteko, ordu gehiagorik egiten dute lan arrantzaleek, lansaria osatzeko", baieztatu digu Belaustegik. Kontuak horrela, nahiz eta arazua debekatua izan 12 ordu baino gehiagorik lan egitea, arrantzaleak ez dira ausartzen lanegun luzeagoak salatzerara, lanik gabe geratuko diren beldurrez.

Hain zuzen ere, prekariotasun laboralaren ondoriozko ez egonkortasuna dela kausa, arrantzaleen seme gazteek ez dute segitu nahi aurrekoen lanbidean, eta beste enpleguen baten bila hasten dira, arrantzako prekariotasunetik ihes egiteko. Arrazoi horregatik, gero eta sarriago ikusten ditugu Afrikako, Hego Amerikako eta Europako Ekialdeko etorkinak, hemengo portuetan eta ontzietan.

ARRANTZA POLITIKA PROPIO BATEN ALDE. LAB sindikatuaren ustez, arrantza sektoreko lan baldintzak

hobetzeko, arrantza politika propioa ezartzeko modua egitea da ezinbestekoa. Horretara iritsiz gero, sektorea hobeto arautzea lortuko litzateke, hala arrantzari berari dagokionez, nola enpleguan eta babes sozialean.

Tesi horixe defendatzen zuen LAB sindikatuak. Bien bitartean, joan den apirilean, Eusko Jaurlaritza Europako foro guztietan egon zedila eskatu zuen ofizialki Hego Euskal Herriko arrantza sektoreak, bereziki Europako Batasuneko arrantzako ministroen bilkuretan, erakunde horrek defenda ditzan, ez Espainiako Gobernuak, hemengo sektoreari dagozkion interesak. Gero eta premiazkoagoa da eskabide horren aldeko erantzuna, oraintsu ere, joan den ekainaren 11n, hain zuzen, Europako Batasunak euskaldunon interesak gogotik kalte ditzakeen erreforma drastikoa proposatu du arrantzako sektorean. Jakina, oraingoz

□ Legez kontrakoak izango dira 12 orduz gorako lanegunak, baina arrantzaleak ez dira ausartuko lanegun luzeagoak salatzerara

tako udalak eta alturako arrantzako sektorea batu ziren, eta denek ahalegina egitea erabaki zuten, bai Eusko Jaurlaritzak, bai arrantzako sektoreak berak, Europako Batasuneko Arrantzako Ministroen Kontseiluan zuzeneko parte hartzea izan dezan.

Joan den apirilean azaldu zuten jendaurrean agiri bateratua. Orduan jakitera eman zuten, beharrezkoa da, halaber, Hego Euskal Herriko arrantzako sekto-

reak eta Eusko Jaurlaritzak Europan zuzeneko parte-hartzea izatea, Hego Euskal Herriko arrantzaren garapenaren eremuekin ikuskizun duten Europako programak "zuzenean eta eskusiboki gestionatzeko". Alde horretatik, Hego Euskal Herriko agente ekonomiko eta sozial guztiak gonbidatu zituzten Bruselan ahots propioa izatea lortzeko ekintza bateratuak bideratzeko formulak aurkitzen saiatzerara. Agiria aurkeztu zuten taldeek adierazi zuten, legeko nahia da hori guztia, dagoeneko Europako beste nazionalitate batzuek indarrean duten eskubidea baita. Horrez gainera, euskaldunon abe-

rastasuna eta ongizatea hobetzeko ere balioko omen du.

Agiria aurkeztu zutenen iritziz, Espainiako Gobernuak izan dute "etsai" behin baino gehiagotan, Europako negoziazioetan. Horregatik, arrantzako laguntza estrukturalen gestio guztia Eusko Jaurlaritzari uzteko eta arrantzako kompetentzia oro transferitzeko eskatu diote erakunde horri ●

◆ DANIEL UDALAITZ

DANI BLANCO

ez dugu ahots propiorik Europako foroean, eta, ondorioz, Espainiako ministroari begira egon behar dugu, zeinen interesak ez baitira berariaz gure arrantzaleek eta arrantzako sektoreak dituztenak.

Hego Euskal Herriko baxurako arrantzako sektore guztia, Bizkaiko eta Gipuzkoako arrantzaleen kofradien federazioak, arrantzako armadoreen elkarteak, ekoizpeneko, kontserbetako eta komertzializazioko erakundeak, arrantza herrie-

Euskara Kultur Elkargoak duela hiru hilabete abiatu zuen Sarea zerbitzua. Nafarroan euskararen inguruan sortutako berriak Nafarroatik kanpo zabaltzeko asmoz jaio da. Astero bost albiste berri paratzen dituzte web orrian eta hainbat erakunderi helarazten dizkiete.

NAFARROAKO BERRIAK MUGAK GAINDITZEN

Nafarroakoa da Europa osoan hizkuntza politika murriztailea darabilen gobernu bakarra. Izan ere, Sanzen Gobernuak izan ezik, beste guztiek tokian tokiko hizkuntzen aldeko urrats handiak nahiz txikiak ematen dituzte, betiere hiztunen

Horretarako, gizartean, administrazioan eta irakaskuntzan lan egiten duten zenbait erakundek osatutako sarea sortu du. Bi astean behin informatzaile hauek beren esparruetan euskararen inguruan gertatutakoen berri ematen diete Elkar-goko kideei. Horiek dira Sarea izeneko

web orriaren edukiak (www.euskarakultur.org). Informazio hori guztia EBLULera eta Euskal Autonomia Erkidegoko, Kataluniako, Galiziako, Valentziako eta Balear Uharteetako gobernuen Hizkuntza Politika sailak bidaliko dituzte, besteak beste, Nafarroako Gobernuak egiten duenaz jabe daitezten.

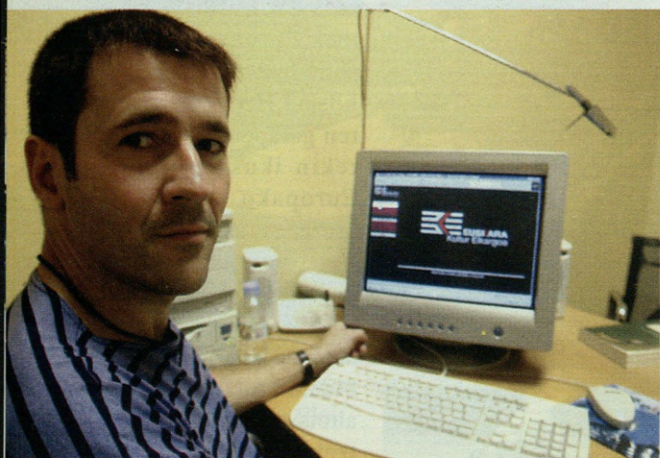
Ildo horretan, Sarea zerbitzuko koordinatzaile Patxi Labordaren iritziz, "ez bakarrik European, Espainiako Estatuan bertan Nafarroan euskarak bizi duen egoeraz eta sufritzen ari den erasoez

oso gutxi dakite, albisteak tentu handiz helarazten baitituzte. Sarea web orriak egoera horri nolabait buelta eman nahi dio, erabakiguneetara etengabe informazio objektiboa eskainiz, Sanzen Gobernuak hartzen dituen neurri murriztaileak kanpoan ere ezagutu daitezten". Gainera, erabakigune horiekin harreman sistematikoak lortzeko Sarea zerbitzua etengabe

berritzea beharrezkoa dute, eta horregatik astero bost albiste sartzen dituzte web orrian. Lan hori aurrera eramateko ez du jende gehiegik buru-belarri aritu behar, baina koordinatzailearen lanaz gain gizarte, irakaskuntza eta administrazioan lan egiten dutenen lana ere ezinbestekoa da. Kideok, besteak beste, komunikabideetan, sindikatuetan eta gau eskoletan egiten dute lan. Euskara Kultur Elkargoaren lana kide horien lana koordinatzea, jasotako informazioa formatu berean jartzea eta moldatzea da, gero Internet bidez Europako Batasuneko kideek berau jasotzerakoan uler dezaten.

Estrategia aldatu behar dela dio Patxi Labordak: "Orain arte euskara erasotua izaterakoan trintxeretan sartu eta kontraeraso bati ekin diogu. Gure ikuspuntua ezberdina da, zeren eta irudimena landu nahi dugu eta positiboak izan, euskararen inguruan albiste txarrak eman baino, gure hizkuntzaren inguruan sortutako dena zabaldu behar dugu. Nafarroako Gobernuak hartzen dituen neurriak, noski, garrantzizkoak iruditzen zaizkigu, baina ez du gure lana baldintzatzen". Positibotasun horri esker Sareak jendearen artean harrera ona izan du, eta orain hiru hilabete martxan jarri programa honen inguruan balorazioa egitea zaila bada ere, Elkar-goko kideen ustez positiboa da, eta Nafarroan filosofia bera duen mugimendu bat osotzen ari da.

Bestalde, azken urteotan Europako Batasuna aniztasuna eta hizkuntza gutxi-tuak kontuan hartzen hasi da, eta nahiko jarrera positiboa hartu du, nahiz eta oraindik berarentzat lehentasun bat ez izan. Ildo horretan, Europako Batasunak hartzen dituen erabaki guztiak lotesleak dira, hizkuntzei dagozkienak izan ezik, eta gainera arlo honetan hartzen diren neurriak kontsentsua exijitzen dute. Dena

MIKEL SAIZ

■ Patxi Laborda Sareako koordinatzailea da.

eskubideak murriztu gabe. European eta Espainiako Estatuan, gainera, oso gutxi dakite Nafarroan ere euskaraz egiten dela. Horregatik Euskara Kultur Elkargoak Nafarroatik kanpo euskararen eta euskal kulturaren inguruko gorabeheren berri ematea erabaki du, bereziki EBLU-Li (Hizkuntza Gutxituen Bulego Europarra).

Euskara sailaren babeslea:

Usurbilgo Udala

**Goizetik gauera
aurrera euskara!**

dén, badirudi Irailaren 11ko erasoan ondoren aniztasuna Bruselan ez dutela hain begi onez ikusten, eta beraz ikusteke dago zer-nolako garrantzia ematen zaien hizkuntza gutxituei dagoeneko zirriborrutako Europako konstituzioan.

EUSKARAREN BABESLE NAFARROAN.

1998an sortutako Euskara Kultur Elkargoa Fundazioak euskal kultura eta euskara ezagutzea eta garatzea du helburu. Sortzaileen artean Nafarroako Gobernua-ren Hizkuntza Politikan aritutako zenbait lagun zeuden, tartean Estebe Petrizan eta Elkargoaren egungo presidente Jose Luis Mendoza, eta hasiera-hasieratik argi izan zuten giza arloan eta esparru berrietan lan egin beharra zegoela.

Lehenbiziko urratsak, dena den, ez ziren lan erraza izan, eta hiruzpalau urtez aritu ziren ate joka Nafarroan nahiz Euskal Autonomia Erkidegoan. Sabino Arana Fundazioarengandik babes ekonomikoa eta pertsonala jaso zituen, eta oraindik harreman estuak mantentzen dituzte bi fundaziook. Nafarroako Ikastolen Federazioarekin eta Sortzen-Ikasbatuaz erakundeekin batera aurrematrikulazio kanpainak, hitzaldiak eta aste kulturalak antolatu izan dituzte. Izan ere, Elkargoko presidente Jose Luis Mendozaren hitzetan, *"egitismo bat interesgarria dela uste badugu eta baldin badago talde bat horretan lan egiten duena, gure laguntza eskaintzen diogu; inor ez bada, aurrera eramaten saiatzen gara gure kabuz"*. Sarea zerbitzuaz gain, bi abokatuk Artekaria izeneko programa esku artean dute. Honen bitartez hiritarren eskaerak eta kexuak bideratzen dituzte eta euskararen kontrako erasoei erantzun egokia prestatzen dute, betiere erakunde publikoen jarraipena egin ondoren. Horrezaz gain, azarorako euskararen inguruko jardunaldiak prestatzea aurreikusi dute.

Nafarroako egoeraz galdetzerakoan Mendozaren erantzuna oso garbia da: *"Euskararen defentsan bide legalak eta Europako erakundeetan muturra sartzen ikastea beharrezkoak ditugu, malkoz eta oihukatzen bakarrik bide motza izango baita geurea. Gainera, maiatzeko hauteskundeetan euskara, euskal kultura eta haustura soziala jokoan daude, eta beraz UPN gobernutik botatzea ezinbestekoa da"*

◆ GONTZAL LANDA

Arturoren kaiera

NAFARROA OINEZEN KANPAINA

"Eros ezazu denbora euskaraz Erriberarako" diru bilketa kanpaina abiatu dute Tuteran egingo den Nafarroa Oinezen antolatzaileek. Ekimena diruz laguntzeko www.nafarroaoinezen.net web guneko erloju atalean galdetegi bat bete behar da. Hiru erosketa mota egin daitezke: hiru minutukoa, bederatzikoa edo hogeita hamairukoa. Lehen kasuan, hondarrezko erlojua jasoko du erosleak, bigarrenean erlojua eta CDa eta hirugarrenean, erlojua eta alabastrozko irudia.

EUSKARAZKO SEINALEAK LANDA INGURUNETAN

Laudioko Udalak landa inguruneetan euskarazko seinaleak jarriko ditu. 50 kartel eta aluminiozko seinale ipiniko ditu baserrien inguruan, bertan bizi diren pertsonen larrialdi zerbitzuak betetzeko. Seinaleak jartzearekin batera, bertako toponimoak berreskuratzeko lana egin nahi du Udalak. Dagoeneko Euskaltzaindiarekin harremanetan dago, jatorrizko izenen zerrendak erdiesteko asmoz. Seinaleetako goiko aldean jatorrizko izena paratuko dute eta behekoan herritarrek darabilten izena.

EUSKALGINTZARENTZAT ERE PLANA

Kontseiluak Euskalgintzaren Plan Estrategikoa abiatu du. Dagoeneko 50 adituen iritzia bildu dute. Urria bitarte, euskararen eta euskalgintzaren egoeraren diagnostikoa egin eta normalizazioan aurrera egiteko erronkak zehaztuko dituzte euskararen gizarte erakundeek. Horretarako bost talde osatu dituzte: Hausnarketarako Oinarrizko Taldea, Iruñeko Taldea, Uztaritzeko Taldea, Durangoko Taldea eta Donostiako Taldea. Azarotik 2003ko udaberria arte, aurretik definitutako erronka estrategikoak nola gauzatu aztertuko da eta erronka bakoitzarekiko lan taldeak osatuko dira.

KONTSEILUA

BAIONAKO AEK-REN EGOITZAREN OBRAK

Iazko Korrikak bildutako sosak Baionan egoitza berria eraikitzeko bideratu dira eta dagoeneko obrak martxan dira. Bertan izango dira Iparraldeko AEKren bulegoak. Euskaltegiko gelez gain, ostatua eta Euskal Txokoa izango ditu.

Urrea

■ Sakanako Mankomunitateko Kirol eta Zerbitzuek Udan Euskaraz Blai kanpaina antolatzen duten bederatzigarrean aldia da. Helburua zera da: Sakanako igerilekuetara hurbiltzen direnek harremanetarako euskara erabiltzea. Hori lortzeko, langile euskaldunak izango dira, errotulu, ohar eta megafonian euskara izango da nagusi.

Ikatz

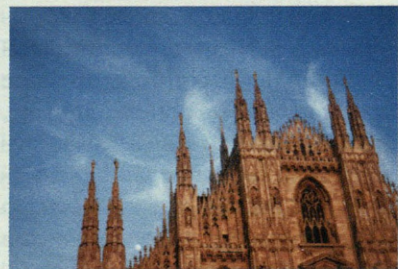
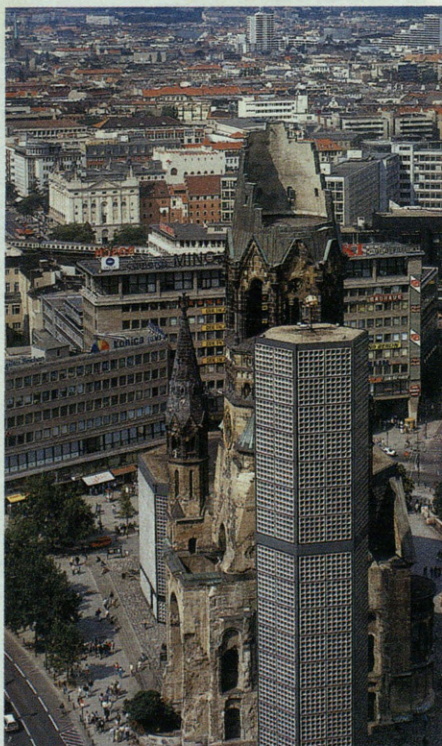
■ Administrazioan Euskaraz taldeak Iruñeko Udaleko barruko lan deialdietan Euskararen Ordenantza kontuan ez hartzea salatu du. 1999ko ekainean B mailako sei lanpostu betetzeko oposizio murriztua egin zen. Ordenantzaren arabera, halako lanpostuetan euskaraz jakitea baloratzen da, baina orduan ez zen egin. Horrez gainera, epaitegiek Udalaren alde egin dute.

Oporrak Hirian

Opor usaina nabaria den garai hone-
tan, ez dizuegu galdetuko zer duzuen
gustukoago: hondartza ala mendia.
Eguraldi ona izanez gero biak ere ez
dira aukera kaxkarrak, baina zeruak
gris kolorea hartzen badu uda hone-
tan?

Horrela bada, hirira abiatzeko pro-
posamena luzatzen dizuegu. Arras
estilo desberdinetako hiriak aukeratu
ditugu. Ameriketan New York bisita-
tuko dugu, Europan Alemanian eta
Italian izango gara, Berlin eta
Milan ezagutuz, hurrenez hurren eta
ekialdera burua altxatuz, Moskura
abiatuko gara. Handik 2008ko
Olinpiar Jokoak antolatuko dituen
Pekineri egingo diogu bisita.

• New York. Eriz Zapirain	17
• Berlin. Urtzi Urrutikoetxea	21
• Pekin. Aitziber Salaberria	25
• Milan. Nagore Irazustabarrena	28
• Mosku. Itziar Madina	30

URDUÑAN BADUZU ZERTAZ GOZATU

URDUÑAKO UDALA

FORU PLAZA 1 - Tel: 945 383003 • FAX: 945 383445

Maiztaren 7tik - Irailaren 1ra

hiria eta memoria

la ciudad y la memoria

ERAKUSKETA

Andra Mari Parrokia (Urduña)
Tel: 658 741488 (talde adostuak)
e-mail: expo@ciudaddeorduna.com
Ordutegia:
-Astelehenetik Larunbata arte: 10etatik - 19ak arte
-Igandeetan: 14etatik - 20ak arte

Inurri sentitzearen garrantzia

"Zer arraiotara zoaz New Yorkera? Zer galdu zaizu han?", batek baino gehiagok egingo dizun galdera izango da seguruenera, niri ere egin zidaten; eta aldarre oneko hartzen nindute-nean, "joño, halako hiritzarraz hainbeste entzun eta letu eta gero, neure begiz ikusi nahi dut eta bla bla bla. . ." hasten nintzaian, baina erantzun txarren bat jaso zuenik ere izango da, ez pentsa. . . askotan denak pisuzko arrazoi bat izan behar duela baitirudi, eta nireak ez zuen bakar bat ere. Banuen bildutako dirutxo bat, banuen denbora librea, banuen gogoa. Orain, horiexek idatzita ikusita, nahikoa arrazoi iruditzen zaizkit, baina gogoan dut orduan sentazio hori nuela, nolabait justifikatu behar nuela hemendik aldi baterako joan nahi izatea; eta nora, eta Estatu Batuetara gainera! "Nola leike! Nonahi bere indar beldurgaria ezarri duen munduko jabearen etxera joan behar duzu? Munduko ekonomiaren, globalizazioaren, kapitalismoaren, inperialismoaren epizentrora?" Bai, hara joan nahi nuen, sinetsita han aurkituko nuena ez zela hori bakarrik izango. Azkenetarako, inondik zetorkeen galdera maltzurari erantzun a proposa aurkitua nion: "Ingelesa ikastera noa".

Testuak: Eriz Zapiain

ETXE-ORRATZEN HIRIA. Ia 10 milioi "inurri" bizi da hirian.

H egazkinak lur hartzerako ahaztuak nituen aurreko guztiak; ordurako uneko emozioa preokupazio puntu batez nahasia zen: kapaz izango al nintzen neure kabuz Manhattango 120th street-era iristen? Han itxaroten ninduen nire kontaktak, lagun baten lagunaren urruneko lagun argentinarrak (bai, imajina zaitzakete, irakurle: "lotsagabe hau, a ze azal lodia, edozein okasio probesten...", bai, arrazoi duzu, baina Manhattango hotel batera joatea ez zitzaidan burutik pasa ere egin. Zenbat balioko du gau batek izar bakarreko hoteltxo batean?). Hark, Rogelio, esana zidan taxiz joan nahi izanez gero, 46 dolar ordaindu beharko nituela. "Ezinezkoa!... Baina bidean iluntzen badu? Ostia, hura Harlem da! Igual hobeto taxian, ezta?... Ez, ez, ez haiz lehen mementotik dirutza horiek gastatzen hasiko!", barne borroka latza izan nuen. Bi metroko beltz irribartsu bat hurbildu zitzai-

dan JFK aireportuko 3. terminal labirintikotik irteeta lortu bezain laster. Zigarroa ikusi zuen nire ezpainenetan (ez okurritu aireportu barruan erretzea, kartzelan sar zaitzakete) eta ea banuen besterik galdegin zidan. "Joño, fuertea, ez?", light-a erretzen zuela eta ez zegoela ohitua halakoetara... eta "nondik hator, bada?", "Euskal Herritik, you know?" "Of course", harritu ninduen erantzunak. Berriki atsegin hasi genuen, nahiz eta nirea keinu bidezko komunikazioa zen gehiago. Probestu nuen Manhattanera zihoan autobusaren berri ba al zuen galdetzeko. Bera ere harantz zihoala eta berarekin joan nintzekela...

Rogelio argentinarrak, lagun baten lagunaren lagun hark, aparteko eskuzabaltasunez hartu ninduen. Bere etxe txiki hartan ez nuela luxu handirik topatuko eta... alokairuan pisu bat topatu arte berean egotea niretzat benetako luxua zela eta... halaxe hasi

ginen elkar ezagutzen. Metro, autobus eta bisitatzeko lekuez aski informazio eman ondoren, bidaiatzeko nekaturak egongo nintzela eta, biharamunera arte agurtu ninduen. Eta biharamunera New York ezagutzen hasi nintzen (ba al da inor hor, lerroon bestaldean? "Hasiko ote da behingoz hiriaz zeozer kontatzen?" edo antzekoren bat esanaz hor aguantatzen duenetakoa bazara, baduzu meritua, bai!). Langarra ari zuen egun hartan, ezaguna zitzaidan eguraldia, ez hainbeste kaleko giroa: jende salda batetik bestera, bakoitza bere munduan, inork ez zion inori kasurik egiten... limusinak taxi horiekin eta bizikletekin nahasten ziren, neonezko erakusleihoak "deli" (jaki denda) koipetsuekin, exekutiboen maletinak eskale beltzen whisky botilekin (paperezko poltsez tapatuak, noski; ez ezazu alkoholik jendaurrean erakutsi, atxilo har zaitzakete)... 5th Avenue-n, New York Public Library-ren parean (portzierto, Interneten beharrik baduzu sar zaitez bertan, munduko ordenadorek azkarrenak dauzkate, doan), eszena harrigarri batek gerarazi ninduen: andre edadetu bat, Biblia eskuetan, espaloitik alde batera zein bestera gindozan ehunka pertsonari oihuka, bekatuan genbiltzala eta infernura joango ginela...

Edonora joan (baita infernura ere) eta ikusi beharreko guztiak ikusi zalea bazara, hemen ez zaizu museo, parke eta eraikinik faltako (barka, bat faltako zaizu), baina nago gehiago disfruta-

NEW YORK BIZIA. Goian, Central Parken beisbol partida. Ondoren, hautsaren arrastorik gabeko limusina. Behean, hirian ugari dauden musika taldeetako bat.

tatuko duzula kalera irten eta aurrez ezarritako planik gabe ibili zalea bazara. Manhattan oinez zeharkatzea benetako gozamen da. Esaterako, hiriko birika deitzen dioten Central Park-en igande goiz batean barneratzen bazara, larruzko baloi batekin boleibol traketsean diharduen familia mexikarrarekin egingo duzu topo, edo petankan dabilten frantses jatorriko agure yankitartuekin, edo beisbola zaletasun baino bizibide duten arraza guztietako neska-mutilekin, edo astean zehar pilatutako estresari ihesbide bat emateko patinen gainean dantzatzen dutenekin, edo beren lehen musuak emateko txoko ezkuturen bat probesten duten bikote lotsatuekin. Denetarik da hor. Astegunetan ez duzu hainbeste giro aurkituko, bai ordea *hot dog*-a edo hamburgera edo dena delako ogitartekoa hartu eta ordu laurdenean (ez gehiago!) bertako zelai edo bankuren batean bazkaltzen duen langile andana. Bada zeregin horretarako beste parketxo bat, arestian aipatutako liburutegiaren atzealdean. Han suertatu nintzen lehen egunetako batean eta, kalean saltzen duten arroz horitu errazioa ahoratzen ari nintzela, ahots ozen bat: moda desfile bat iragartzen zuen bozgorailuak. Hurbildu eta Britney Spears azalean zeraman aldzikari baten aurkezpen publikoa zela ohartu nintzen. Aurrean nuen neska gazteari azaleko hura nor zen galdetzea otu zitzaidan. Kasik akabatu ninduen begiradarekin: "Ez al duzu Britney ezagutzen!". Ia barkamena eskatu nion, halako

ERIK ZAPKIN

ATSEDENA. Liburutegiaren atzealdean eguzkia hartzen, mokadutxo bat jaten...

desilusioa hartu zuen gaixoak...

Musikazalea bazara, hau da zure hiria. "Ba, baina niri soilik reggaea gustatzen zait eta horretarako Jamaikara joango nintzateke...", edo soilik rapa, edo rocka, edo bluesa, edo gospel..., esango didazu. Guztiak dituzu hemen eta guztien sortzaile interesgarrienak. Musika mota bakoitzak du bere eremua New Yorken, bere puba, bere antzokia, bere eliza, bere taberna zuloa. Eta kontzertuak egunero! Nik, jakinminak eta gustuak tirata, aldizkarietan hainbestetan letua nuen punkaren sorlekua ezagutu nahi nuen, eta, batez ere, Ramones talde mitikoaren lehen akordeak entzun zituen CBGB ospetsua. Mapa hartu eta East Villagen (Manhattanen behealdean) kalez kale ibili ondoren, gaueko bederatzietan topatu nuen. Benetako zirrara sentitu nuen. 70eko hamarkada amaiera hartan han izango zen giroa imajinatzeak soilik emozioa sentiarazten zidan. Handik egun gutxira Joey Ramoneren heriotzaren berri izan nuen. Bertara hurbildu eta haren oroimenez jendeak utzitakoek berriz ere hunkitu ninduten (antz, euskaldunen bat izana zen egun haietan handik, "Gora Euskal Herria" letu baitzitekeen kanpoaldeko pertsianan).

Musikazalea esan dut arestian, baina artezalea, zinemazalea, dantza-zalea, antzerkizalea bazara ere, hemengo eskaintzak erraz aseko

Aia-ko Udala
(Gipuzkoa)

ITURRARANGO HARRERA ETXEA ETA MUSEOA

Ordutegia:

Urtean zehar, larunbata, igande eta jai egunetan.

Goizez: 10etatik 14etara.

Uztaila, Abuztua, Iraila egunero astelehena ezezik.

Goizez: 10etatik 14etara.

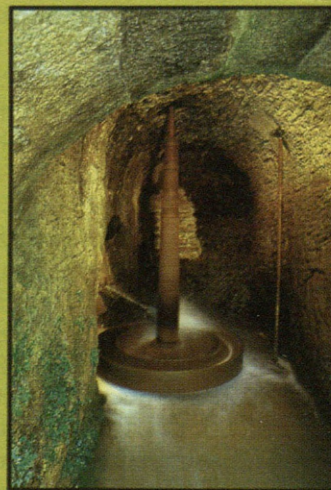
Arratsalde: 16,30tik 18,30tara

Telefonoa: 943 83 53 89

Honen inguruan JARDIN BOTANIKOA eta ERLATEGI DIDAKTIKOA ere ikus daitezke

**PAGOETAKO PARKEAN
ZEHAR IBILALDI GIDATUAK
EGITEKO AUKERA**

ARRETA KULTUR-TALDEA • GARBIÑE-TEL.: 943 13 44 35 / MILA-TEL.: 943 83 59 45

AGORREGIKO BURDINOLA ETA ERROTAK

Ikustalde gidatuak erakusketa praktikoekin:

Urtean zehar: Igande eta jai egunetan.

Goizez: 10etatik 14etara

Uztaila eta Irailan: ostiral, larunbata eta igandez

Goizez: 10etatik 14etara

Abuztu: egunero astelehena ezezik.

Goizez: 10etatik 14etara

ERIZ ZAPIRAN

IRAGARKIA GRABATZEN. Argazki zuzendariak (ezkerrean txapelarekin) Donostiako Zinemaldian egona zela esan zion artikulu honen egileari.

izango Zinemaldian entzuten dena-
gatik). Beste bi orduz egon nintzen,
kamera nola mugitzen zuen begira.

Azkeneko bi aste egin nituen
Rogelioren etxean, eta poztasun bere-
ziz gogoratzen ditut egun haiek.
Gogoan dut irrikitan egoten nintzela
iluntzean etxera itzultzeko, ikusmena
ia galdurik duen Rogeliorekin solas
egiteko. Telebistaren aurrean jezarri-
rik, etsipen puntu batez esaten zidan
honezkero gauza askorekiko ahalmen
kritikoa galdua zuela, ohiko gertatzen
zitzaizkiola telebista amerikarrean
ikusten zuen hainbat gauza, duela 20
urte New Yorkera iritsi zenean erabat
alienatzaileak eta zitalak iritziko
zituenak jada asimilatuak zituela, "zu,
europarra izaki, askoz ere irekiago,
birjinago somatzen zaitut". Ez nengo-
ela ados, ez nirekiko zuen ustea, ez
eta bere ustezko alienazioan ere. Nola
izango du galdua espiritu kritikoa
goizetan agure eta atsoekin, arratsal-
dez hiesa dutenekin eta asteburuetan
homeless-ekin lanean diharduen tipo
batek? New Yorkeko erraiak inork
baino hobeto ezagutzen dituen argen-
tinar exiliatu batek? Informatiboak
nazioarteko albisteei heltzen zienean
hasten zen onena. Hemengo "Hika"

edo "Le Monde Diplomatique"ren ale
guztiak letuak balitu bezala mintzo
zen. Estatu Batuek han edo hemen
egindakoen ezkutuko zergatiei buruz
hitz egiten hasten zitzaidan eta ni,
hantxe, harri eta zur.

Hilabete eta erdi gehiago egon nin-
tzen New Yorken, beste etxe batean,
alokairuan. Zertan? "Ingelesa ikas-
ten!" Ez nuen beste ezer egin. Beno,
aipatu ditudan pasadizoak eta beste
batzuk bizitu nituen... eta han erosi
nuen kamera batekin, lau plano txar
atera. Bisitan etorri zitzaidan lagun
batekin, jada ahaztua nuen zerbait
ere egin ahal izan nuen: barre! Azke-
nerako ordea "ingelesa ikastera"
horrez gain, abiatu aurretik egiten
zidaten galderaren erantzuna topa-
tua nuen. "Zer arraiotara zoaz New
Yorkera?". Inurri bat baino ez naizela
jabetzera. Manhattango amaierarik
gabeko etorbide haietan, arraza eta
maila sozial guztietako milaka eta
milaka pertsona haien artean, beneta-
ko inurria sentitu nintzen. Badirudi
zure herrian, zure auzoan, zure lagu-
nartean zaudenean, norbait zarela,
zerbaitetarako balio duzula, norbai-
tek estimuan zauzkala, baina halako
egoera batean zaudenean, munduko
beste puntan, ia 10 milioi pertsonaren
arte, jabetzen zara beste inurri bat
gehiago besterik ez zarela. Eta hori
oso ona da, harrokeriak eta berekoi-
keriak eta halako keriak uxatzen has-
teko ■

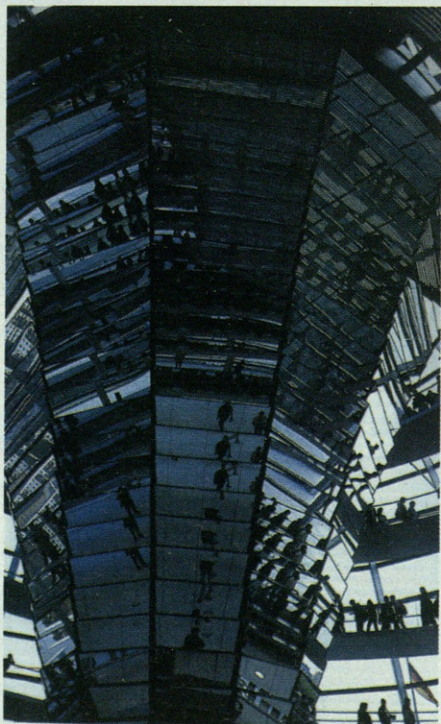

ERIZ ZAPIRAN

HOMELESS-AK. Etxerik gabeak asko eta asko dira New Yorken.

Garabien hiria

Norbaitek esan zuen, bi hiri mota zeudela -gutxienez-: bisitatzekoak zirenak eta bertan bizitzekoak. Gutxi batzuk, biak ere ba ei dira. Zalantza barik, Erromak, Pragak edo Budapestek izanen dituzte euren txokoak, hiri eta leku guztiek bezala, baina euren monumentu eta kale bitxi eta koloretsuek erakarri ohi dute jendearen arreta. Eta horrek bideratzen dizkie hiriotarantz pausoak, eskuarki. Londresek edo New Yorkek, aurrekoena falta barik, bizimodu kosmopolita berezia dakarkigute gogora aitzitik. Eta Berlinek?

Testuak: Urtzi Urrutikoetxea

Jende guztiaren ahotan dabilen beste metropoli handia da Berlin. Mitoa ere badauka, bertan hainbeste euskal jende pasa ostean, gaztetan batez ere, bakoitzak berea kontu arren: harresia dela, 70-80ko hamarkadako okupa giroa eta mugimendu alternatiboa dela, kultur bizitza ikusgarria... eta hala eta guztiz, hori guztia egia izanagatik, Berlin hiri itsusia da. Grisa eta motza, neguan batez ere. Alferrik sartuko du bere ibilbidean hamar egunetan Budapest, Viena eta Praga ikusi gura dituenak, kontua biribiltzeko Alemaniako hiriburura ere joanez. Autoz, trenaz edo hegazkinez helduta, nortasun handi barik gerra ostean egindako etxe ugari eta monumentu gutxi batzuk baino ez ditu ikusiko 24-48 ordurako Berlinera doanak.

Zer du beraz, horren berezi hiriak? Historiaren pisua oso garrantzitsua da, ezbairik gabe. Baina beste edonon gida turistikoek ez dakigun historia urruna, Mundu Gerratik aurrerako gutxienez kontatzen diguten artean, Berlin kontinentearen historia laburraren lekuko eta biktima izan da, eta lekukotzan gu ere partaide izan gara.

Bisitan etorri izan direnek, "orain Mendebaldean gaude" diotsazularik, derrigorrezkoa da? Oraindik ere igartzen dira alde biak? Ura eta ardoa beste, begiak apur bat zabaltzen dituenarentzat. Egia da gune berri eta garestiak sortu direla orain dozena bat urte arte "eremu mortua" zen hartan, Reichstag edo Parlamentua eta batez ere, Potsdamer plaza kasu.

Historikoki hiriaren bihotza izan zena ezereza izan da berrogei urtean, periferia arriskutsu, eta Mendebalde eta Ekialdean gune berriak garatu ziren, Zoologischer Garten-Kurfür-

tendamm etorbidea eta Alexanderplatz, hurrenez hurren.

Harresia jausita berriz, hiru erdigune ditu hiriak, lehengo biak gehi gerra aurreko hura, eta ikusgarria da aipatu Potsdamerplatzeko perspektiba zorutik begira, harresi aurreko postala eskutan, gaurko etxeorratzei eta garabi saldoari begira. Bai, alemaniarak berreraikuntza kontu horietan bikainak izan daitezke, baina hiri batek planoak baino zerbait gehiago behar du eta garabien paisaia horretan bizitza falta da. Otsailean pizten da zerbait zinemaldiarekin, gainontzean, dekoratua egin dute, edo amaitzeaz dabilta, baina pertsonak falta dira.

Gune horretatik mendebaldera, ezer gutxi: Ku'damm-eko saltokiak -zati kapitalistaren iragarki handiena luzaroan, Gedächtniskirche bonbardeo batean suntsitutako eliza ezaguna erdian duela-, museo bakanen bat eta gida liburuetan ager daitekeen beste bitxikeriaren bat soilik aurkituko du bisitariak.

Baina hiriko bizitza ekialderantz dago, eta historia zerbait gura duenak, hiriarekin lehen kontaktu gisa, Potsdamerplatz inguru horretatik oinez jarraitu beharko du iparrerantz: Brandenburgoko atera heldu aurretik, lur zati zabala dago, European hildako juduen monumentu erraldoi bezain polemikoa egiteko asmoa dago hor, Göbbels propaganda ministro naziaren bunkerraren gainean, hain zuzen ere. Nazien urratsen atzetik dabilenak, Hitlerren bunkerraren ezer ez dagoela jakin behar du, aparkalekua baitauka gainean. Baina inguruan daude nazien garaiko ministerio ugari eta Terroaren topografia izeneko erakusketa, Gestaporen bulego nagusia egon zen lekuan.

BRANDEMBURGO. Garaipen arkua.

Hiriaren kanpoaldean berriz, Oranienburg herrian, Sachsenhausen kontzentrazio eremua dago.

Lanak direla-eta urrira arte itxita egongo den atea zeharkatu aurretik, inguruko turismo gune berriak ere ikusi gurako ditu agian: Reichstag hor dago, Fosterren kupula eta guzti (doan da sarrera, baina ilara luzeak egon ohi dira), urrunxeago kantzileria, atean Txillidaren eskultura duela, eta inguruan, zelan ez, garabiak, enbaxaden auzoa eraikitzen ari baitira.

Ekialdera beharrean mendebaldera joz gero, Ekainaren 17ko etorbide luzea hartzen da, Tiergarten parke itzelaren erdian dagoena, Siegessäule estatua eta guzti. Edozelan ere, ez da luzaro ibili behar Berlinen parkeren bat topatzeko: asko daude, eta hondartza urrun egon arren, aintzirak ere ugari dira hirian bertan eta inguruan,

biluzik eguzkia hartzeko ohitura ere zaharra da Alemania Ekialdean. Hiritik irteteko ohiko beste txango bat Potsdam izan ohi da: Sansoucci parkean daude Prusiako garai inperialeko jauregiak, eta zinezaleentzat Babelsbergeko estudioak ere hor daude.

Hirira itzuliz, eta Brandenburgoko atearen bestalderantz joz berriz, zoruan harresia non egon zen ikusita, Unter den Linden etorbide garrantzitsuan sartuko gara. Alexanderplatzeraino igoz, hiriaren zati historiko eta inperiala daukagu begi bistan, Adlon hotelean hasi, Errusiako enbaxadan jarraitu, Guggenheim museoa eta beste zenbait Museuminselera heldu arte. Altes Museum eta Pergamon dira hor nabarmenenak. Inguruan katedrala eta Bebelplatz dago, gazteri naziek 1933an liburuen erreketak eza-guna egin zuten lekua. Lurpean oroi-garri xume bezain ikusgarria dago: apal ugari, hutsik.

Lehenxeago bidetik apur bat desbideratuta, Gendarmenmarkteko katedral biak eta antzokia eta Friedrichstrasse kale luzea gurutzatuko ditugu. XX. mendeko Europako kale bizi eta pikaroenetakoa izan zen, kabaret ugariarekin. Egun merkatalgune ugari dago, eta hegoalderantz jota, turisten jomuga garrantzitsuenetakoa: Checkpoint Charlie, hiriaren zatiketaren sinbolo, tanke sobietar eta estatubatarrak aurrez aurre egon ziren zuri beltzeko argazkiekin. Hor dago oraindik AEBetako kontrol postua gura duenak argazkia egiteko, "Mendebal Alemania(n) uzten duzu/sartzen zara" bide seinalea eta guzti. Ondoan dagoen museo garestia Harresiaren berri ematen du, hori bai, Mendebaldeko ikuspuntu hutsetik. Gainontzean, harresi zatiak hiriko iparrean, Bernauerstraßeko oroitarrian -"diktadura komunistaren biktimei" egin- eta ekialdean, munduko galeria luzeena bihurtu den East Side Galleryn daude.

Berriz atzera itzuliz, Alexanderplatzen atarian gaude, eta askorentzat,

hain izen ezagunaren atzean dagoen gune erraldoia ez da espero zuena. Funkturm edo telebistaren dorre itzela, Marx eta Engelsen estatuak hara begira eta arkitektura sobietar zurruren erakusle diren dozenaka erai-kuntza inguruan. Eskumatara, bazter batean, hiriaren alde zaharra zen Nikolaiviertel berreraiki zuten gerra ostean. Rotes Rathaus edo udaletxe gorria ondoan dago. Adreiluaren koloretik ei datorkio izena, gaur udal gobernuari *rot-rot* edo gorri-gorri baderitze ere: Klaus Wowereit sozialdemokrata PDSren hitzarmenari esker da alkate-presidente (hiria ez eze, Berlin land autonomoa ere baita). Eta PDS, Ekialdeko Alderdi Komunistaren ondorengo, gaur egunera egokituta ere alderdi madarikatua da oraindik.

Zenbaitek, euskal jatorriko Helios Mendiburu barruti-alkate ohiak tar-

BODEMUSEUM DOTOREA. Eta atzean Fernsehturm telebistako dorrea.

tean, Alderdi Sozialdemokrata utzi berri dute, hitzarmenarekin haserre. Baina egiari zor, urriko udal hauteskundeetan hiri osoan %22 lortu arren, ekialdean erabateko garaipena lortu zuten sozialistek, gehiengo absolutuz sarri. Eta zer den kontraesana, CDU, eskuma gobernuan hogei urtez egon ostean, ezkerriari egokitu zaio gizarte laguntzak bata bestearen atzetik moztea: alkatetzan sartu eta imajinatzen ere zaila zen zuloa aurkitu dute, ezertarako dirurik ez dagoela.

Ohiko hiriburuetan ez bezala, Alemania oro har baino dexente merkeagoa da Berlin, eta estatutik jasotakoa hari emandakoa baino askoz gehiago. Horri esker beharbada, hiriburu izatearen xede espekulatzailak galga handia daukate, urtez urte euren bidea egin eta dena garestitu arren. Baina kultur bizitzak Europan leku gutxitan bezalakoa izaten jarraitzen du. Kontua Gerra hotzetik eta Harresiaren sasotik dator: herrialde sozialistetan batetik, betidanik egon da kulturarako ardura handia (gaur asko dira ikasketa gutxi, baina antzerki edo opera zaleak diren ekialdeko alemanak, diru apur bat izanik tarte-ka antzokietara joaten jarraitzen dutenak), mendebaldean berriz, interes politikoek bideratu zuten. Izan ere, produktiboki ezer sortzen ez zuen zauri kapitalista baino ez zen Berlin Mendebaldea, herrialde sozialisten bihotzean. Urrezko kartzela, baina espetxea beti espetxe, eta hiritik irteteko autobidean gutxienez 200 kilometro egin beharra gogorra da. Ondorioz, pizgarri ugari izan ditu hiriak, kultur bizitza ezin aberatsagoa bultzatuz.

TURKIAKO HIRUGARREN HIRIA

Zerga eta soldadutzatik ere aske ziren berlindarrak, ondorioz ezkerreko jende askoren jomuga bihurtu zen, Kreuzberg auzoa batez ere. Horiekin batera, turkiarrak. Turkiako hirugarren hiri handiena da Berlin, Istanbul eta Ankararen atzetik, hirian sarri esan ohi denez: herrialde horretako pasaporteak daukaten 700-800 mila

Donostia, leku berezia batzarrak egiteko

Ongi egokitutako azpiegitura hirian bertan,
era guztietako bilerak antolatzen:

• Donostiako Teknologi Elkartegia • Miramar Jauregia • Kursaal Zentroa

eta Gipuzkoa

inguru paregabea, une atseginak igarotzeko.

**DONOSTIA
SAN SEBASTIAN**

CONVENTION BUREAU

Reina Regente, 3 . 20003 Donostia
Tel.: 943 481 466. Faxa: 943 428 122
e-mail: bureau@donostia.org
www.ssconvention.com

biztanle dago (kurduak asko, 90eko hamarkadatik aurrera joanak batez ere), Kreuzberg eta inguruetan batez ere eta oso kale giro polita aurki daiteke uneoro, arraza eta kultura askoren bilgune baita.

Giro alternatibo eta okupa hark 80ko hamarkadan izan zuen une gorena. Gaur ia etxe guztiek ordaintzen dute alogera, oso merkea izan arren. Baina hainbat kolektibo eta mugimenduren lanak bere horretan dirau, eta inongo gida liburuk zehaztuko ez dituen mila txoko dago oraindik ezagutzeko, bakoitza bere proiektu eta asmoekin. Gaueko girorako, Oranien eta Gneisenau kaleen inguruan hainbat gunejator aurki daiteke.

Harresiarekin batera, ekialdera ere egin du jauzi Kreuzberg-eko mugimenduaren zati handi batek eta Friedrichshain, Mitteko mugetan eta iparreko Prenzlauerberg auzoetan garatu da 90eko hamarkadako giro alternatibo berrian. Ez era berean leku guztietan baina: F'hain, 80ko hamarkadako Kreuzbergeko antzeko txoko ezezagun eta ilunetan hainbat

LOVE PARADE. Munduko tekno jaialdirik handiena da.

musika eta mugimendu sortu den artean, Prenzlauer-eko giroa apur bat bereziagoa da: badira itxuraz aurrekoen tankerako etxe eta egitasmoak, baina lehenen ukitu politizatua olatu artistikoak estaltzen du. Artista auzoa deritze irriz ingurukoek, eta egiaz leku gutxitan bilduko da horrenbeste eskultore, margolari eta sailkatzeko erraz ez diren sortzaile.

Alexanderplatzetik iparrerantz jota heldu gara auzora, sinagoga atzean utziz. Kastanienallee eta Mauerparken inguruan, eguraldi ona

bada, zaila da metro koadroko horrenbeste artista egongo den beste lekurik irudikatzea, parkean barna hip-hop eta tekno doinuak entzungai direla, norbaiten musika aparailutik edo agian zuzenean ere bai. Ekialde osoan etxeak etengabe berritzen badabiltza ere, Prenzlauerko askotan ikusgai daude oraindik II. Mundu Gerrako metraila arrastoak.

Auzo bat edo beste aukeratu, garrantzitsua da gida liburuak itxi eta intuitua, kaleko kartelak eta ahal izanez gero, bertako lagunen aholkuak jarraitzea. Graffiti artean dauden karteletan iragartzen diren kontzertu, antzerki edo arte galeriei erreparatuta, ziur bertan zauden egunetan zer aukeratu sobera dagoela.

Gauetz dextekoko giroa eta kriminalitate urriko gunek dira, ekialderago, Hellersdorf, Marzahn aldean, kaskamotz nazien taldeak ibili arren. Ez dago izuak jota ibili beharrik, eta egunez txango interesgarria da ohiko bideetatik kanpo etxe sail sobietarren auzoak bisitatzea. Baina asteburuan, ordu txikietan eta janzkeraren arabera, baliteke ideia onena ez izatea.

Data bereziei begira, uda osoan kalean jai ugari izan ohi da. Ezagunena Love Parade munduko tekno jaialdi handiena da, milioi bat lagunetik gora bildu ohi da Ekainaren 17ko kalean, askok salatu arren jaiaren kutsu komertziala. Gay harrotasunaren egunean, kulturen inauterian... ospakizun bereziak ere egon ohi dira.

Denboraz ibilita, ziur gustuko emandiren bat izango dela. Telebistan hainbestetan ikusi dugun historia hori ere begien bistan topatuko dugu, garabi erraldoien artean aldatzen dabilen zerbaiten lekuko garen bizi-penarekin ■

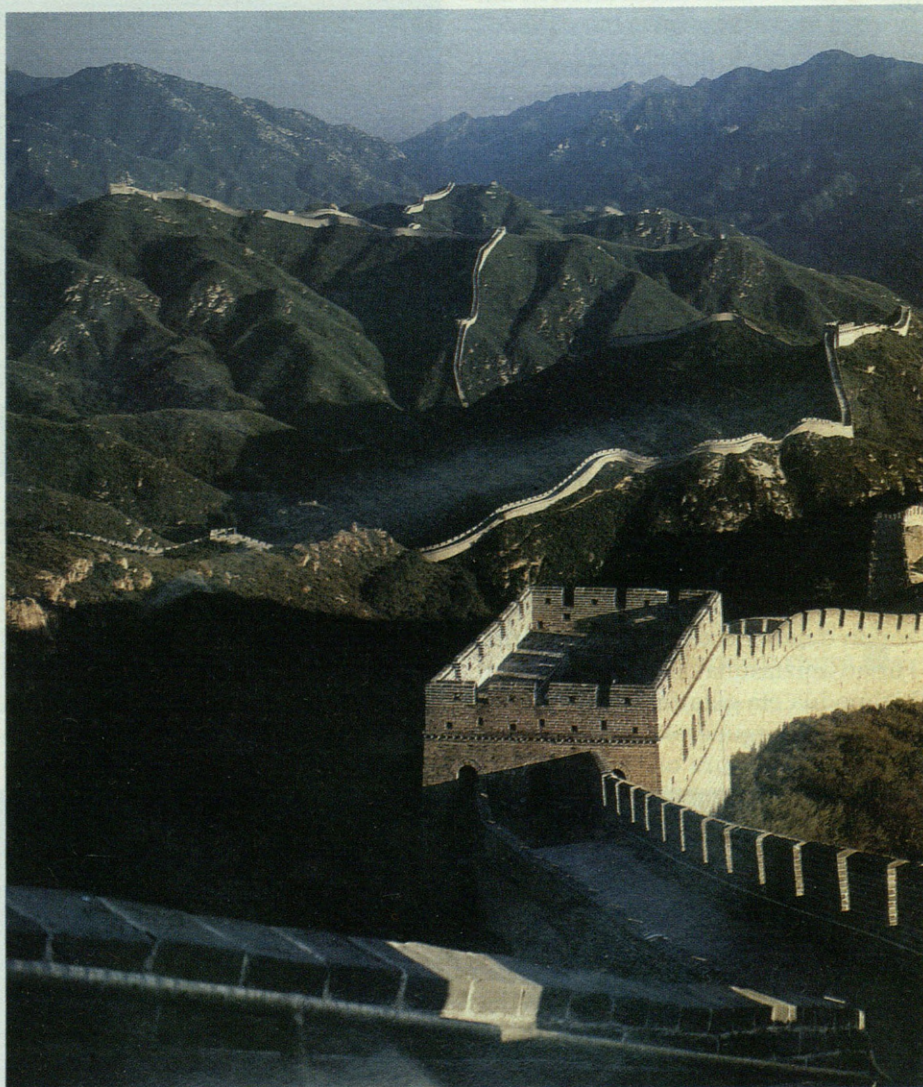

KURVENSTAR. Gauerako aukera asko dira; honako hau bat.

2008 gogoan

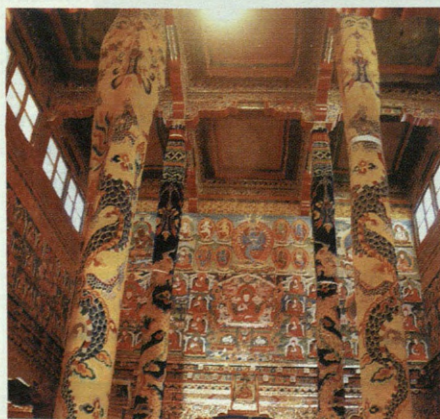
Gogorra, baina era berean malgua. Kapitalismo gogor eta sozialismo sustraitu baten artean, Pekinen beste inon baino nabariagoak dira azken aldian globalizazioak eragindako aldaketak. Kontraesanez betea dagoen hiri honek, etorkizunera begira badu makina bat erronka.

Bi urte luzez, Txinako hiriburuan bizi izan da Gorka Gomez hernaniarra. Sukaldaria da lanbidez eta espainiar jakietan espezializatutako jatetxe batean aritu da lanean. Bi urtetan Pekin goitik behera ezagutzeko aukera izan du eta Gorkak bertan ikusi eta bizitakoak orrialde hauetara ekarri ditugu. Bide batez, Pekin opor leku bezala ezagutzeko parada izango dugu

HARRESIA. Duela 2.500 urte hasi ziren eraikitzen.

Testuak: Aitziber Salaberria

Txinako hiriburua, Pekin, izugarritzko hiri handia da. 11 milioi biztanle baino gehiago bizi dira, 16.500 kilometro koadro inguruko azaleran. Hiria oso laua da eta iparraldea mendilerro izugarri batek inguratzen du. Paisaje oso ederrak ikusi daitezke bertan. Tenperaturak mutur-muturrekoak izan ohi dira: oso hotzak edo oso beroak.

Nabariak dira azken aldian Peki-

nen eta oro har Txinan gertatzen ari diren aldaketak. Globalizazioaren garaian gauden honetan, kapitalismo/komunismo dikotomian aurkitzen da Pekin, etorkizunera begira erronka ugarirekin. Mendebaldetik begiratuta eta gure bizimoduarekin alderatuz, Txinan oso bestelako gizartean bizi dira. Hala ere, mendebaldean oso gutxi dakigu Txinako gizarteari buruz. Herrialde behartsu eta atzeratu baten irudia izaten dugu Txina burura etortzen zaigunean,

baina ez da horrela. Egia da bai garapen bidean dagoen herrialde bat dela, baina bizitza kalitate mailari dagokionean, Asiako lehenengoetarikoa da.

2008. urteko Olinpiar Jokoak Pekinen izango dira eta mendebaldeari begira, hirian aldaketa ugari ari da egiten. Lurrak estatuarenak dira eta lurraren gainean eraikita dagoen guztiaren inguruko erabakiak estatuak hartzen ditu. Txinatar ezaugarriak dituzten etxe txiki asko botatzen ari dira, izugarritzko dorreak eraikitzeko. Garraibideak ere oso eskasak dira eta errepideak txukuntzen eta metro ibilbide gehiago ari dira eraikitzen. Guztia, mendebaldeari begira, itxura ona emateko asmoarekin.

Pekin hirian kontraktasun asko daude. Luxuzko izugarritzko dorreetatik metro gutxitara, ia erortzeko zorian dauden etxeak aurki daitezke. Hirian aniztasuna da nagusi. Bertako bizimodua eta gizarte oso desberdina bada ere, eguneroko bizitzan mendebaldeko kultura oso gertutik bizi dute. Txinatarrek mendebaldeko ohi-turak asko estimatzen dituzte eta guregana hurbiltzeko ahalegin handiak egiten dituzte, etorkizun oparoa-go bat izateko esperantzaz. Mende-

HIRI DEBEKATUA. Munduko jauregi handienak 9.999 logela ditu.

baldetik Pekinera hurbilduz gero baina, harrituta geratzeko moduko lekuak aurkituko ditugu. Lehenagotik argazkitan ikusitako tokiek txundituta utziko baikaituzte. Gorka Gomezek Pekin ondo baino hobeto ezagutzen duenez, berak gidatutako bidaia egingo dugu hirian barrena. Ondorengo lerroetan Pekin osoa ikusteko aukera ezinezkoa izango da, hiria izugarria baita, hori dela eta, eraikin eta leku ikusgarrienetan barneratuko gara.

TIANANMEN

Bidaia Tiananmen plazatik abiatuko dugu, behin Pekinera etorrita derrigorrezkoa baita berau bisitatzea. Berrogei hektareako zabalerarekin, munduko plazarik handiena da Tiananmen. Pekineko hiritarrentzat, eta oro har txinatarrentzat garrantzia handia duen plaza da. Txinako bizitza politikoan azken 50 urteetan izan diren gertakizunen eszenatokia

izan da. Turistaz beteta egoten da plaza eta animazioa ez da inoiz falta. Bitxikeri modura, Txinako bandera erraldoi bat dago Tiananmen plazan eta egunero, eguzkia ezkututzen denean, plazako trafikoa geratu eta zeremonia txiki batekin jasotzen dute bandera.

HIRI DEBEKATUA

Behin Tiananmen plazan batera eta bestera ibili ondoren, parez pare dagoen "Hiri debekatua" ikustera joan gaitezke. "Hiri debekatua", Ming eta Qing dinastietako enperadoreen bizitokia izan zen. Munduko jauregi handiena da, harresi batez inguratuta dago eta 9.999 logela ditu. Pekin zaharreko eraikin garrantzitsu eta garaiena da. "Hiri debekatua"ren barruan, txinatar artean oinarritutako hainbat museo ikus daiteke: pinturarena, zeramikarena, ordulariarena...

"Hiri debekatua"ren iparraldean, "Ikatzeko mendixka" artifiziuala dago. "Hiri debekatuko" arroilako lurrak erabilita egin zuten txinatarrek. Baina mendixkak badu bere zentzua, "Hiri debekatua"ren iparraldean aurkitzen baita. Neguan iparraldeko haizea hotza eta gogorra izan ohi denez, hiria babesteko eraiki zuten.

TXINATARRAK. 2008ko Olinpiar Jokoak dituzte gogoan.

LAMEN TENPLUA

Ibilbidea jarraituz, harresiz inguratuta zegoen Pekin hiriko ekialdean, Lamen tenplua aurkituko dugu. Izan ere, 1950. urte arte Pekin harresiz inguratua egon zen eta egun oraindik hainbat arrasto ikus daiteke. Ez da Pekinen dagoen tenplu bakarra, asko baitaude, baina bera da ziurrenik beste guztietatik bereziena.

Lamen Tenplua antzina Yongzhen printzearen jauregia zen. Hiriko beste tenpluetan ez bezala, tibetarren estiloko apaingarriak aurki daitezke bertan. Egun tenpluan monjeak bizi dira eta euren eguneroko bizimodua ikusteko aukera dago. Behin tenpluaren barruan, bertako isiltasunari eta lasaitasunari esker Pekinetik kanpo, beste leku batean gaudenaren sentsazioa sortzen da.

UDAKO JAUREGIA

Udako jauregia, Pekingo ipar-mendebaldean dago. XVIII. mendean

eraiki zen, baina urteetan izan diren borrokak direla medio, jauregia egun ez da antzina zen erdia ere. Jauregia Qianlong enperadorearen opor leku izateko eraiki zen eta lan horretan 100.000 langile aritu ziren. Lorategi erraldoi bat dela esan daiteke, berdegunez beteta baitago. Bere baitan laku bat dauka eta udan barkuan paseatzeko aukera dago. Inguruan dauden eraikinak ere aipatzekoak dira. Nabarmenena jauregiaren erdi-erdian dagoen pasabidea da. Txinako historia islatzen eta biltzen duten milaka margolanekin apainduta dago.

HARRESIA

Txinako harresia Lurrean ezagutzen den eraikinen artean aipagarrienetako bat da. Gizakiak egin duen eta ilargitik ikus daitekeen eraikuntza bakarra dela esan ohi da. Duela 2.500 urte inguru hasi ziren eraikitzen, Txinako gizartearen iparraldeko tribuengandik mehatxatuta sentitu izan baita

beti. Harresia egiten hasi bai, baina harresi zatiak elkartu ziren lehen aldia K.a. III. mendean izan zen, Qinshihuang enperadorearen esku-tik. Ordutik hona, maiz berregituratu behar izan da. Txinako itsaso inguruko Shangaiguanetik, Asia erdiko Jiayuguaneraino luzatzen da. Guztira, 50.000 kilometro harresi eraiki dira Txinan. Hori dela-eta, iparraldean oso normala da oraindik zutik dauden harresi zatiak aurkitzea.

Pekinetik gertu toki ugari daude harresia ikusteko. Badaling da gehien bisitatzen den zatia. Mendien arteko bide batean dago, hori dela-eta, harresia goitik edo behetik ikusteko aukera dago. Mutianyu harresiko beste zati bat da. Bi mendien artean geratzen da eta bertatik harresi zaharra eta berria ikus daitezke.

Hemen bukatu da Pekinera egingo bidaiaren lehengo zatia, orain zuri dagokizu bigarrenari ekitea ■

Esaten dutena baino askoz gehiago

Gertaera historikoen gune dela esaten dute: wolframio metala hemen aurkitu zen eta bertan berretsi Lehenengo Karlstadari amaiera eman zion hitzarmena. Gainera, bertako Santo Kristo Hilzorikoaren imajina Barroko garaia Europar eman duen maisulanik handiena dela esaten dute eta bertan paseatzean eraikuntza bikain eta jauregi zoragarriak miresten direla. Eta hemengo errellenu eta tostoiaren zapora ezitia gogoangarria dela ere esaten dute. Hori guztia egia da. Baina bertaratu gabe ez dago jabetzerik. Zatoz.

Esaten dutena da gutxienezkoa.

Arantzazutik 20 km. eta

Loiolatik 26ra

duzu:

Bergara.

BERGARAKO UDALA

Gidatutako bisitaldiak **doan** Aste Santuan eta udan.
Turismo Bulegoa - tf. 943- 77 91 28.

Milanen koloreak

DANI BLANCO

Malpensako aireportura iritsi eta inoiz lehenago bisitatu gabeko hiriaz nuen irudia errepasatu nuen hegazkinetik jaistean. Massimoren amak, duela bi urte bere semearen ezkontzan topatu nuenean, Milano hiri gris eta industrial zela esan zidan. Aireportuan nire zain nuen Carlottak esandakoengatik, aldiz, Milan beti lainopean dagoen hiria da, gauez, kaleko argi laranjei esker kolore berezia hartzen duena. Baina, iritsi baino lehen ere, Milan beltza eta urdi-

na zen niretzat neurri batean, Inter futbol taldearen elastikoaren kolorekoa. Milan bisitatzeko asmoa duenak aholku bat har beza kontuan: Milan eta Inter futbol taldeak ez dira nahastu behar. Batez ere, nire kasuan bezala, egonaldi osoan doako "hotela" eskainiko dizuna interista sutsua denean. *Calcio* kontuetan, bisitariak obsesio eta irrazionaltasun erabatekoa jasateko prest egon beharko du. Nik neronek buruz ikasia nuen Internazionaleko tifosoek San Siron kantatu ohi dutena: "Siamo l'armata nerazzurra, e mai nessun ci fermerà, noi

saremo sempre qua, quando l'Inter giocherà...". Badaezpada.

Autoz hirian sartu eta lehen inpresio horretan (eta gerora berdin) Milan ez zitzaidan grisa iruditu, agian ez nuela-ko espero tranbia laranjez josita ikus-tea eta agian bertako biztanleek grisetik gutxi dutelako. Trafikoaren eromenean, Italia guztian bezala Mila-nen ere oso zabaldua dagoen biraoeki-ko zaletasuna ezagutzeko aukera izan nuen. Aldamenekoak "vaffanculo" eta "porca troia"ka eman zuen etxerako bide guztia eta beste autoetatik entzun

N.I.

TRANBIA LARANJA. Duomora joateko garraiobidea.

DANI BLANCO

HILERRIA. Mausoleoen tamaina ikusita, herrixka bat dirudi.

N.I.

ORLANDO SIZILIARRA. Moretti garagardo botilari tragoka.

genituenak ere ez ziren samurragoak izan. Autoa utzi eta 4. tranbia hartuta, Duomo aldera abiatu ginen, zentzu guztietan hiriaren ardatz den marmol arrosazko katedral gotiko ederrera. Bertako teilatura oinez igotzeko ordaindu behar diren 2 euroak bertan uztea merezi du. Teilatutik hiri osoa ikus daiteke eta, lainorik gabeko egun argietan, lautada padaniarraren amaieran, Alpeak bertan daudela dirudi. Duomoa utzi eta Sforza gazteluaren inguruan buelta pare bat emanda eguneke bira turistikoa amaitutzat eman genuen. Eta, egia esan, horrez gain, turismo gutxi egin nuen hurrengo egunetan. Aholkuren bat ematekotan, hilerri monumentalera joateko esango nizuke: etheen tamainako mausoleo erraldoiek herrixka itxura ematen diote hilerriari, herrixka lasaia, hori bai. Eta trenez datozenek hiriko geltoki nagusia ere ikusiko dute, ederra eta faxista, Mussolinik Milaneko kanpoaldeko gasolindegiko bateko markesinan zintzilik amaituko zuela imajinatzen ere ez zuen garaian eraikiarazia.

Esan bezala, Milaneko monumetuaz ezer gutxi esan dezaket. Eta bertako biztanleez? Arratsalde batez, betiko 4. tranbia hartu eta hiritarrak hobeto ezagutzeko asmoz, Duomo inguruetan galdu nintzen. Giovanni eta Giovanni gerturatu zitzaizkidan berehala eta ez zen erraza izan haiei agur esateko aitzaki bat asmatzea. Arratsalde guztian izan nituen alboan cicerone berezi hauek. Bereziak diot, batetik, siziliarrek zirelako eta bestetik ezagutu eta berehala zera esan zidatelako: "Zu lasai, gurekin seguru zaude, carabinieriak gara-eta". Nola azaldu, bi siziliarri euskaldunok nolako "segurtasuna" sentitzen dugun poliziez inguratuta gaudenean? Azkenean lortu nuen bi Giovanniei agur esatea eta plazako eskaileretan lasai esertzea. "Zer ari zara irakurtzen?", galdetu zidan berehala aldameneko mutilak. Orlando zuen izena eta Moretti garagardo botila batera gonbidatu ninduen. Ikasketak bukatu berri zituen eta lan bila zebilen. Milanen, ordea, oso zaila omen zuen, baina baita bere herrian ere. Nongoa ote zen Orlando?

GOSETUTA. Guidok prestatutako pasta. Scalaren inguruko kafetegi bateko kaputxinoa eta Rossopomodoro pizak.

DANI BLANCO

DANI BLANCO

DANI BLANCO

MILANEKO INTER. "Siamo l'armata nerazzurra, e mai nessun ci fermerà".

Siziliarra. Gutxienez siziliarrek Milan ez duten irudia garbi nuen: garestia da eurentzat, izugarri garestia.

Ettxera joan nintzen orduan eta, han bai, Milaneko bertakoak neuzkan zain parrandara joateko. Tabernara joan, mahaian eseri eta nire garagardoa berehala amaitu nuen, besteak orduko trago pare bat ematen zioten bitartean. Beste garagardo bat eskatzean ulertu nuen haien patxadaren arrazoia: 6 euro garagardoko! Siziliarra sentitu nintzen.

Edateko aukerarik ezean, jateko aukerari probetxua atera diezaioke bisitariak Milanen, pastazalea izanda behintzat. Rossopomodoro pizza on eta merkeak jan daitezke eta kaputxino gozoak ematen dituzte nonnahi. Sukaldari makalak ez dira gainera. Nik behintzat Guidok afari hartan prestatu zigun pasta dut gogoan. Eta Umbertoren pestoarekin ere ederki bete genuen sabela.

Baina mahai baten inguruan ez ezik, telebistaren inguruan ere biltzen dira haiek, eta ez soilik Silvio Berlusconiaren telebista kate jasanezinak ikusteko (Berlusconi, hainbat telebista kateren jabe eta Italiako presidente izateaz gain, interistek hainbeste gorrotatzen duten Milan taldeko presidente ere bada). Fiorentina-Inter partida ikusteko ama-alabak, lehengusu-lehengusinak, koadrilako lagunak, bizilagunak... hamar bat lagun eta bost boxer bildu ginen Chiararen etxean. Ordura arte futbolarekin nuen harreman bakarra Realak liga irabazi zuenean aurrezki kutxak oparitu zuen bandeja herdoildua zen. Baina igande hartan Vierik gola sartu zuenean poztu egin nintzen! Kontuz, kutsakorra baita.

Milanen pasa nituen 10 egunetan ez zen lainorik izan. Baina egia da hirietako gaueko argiak normalean zuriagoak izaten direla eta Milaneko gauak laranja kolorez oroitzen ditudala. Igan-deak, aldiz, urdin eta beltzak ziren, noski. Eta astegunei kolore bat ipini beharko banie, ez nuke grisa aukeratu-

Enperadoreen hiria

"Ai! Bazenakite zenbat gustukoak ditudan nik, Moskuko arratsak!" dio Soloviev eta Matoussovs-kiren kantu herrikoiak, "Moskva" edo Moskova ibai ertzeko iraganeko paseo erromantikoez gogoratzean. Mosku, dozenaka enperadorek gorrotatu bezainbeste gutiziatu zuten hiria da; hiri hedatua. Moskun, historiaren aztarnak inon baino biziagoak dira, bri-kazko eta zementozko erai-kinetan nola haragi gordi-nezko jendeetan. Hitz batez Moskuk, mendeen pasaiak begi hutsez prezia-tzea eskaintzen du, hiria sortu zenetik gaur egune-ra, denboran zeharkako bidaia baita.

Airetik gauez lurrera-tzean Errusiar Federa-zioan, hiriaren argita-sun ahula deigarria da. Eta Mosku bera, hamar bat milioi biztanle dituen hiribu-rua apenas da ikusten, lurretik gero eta hurbilago, berdin hunki-tzeaz izanik ere. Errusian arginda-rra bestelakoa dela izango da, nonbait, arrazoia. Duela bost urte, zortzi mende eta erdiko biziaren urtemuga ospatu zuen Moskuk, 1147an Souzdaleko Printzeak pla-zaratu zuen agirian aurkitzen diren bere lehen arrasto idatzieri fidatuz. Hasieran hiria zazpi mendi tontorren inguruan eraiki zen, horietan gorenak berrehun metrarik ez duela, baina bai fama ezin handiagoa: Lenin mendia. Hor dago, hogeigarren mendea-ren erdian Josiv Stalinekin eginarazi zuen Lomonossov Unibertsitatea, errusiar literaturaren aita izenda-tua zuten idazle-fisikoaren ome-nez. Hura bastiza ikaragarria, esku gogo-rreko gizonak manatu zuena! Ezen Lomonossov Unibertsitatea hain da altua, luzea eta oinarri pizutakoa, haren aurrean zinaurria bezain mikoa, eta haren barnean asmaduna bezain itoa sendiarazten duela jendea, Stalinen gobernuaren alegorian, auskalo.

Gaur egungo Mosku, Paris edo Euro-pako beste hiri nagusiekin pareka daite-ke: Mc Donald's jatetxea erdigunean dago. Lehena Puxkinen plazan ireki zen duela hamabi urte, Vladimir Ilich Leni-nek garai batean hitzaldiak botatzen zituen gunetik ez urrun. Plaza Gorrian, Kremlinoko sarrerari begira dagoen GUMek, Sobietar Batasunaren denbora-ko Gobernuaren Saltoki Unibertsal ohiak antza handia dio orain, Galeries de Lafa-yette edo Corte Inglés-i. Bai eta erosleek ere, europar hirigune aberatsetako beze-ro chicei. Errusiar neska luze fin ederrek sobietar aroko jantzi ilunak aspaldian trukatu zituzten, eta Perestroikara arteko

URREA. Kremlinoko basiliken teilatuen urreak garai bateko oparotasuna ekartzen digu gogora.

"Levi's" praka gutiziatuak ere, urrun zaizkie orain. Nahiz "xapka" xapela eta berokia, biak errusiar ilezko soineko era-bilienak daramatzaten, aurpegia margo-tzen eta lepoa usaintzen dieten makilla-jea eta usain goxoa Pariseko edo New Yorkeko hoberenak dituzte. Eta Mosku erdiko karriketan, ez da iragarki, sakela-ko telefono, edo auto distiratsu faltarik, hauek errusiar berriek edo *noviruskiek* eramaten dituztela. *Noviruskiak* estatu-sozialismotik liberalismora pasatzean sortu ziren dirudun berriak dira. Duela zenbait urte arte hitzak mafiatik lotura estua izatea adierazten zuen, eta peiora-tiboki baliatzen zuten errusiarrek. Baina Yeltsinek Putini tokia utzi zionez, komu-nista zaharrak ixilduz joan zirenez, eta txetxeniar mehatxu islamikoa irailaren hamaikatu zenez geroz, egituraketa poli-tiko berriaren partaide bilakatuz doaz negozio ilunetan murgildutakoak. Bistan dena ere, Moskova ibaiaren ertzeko hirian ez dago, eskua luzatzen duen jen-dearen eskasarik. Hor daude Teatralnaia

Testuak: Itziar Madina

metro geltoki zentralaren aurreko hiru izarretako hotelari bizkarrez eskusoinua jotzen duen haur tziganoa; burua laranja koloreko zapiz estalia duen adineko emazte vodka edalea; edo lurpeko trenaren pasiloen berotasunean pentsio mehea osatzeko rublo zenbaitzuk biltzen saiatzen den aitona, eta haien lagun guztiak, Moskuko karriketan sakabanatuak.

HISTORIAREN AZTARNAK

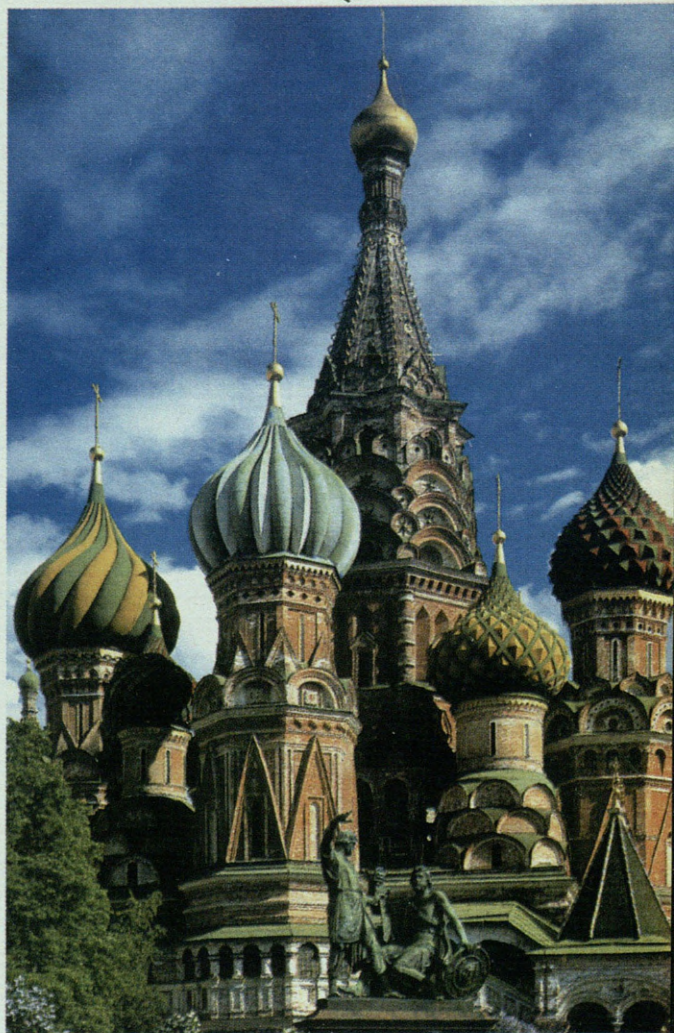
Historia garaikidean murgilduz, Kremlineko Moskuko Plaza Gorriko harri borobila zapaltzen duen urrats bakoitzak oihartzun berezia hartzen du, eta Sobietar Errepubliketako garaian Armada Gorriko milaka soldaduek Maiatzaren Leheneko zereemonian egindako bakoitzari erantzuten dio. Edo berdin, Nikolas II.a Errusiako azken enperadorearen eta familiaren karroaren lasterrari. Lastera bai, enperadoreak baitzekien bere aurka, populu xehearen umeak oldartzeko prest zirela; heriotzarekin ordainduko zutela bazekiten arren; Alejandro II.a bere aitonaarekin nihilista gazte batzuek saiatu eta beste zenbait kargudunekin lortu zuten bezala, ganibetaz edo lehegailuz. Funtsean Ekaterinburgon, 1918ko egun batez fusilatu zituzten bera eta bere segidakoak, iraultzaileek.

Kremlinaren harresi gorriek gordezen dute Ivan IV. "Izugarria" deituak hamaseigarren mendean abiatu zuen Tzar-en boterea bera, baina hura bota zuten sobietar buruzagiek aterbetu

zituzten jauregiak eta elizak, gaur egun Vladimir Putin lehendakariak baliatzen dituen berberak dira. Barnean ibiltzea aizu da, Kremlineko baratzeak ikusiz; noiztenka limusine auto beltz luzea pasatzen dela; baina goraipatzekoak dira Kremlineko lau katedralak: Jasokundearena, Anunziazioarena, San Migel Goiaingeruarena, eta Hamabi Apostolena. Lauak hiru hamarkadetan altxatuak.

Eta pentsaketa horiek buruan, Basilio Zoriontsuaren katedralari begiratzeak bost mende gibelera eramaten gaitu. Kremlineko plazaren sarrera horretan, ipuinetako txokolatez eta goxokiz egindako katedralaren itxura duen horren aurrean, jendea heriotzera zigortzen zen harriak bi hankadunen bortizkeria oroitarazten du. 1917ko sobietar iraultzak urte batzuez kendu bazuen ere, gaur egun heriorako kondena ez da Errusiar Federazioko lege testuetatik kendua...

Baina Moskuko plazarik famatue-

GARAIPENA. San Basilio katedrala Ivan IV. "Izugarria" tzarraren garaipenaren omenez eraiki zen.

nak emozio gehiagorako badu: bertan hila, hala ez balitz bezala ikus baitaiteke. Azazkalak moztu behar omen

Hondarribia Ikusteko eta bizitzeko herria

Hondarribiako Udala
Euskara Zerbitzua

Tel: 943 644360 Kale Nagusia 20, 20280 Hondarribia

HISTORIA. Plaza Gorrian dagoen Historiaren Museoa.

dizkiote zaindarien, zendua izanik ere hazten baitzaizkio: Vladimir Ilich Lenin herriaren gidaria zenari, *per seculum seculorum* bere armada gorriko buruzagiaren jantzian, lo dagoenari. Egutegi zirilikoa dela kausa, Europan urriko iraultza deiturikoa azaroan ospatzen baita Errusian, hilabeteko lehen egunetan sobietar boterearen nostalgian bizi diren militante komunisten lerroetan sartu, eta folklorean barnatzea gustukoa duenak krabelin gorria eskuan hartzen ahalko du, Lenin agurtzera sartzeko bere mausoleoan. Baina eskuak gorputzaren kontra tinkoak gero! Ez baita bestenaz, sartzetik izanen, armadako guardak horretarako daude, eta, zaintzen.

GURUTZEBIDE KORAPILATSUA

Errusiar Federazioko hiri nagusian gurutzatzen eta aurka jartzen dira iragana eta oraina; estatuaren sozialismoa izandakoa eta kapitalismoa; ospearen eta maldan beherako garaia; lehenagoko Federazio erraldoi baten eta bere Errepublika ohien arteko ezin ulertzea; eta Asia eta Europa bi kontinenteen arteko tirabira, honek eslaviar nortasuna azaleratzen duela.

Moskuko metroan, munduan ikusgarriena omen den lur-azpiko burdinbide horretako zenbait geltokitan, Stalinen itxura mosaikoetan egina aurki daiteke. Zenbagabeak dira igi-taia eta mailua erramu hostoez ingu-

ratuak dauden zizelak. Denen ahoetan geldiene askoren izenak entzuten dira: Leninen mendiak, Urriko zelaia, Komsomolskaia, edo Kropotkine. Azken hau, sobietarra ez izanik ere, "iraultzaileen" zerrendan sartzen dute moskutarren, haien eskolak anarkista eta printzea zela ez baitie irakatsi nahi izan. Baina liberalismoak errazki gairatu ditu aztarna hauek, eta sistema politikoaren egonkortasunari esker, iraganera betikotz ahanztera bidaliko ditu, luze gabe. Errepublika ohiekiko harreman odoltsua Txetxeniako gerla amaigabearen gauzatzen da, baina baita nazioarteko beste indarrekiko botere eta ekonomia-aren borrokan ere. Europaren eraso Berlineko harresiak zaintzen zituen lehengo herrialdeetan emango

LENIN. Leninen estatuak historiako garai garrantzitsu bat irudikatzen du.

da. Estatu Batuetakoa, Asia erdialdeko errepublika zaharretan: Uzbekistan kasu. Estatu-sozialismotik globalizazioaren mundura urratsa eginik, abiatzekotan da Errusiar erresuma azkarra. Orain legebiltzartegia luraren izaera juridikoa zehazten ari da. *Sovkhoz* eta *Kolkhoz* antolaketa desagerrarazi zituen 1991z geroztik, eta bide horretan segitzeko gogo du Vladimir Putinek.

Moskutik paseatzen oraindik gogo eta gehiago egin daitezke. Hiritarrek erranen dizute "Txeka", "Gepeou" edo KGB polizia politikoen egoitzen aurretik pasatzean, karrikek torturen oihuak hedatzen zituztela errepresio aro gogorrenetan, urteak direla. Edo

berdin, Kristo Saindu Salbatzailearen munduko katedral ortodoxo handienaren ondotik, kontatuko dizute 1931n Stalinek lehertarazi zuela, erlijioaren aurkako borroka zela medio. 103 metrokoa zen, lau kanpandorre eta hamalau ezpila zituen, horietan erreginak hamalau tona pisatzen zituela. Hirurehun milioi dolar ordaindu zuten ortodoxoek, errusiar arruntek eta diasporakoek, eta duela bost urte estrenatu zuten bere hautetatik berpiztu Kristo Saindu Salbatzailearen katedrala.

"Otoi, zuk ere nik bezala, ez itzazula Moskuko udako arratsak ahanztu!". Melankoniaz beterik agurtzen dira Soloviev eta Matoussovskiren bertsoak, kantu herrikoien melodia buruan gira-biraka uzten dutela. Ilunabarretan Moskuko lautadan, haize freskoa dator ibaitik gora taiga urrutetik, eta harekin, maitaleen bihotzak betetzeko adina tristezia dakar. Hauek begi umiez begiratzen dute Moskova ibaiaren edertasuna, Kremlino basiliken teilatuen urrea, eta gero itxaropenarekin amesten dute. Errusiarren erromantikotasuna ez da historian zehar aldatu. Ez eta haien aberri eta herrialde-handi-zaletasuna. "Zer egin?" galdetzen dute askok, errusiarren biziaren patuari etsiz. Errusia Zuri ospetsua desagerrarazi zuen Sobietar Iraultzak, eta hau Perestroika. Perestroika, Yeltsinen indarkeriak haizatu. Eta azken hau berriz, Liberalismo demokrazia-leak. "Matrioxka", bat bestearen barnean sartzen diren zurezko panpinen moduan, ororen buru ■

MERKATARITZA. XIX. mendean eraikitako GUM merkataritza gunea.

Maribi Bilbao

“Egunero egiten duzuna antzeztea da zailena”

P E R F I L A

Hamaika komeria sortu dizkigu komediantek. Berritsua eta bihurria da Maribi. Bakerozko gona luze bat eta zapatilak jantzita irten du kalera. Mentalitatez ere gaur egungo emakumea da. Iritzi dena intoxikatuta dagoen honetan, denetatik irakurtzea gustatzen zaio. Eta filmetatik ere historia asko ikasi omen du...

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Iñigo Azkona

Bizitza osoa pasatu duzu herriz herri, antzokitik telebista platoraino, antzerkia egiten. Nola hasi zinen?

Mojetara joaten nintzen eskolara, eta han antzerkietan parte hartzen nuen, ez baitzitzaidan ikastea batere gustatzen. Gaztetan gure artean laburmetraia mutuak egiten genituen, zinemako aho-tsik ere ez baitzegoen garai hartan. 22 urterekin ezkondu nintzen, baina oso gaizki atera zen eta banandu ginenean, antzerkiari ekin nion. Luis Iturriekin, Arriaga antzokiko zuzendari izan zenarekin, Akelarre antzerki konpainia sortu nuen.

Madrilgo produktorak Euskal Herrira etortzen zirenean errodatzera, bertako jendea hartzen zuten bigarren mailako paperak egiteko, eta horrela sartu nintzen

zinema munduan.

■ **Garai hartan ez zen oso arrunta eta ongi ikusia izango emakume bat aktore izatea...**

“Helduontzat lan gutxiago dago antzerki munduan, gazteen istorioak gehiago interesatzen zaizkiolako gizarteari”

Eskolako mojek esaten zidaten: "Horrela jarraitzen baduzu, dantzaria edo zerbait okerragoa izaten bukatuko duzu". Barre asko egiten nuelako, lerroan zuzen joaten ez nintzelako edo asko hitz egiten

nuelako esaten zidaten hori. Nire aitari sekula ez zitzaion ongi iruditu nik hautatutako bidea. Askok gustatzen zitzaion zinema eta antzerkia, baina ez bere alabak egiteko. Baina okerreña da, oraindik horrelako gurasoak badaudela. Nik institutuetan antzerki tailerrak eman izan ditut, eta laburmetraiak ere grabatu ditut haiekin, eta sekulako gaitasunak dituen ikasle jendea ezagutu dut, baina malkotan bukatzen zuten, euren gurasoek aktore izaten uzten ez zirelako.

Musikoa izan nahi duenari, edo beste-lako arte alor bat garatu nahi duenari esaten zaion lehen gauza da "bai, bukatu halako karrera, eta gero nahi duzuna".

■ **Nola egin zenuen zure bidea? Beste lan batzuetan aritu zara?**

Buru-belarri sartu nintzen hasieratik. Beti xoxik gabe ibili izan nintzen. Ez da

“Jendeari betiko antzezlanak gustatzen zaizkio. Ez dira txarrak, baina niretzat antzerkiak pentsarazten duten gauzak kontatu behar ditu”

historia osoan gobernu bat egon artea eta zientzia batere axola izan zaionik. Jende askok lan egin du batere kobratu gabe. Gaizki pasatu nuen, eta gurasoek utzitako diruari esker atera nintzen aurrera. Ondoren, Javier Urkijorekin ezkontzeko zortea izan nuen eta berak eman dit beti egin nahi izan dudanean aritzeko aukera, lan honek inolako ziurtasunik ematen ez badu ere. Bera ere artista da, margolaria, eta ulertzen nau.

Oraindik ere, hasten den jendearentzat oso gogorra da egoera. Gainera, ez dago lasai egoterik une batez gailurrera iristen bazara ere, zutaz ahaztu daitezkeelako lasai asko. Enkarguz egin behar da antzerkia, bestela hondoa jotzen duzu. Telebistak beste lan baldintza batzuk eskaintzen ditu.

■ Nola ikasi zenuen?

Garai hartan ez zegoen ez eskolarik, ez irakaslerik. Autodidaktak ginen denok. Antzerkira joanda, eta aktore handien lana ikusita ikasten genuen, eta gaizki egindakoa ikusita zer ez egin ikasten zen.

■ Nolakoa zen garai hartako antzokietako giroa? Jende gehiago joaten zen antzerkia ikustera?

Nik banguardiako antzerki asko egin dut, eta hori ikustera ez zen inortxo ere joaten. Beti gustatu izan dira antzerki lan berberak. Niri batere gustatzen ez zaizkidan horietakoak, *tresillo*den komediak beti ikusi izan ditu jendeak. 20ko hamarkadan ere jendea horrelakoak ikustera joaten zen, etxe tradizionalan kokatzen den antzerkia. Ez dut esan nahi txarrak direnik, baina nik uste dut antzerkiak beste zerbait izan behar duela. Antzerkiak hautsi egiten duten gauzak kontatu behar ditu, jendeari pentsaraziko diotena, nahiz eta dibertitu egin behar den. Publikoa probokatu egin behar da, ez du eserita egon, eta etorri bezala joan behar.

CURRICULUMA

- **Jaio:** Bilbon, 1930ean.
- **Bizi:** Algortan.
- **Aktorea.**
- **Sariak:** Euskal Aktoreen Elkarteak “Besarkada” saria eman zion 1996an. “El Mundo” egunkariak euskal zinemaren saria eman zion 1996an eta 2002an. Madrileko Circulo de Bellas Artesek saria eman dio aurten eta Palmako festibaletik ere ekarri du ikurra.
- **Zinemako lanik ezagunenak:** Besteak beste, film hauetan hartu du parte: “La comunidad”, “Ione sube al cielo”, “Pecata minuta”, “A ciegos”, “Salto al vacío”, “Akelarre”...
- **Telebistako lanik ezagunenak:** Besteak beste, “Entre dos fuegos”, “Al salir de clase”, “Detras del sirimiri”...

■ Francoren garaian zer zailtasun bizi izan zituen antzerkiak?

“Cultura Hispanica” zentruan aritzen ginen, Bilboko kontserbatorioko goiko solairuan zegoen antzoki txiki batean. Marañoek eramaten zuen kontu hura, eta beste era bateko antzezlanak egiteko eskatu ziguten. Guk ezetz erantzun genuen, lokala utzi eta geure konpainia sortu genuen.

Konpainia bat osatzea sekulako lana da. Jendea bilatu behar da, hasi aktoree-

tatik eta elektrizistetaraino. Eta eskolarik ez zegoenez, jendeak ez zeukan inolako prestakuntzarik. Denetik egiten ikasi dugu, eta eskuak ere izorratu izan ditut olio latekin fokuak egiten.

Zentsura ere ezagutu genuen, noski. Valle Inclanen antzezlanak egin genituen, eta polizia etortzen zen entseguetara. Baina ez ziren oso jantziak izaten, eta gutxien axola zuen zatia moztzen ziguten askotan! Zentsurako jendeak ez pentsa oso ongi zekienik zerk mugiarazten zuen

 ARGIA ren eskutik

OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Laguntzaile: euskaderratia euskadigaztea radioeuskadi radiovitoria

“Lehen produktorek urteetarako hartzen zituzten aktoreak eta izar bihurtu. Orain izarrak azkar desagertzen dira”

dituena normala da zakarra izatea, eta hari ez zaio ezer barkatzen.

■ **Kale antzerkian ere mila katramila pasako zenituzten...**

Kalean pasatzen den jendea antzeztan jarri izan dugu eta benetan dibertigarria da. Portugaleten, jendearen erreakzioa ikusteko, zinema egingo genuela esan genien. Eta ez generaman kamararik ere!

Norbaitek denda bat lapurtzen zuenaren egin behar zuen, eta polizia etorriko zen. Oso ongi antzeztu zuten denek, eta gero film hura ea noiz botako genuen galdezka hasi ziren. Nola esango genien dena broma zela!

■ **Lanerako, zinema zertan da ezberdina?**

Berdin antzeztan da, baina sistema ezberdina da. Antzerkian zuzendu egiten zaituzte, baina baduzu libre mugitzeko eremu bat. Gainera egun bakoitza ezberdina da, hori du gauzarik onena. Zineman dena dago markatuta, eta milimetro bat mugitzen bazara planotik irteten zara.

Antzerkia asko gustatzen zait, zerbait bizia delako, mementoan gertatzen dena. Baina nire adinean ez nago herriz herri ibiltzeko moduan. Sekulako nekea sortzen dit.

■ **Urteekin nola aldatu dira zuk antzeztutako paperak?**

Helduontzako lan gutxiago dago antzerki munduan, gazteen istorioak gehiago interesatzen zaizkiolako gizarteari. Ni, ongi nagoen bitartean, ez naiz erretiratu. Erretiratzen banaiz, izango da gure adineko jendearentzat idazten ez delako.

Gainera emakumeentzat paper gutxiago daude gizon-entzuentzat baino. Almodovar eta Antonio Gala horretan ezberdinak dira, haienetan emakume ugari aritzen dira. Politikan bezala da, Europa-

ikuslea. Zentsurakoak zetozen egunetan, debekatutako zatiak antzeztu gabe egiten genuen emanaldia. Jendaurreko emanaldian, berriz, goitik behera oso-osorik egiten genuen, eta ezta konturatu ere!

■ **Nola aukeratzen dituzu gidoiak?**

Gidoi bat ona denean berehala nabaritzen da. Barrua mugitzen dizu. Asko irakurri izan dut bizitza osoan. Hori da ikasteko modu bakarra.

■ **Laburmetraia asko grabatu dituzu. Istorio bitxi-
ren bat biziko zenuten...**

Sestaon grabatu genuen bat, orain hilabete edo, auzo marjinal batean. Alde egin behar izan genuen, jo egiten gintuztelako, maldizioka hartu gintuztelako eta kamarak kendu nahi zigutelako.

Hori hemen gertatzen da. Ongi bizi den jendea askoz ere sinpatikoagoa da. Baina lanik ez duena, seme-alabak hazi behar

ko edozein batzarretako argazkian hogeiz gizonetako eta bi emakumezko ikusiko dituzu. Zergatik? Gizona beti gehiago baloratu izan denez, istorio gehienak gizonetakoek idazten dituztelako.

Orain hiru-lau urte Hollywood-eko emakume aktoreek protesta egin zuten, 50 urterekin eurentzako oso lan gutxi egoten dela salatzen. Eskerrak emakumezko zuzendariak ateratzen hasi diren. Baina betidanik idatzi izan dute emakumezkoek, anonimatoan, bestela argitaratuko ez zitelako.

■ Urteekin zer irabazi duzu?

Urteek esperientzia ematen dizute. Bururik argiena 13-14 urterekin izaten dugu. Baina hortik aurrerako dena egunero bizitzen ditugun gauzak, hortik ikasten duguna eta jasotako eskarmentuak dira. Hamaika egoeretatik pasatzen zara eta jabetzen zara jokabide bakoitzak zer ondorio ekartzen dituen. Gaztaroa da ez jakitea zer gertatuko zaizun, jakingo bazenu, zaharra izango baitzinateke. Jakituria hori ematen dizute urteek, baina irabazi ez da ezer irabazten. Garai bakoitzean gauza ezberdinei ematen zaie garrantzia. Gure eginbeharra zahartzarora iristea da.

■ Zergatik diozu gure eginbeharra zahartzarora iristea dela?

Bizitza delako egiazkoa dugun gauza bakarra. Beste zer gauza dugu bizitza ez dena? Bizitza da benetako balorea. Bizitzaren barruan sartzen da maitasuna, gorrotoa, maltzurkeria, borondatea... Denok dugu denetik. Ez gara batzuk besteak baino hobeak. Bizitzari eusteko senarekin sortzen gara. "Hau mundu nazkagarria, nahiago nuke hilko banintz!" pentsatzen zoaz kalean, baina auto bat

ARGAZKI ZAHARRA

Etxeko salan, ileak harro-harro zituenekoa.

etortzen bazaizu gainera, espaloira jotzen duzu erreflexuz, pentsatu ere egin gabe.

■ Zergatik eman zaie hainbeste glamour zinemako izarrei?

Zinemaren sorreratik bertatik bultzatu izan da hori, filma gehiago saltzeko.

Oraindik ere egiten da hori, baina ez dira lehen bezain glamourosoak. Lehen-goak deskaptableetatik jaisten ziren, pantera bat katean hartuta... Orain izarrek bat-batean desagertzen dira. Izan ere, lehen izarrek beste era batetara egiten ziren. Metro Goldwyn Mayer edo Warner bezalako produktoreek 5 edo 10 urterako kontratatzen zituzten aktoreak, eta izar bihurtzen zituzten. Baina orain

film bakarrerako kontratatzen dituzte, eta filma bukatzean negozio hori itxi egiten da. Oraindik marketing oso gogorra egiten da filmak promozionatzeko. Orain hainbeste hedabideekin, dena da azkarragoa, dena jakiten dugu une batetik bestera. Lehen, izarren berri hilabete beranduago jakiten genuen.

Baina guk luxu gisa ikusten dugun hori aktoreentzako sekulako lana da. Galetara ez doaz ongi pasatzera, lanera baizik. Kazetari denei erantzutera doaz, eta argazki guztietan ateratzera. Filma ikustera, eta derrigor egon behar duten afarira joatera.

Kategoria eta diru gehiegi duten aktoreek ez dute horrelako saltsatan ibili beharrik. Publikoak antipatiko direla salatzen du, Silvester Stallone esaterako, edo Harrison Ford, edo Julia Roberts. Horiek multinazional handien jabe dira, eta nahi duten filma produzitzeko baliabideak dituzte.

■ Zein da antzezteko generorik zailena?

Komedia. Egunero egiten duzuna interpretatzea da gauzarik zailena. Zeure burua interpretatzea zailena den bezala. Berebiziko garrantzia duen antzezlanak egitea errazagoa da. Komedian, berriz, eguneroko elkarrizketei behar duten erritmoa eman behar diezu, eta ez dago naturala izaterik. Naturala bada, ez da antzerkia. Guk dena egiten dugu engainatzeko. Naturaltasuna da gezurra ematen duena. Antzerki eta zinemaren indarra horixe da: gezur bat kontatuko dizuet, gainera zuek ordaindu egingo didazue gezur hori kontatzeko, eta gainera sinistu egingo duzue! Antzerki eta zineman gezurra da egia handiena ●

www.kaixo.com

E Z P A

PRINTZA

METRO BATZUK GORAGO

Kirmen Uribe honela mintzo zen poesiari buruz "BetE-riko LibuRua" aldizkarian: "Poesiak duen ahalmena, momentua jasotzen duela da. Nire ustez bizitzako momentuak jasotzeko ez dago beste jenero hoberik. Ahalik eta hitz gutxienekin gogoeta egiteko biderik aproposena dela ere uste dut. Guk momentuak, keinuak eta gertaera txikiak oroitzen ditugu (...). Oroitzapen hori urte askotan daukagu eta oroitzapen horrekin egoera bat, garai bat, sentimendu bat argitzen dugu. Momentu txiki horietako oroitzapenak jasotzeko indarra eduki beharko luke poesiak (...). Narratibak, gertakizunak bata bestearen atzetik kateatzen dituen bitartean, poesiaren norabideak askoz ere gehiago dira, ez baita hari bat. Azken abantaila, behin eta berriz irakur dezakezula da, eta ez zara aspertzen. Poema batek argitxo bat pizten badizu, sortzen duen sentsazioa beste ezerk ezin du ordezkatu. (...) Poeta irakurlearengandik urtetan oso urrun egon dela iruditzen zait. Oso urrun dagoen halako irudi faltsu bat egin duela bere buruarengan, beste esparru batean, metro batzuk gorago balego bezala eta irakurlea oso behean. Galdu egin da irakurlearekiko eta bere buruarekiko benetako harreman hori. Badirudi poetak edo idazleak baduela kreatibitatearen eta irudimenaren monopolio bat. Idazle batzuk sekulako okurrentziak dituztela erakutsi nahi dutela ematen du (...)"

BURUHANDIEN EGUNA

UZTAILEKO bigarren astean burutuko den Lekeitioko Kale Antzerki Jaialdiak ekitaldi berezi bat antolatu du aurten. Uztailaren 13rako, Euskal Herriko buruhandien lehen topaketa antolatu dute. Egun horretan, guztira, 70 buruhandi, zaldiko eta kilikari gerturatuko dira Lekeitiara. Ekimen honen helburua urtetan alboratuta egon den buruhandien irudia berreskuratzea da. Egun horretarako ekitaldiak Jaialdiak berak eta Ondalan elkarteak prestatu dituzte. Buruhandi talde bakoitza kale batetik irtengo da, ondoren, plazan, kalejira egiteko.

GURE ARTEA SARIAK

EUSKAL artistak ezagutzea emateko asmoz antolatzen ditu urtero Eusko Jaurlaritzak Gure Arteak Sariak. Aurtengoa, XVII. ekitaldia da eta dagoeneko izen emateko epea amaitua dago, ekainaren 20a arte baitzegoen zabalik. Sari hauetara Euskal Herrian jaio edo bertan bizi diren artista gazteak soilik aurkez daitezke. Eta badu beste

■ laz saritua izan zen Miriam Ocarizen lan bat.

lehiaketa batzuen aldean ezberdintasunik. Izan ere, lehiaketa honetan nagusitzen direnek euren ibilbide artistikoa aurkezteko aukera dute, eta ez da euren obra konkritu bat aukeratzeko. Aurkezten diren lan guztiek Bilboko Rekalde aretoan egingo den erakusketa kolektiboan parte hartuko dute. Eta ondoren, Espainiako hainbat hiritan zehar erakusketa ibiltari batean izango dira ikusgai.

EUROPAKO JAZZAREN LEIHOA

HILAREN 3an hasiko da Algortan Getxoko XXVI. Europar Jazzaldia. Urtero legez, Europako jazzaren erakusle izan nahi du jaialdiak. Hori dela-eta estilo guztietako jazz entzun ahal izango da, klasikoenetik hasi eta abangoardistenera. Guztira, 14 taldek joko dute Getxoko hiru eszenatokietan. Besteak beste, aipagarriak dira Michel Camilo eta

H I T Z B I T A N

- Asier Uriagereka dantzariak honakoa zioen "El Correo"n: "Oso garrantzitsua da goiko postuetan, egiten ari dena maite duen norbait izatea, pasiorik gabe artea negozio bilakatzeko baita oso modu errazean".
- Alex Angulok eginiko adierazpenak dira hauek "UK" aldizkarian: "Azkenean, izen garrantzitsuak ez dira hain garrantzitsuak. Nik, lanaz eta bizitzaz, aktore famatuekin baino gehiago, kaleko jendearekin eta lagunekin ikasi dut".

ALBERTO ELOSEGI

MUSIKAREN ZAINDARIA

Musikaren Eguna ospatu den aste berean inauguratu da Erreterian, Gipuzkoan, Eresbilen zentro berria. Euskal musikaren artxibategi berriak 1.300 metro koadro ditu, eta lau solairu. Guztira, 100.000 partitura, dokumentazio zentroa, 9.000 liburu espezializatuz osatutako liburutegia, 80.000 grabazio eta 1.600 euskal konpositorek sortutako 20.000 obra dituzte, besteak beste, eraikin berrian. Aspaldi hasitako lan baten emaitza da, zalantzarik gabe. Hasieran, partiturak gordetzea zen Eresbilen xede bakarra. Eraikin berriak, 2.704.500 eurotako aurrekontua izan duenak, eginbehar hirukoitza izango du ordea, hemendik aurrera: euskal musika ondarea bildu, gorde eta zabaltu egin beharko du.

Iñaki Salvador piano joleak, eta Enrico Rava eta Paolo Fresu tronpeta joleak. Bestalde, gazteen talde lehiaketa egingo da, eta honetara, 16 herritako 70 talde aurkeztu dira denera.

AKTOREEN JAIA

BEDERATZIGARREN aldiz burutu du aurten Euskal Aktoreen Batasunak jaialdi berezia. Baina lehen aldiz egin du Gasteizen, hain zuzen, Principal antzokian. Batetik, jokulari sariak emateko baliatzen du EABk ospakizun hau; eta bestetik, hainbat aldarrikapen egiteko. Jokulari sariei dagokionez, Ramon Barea eta Belen Cruz dira aurtengo gizonezko eta emakumezko aktore hoberenak antzerki atalean. Zinema eta telebistako sariez gain, aipatzekoak dira halaber, Aitor Gabilondok jaso duen errebelazio saria eta Jose Ruiz de Azuak bere ibilbidea omenduz

jasotakoa. Aldarrikapenen arloan, EABk aktoreen lanbidearen baldintzak ekarri nahi izan ditu gogora. Aktoreena “babes gutxiene” duen lanbidetzat du EABk. Horrez gain, aurten ikus-entzunezkoen eta antzerkien itun kolektiboak ari dira negoziatzen.

JOSEBA OLALDE

- Jose Mari Satrustegik “Nabarra” aldizkarian: “Euskararen indar bakarra ez da legea, ez da agintariek esaten dutena, egiazko hizkuntzaren indarra hizkuntza erabiltzen dutenen mihietan dago, hori gure esku dago, ezin diegu besteei eskatu”.
- Amaia Zubiriak honakoa aitortzen zuen “Diario de Noticias” egunkarian: “Gazteek badute bere gaztetasuna, indarra, grazia, edertasuna; niri kalitatea besterik ez zait gelditzen”.
- Pello Lizarralde zera adierazi zuen “Gara”-n: “Egile batentzat poz handienetakoa izaten da irakurleak ateratzen dituen interpretazioak, askotan burutik ere pasa ez zaizkizunak”.

ALBERTO ELOSEGI

■ Iban Zaldúa.

IZENAK

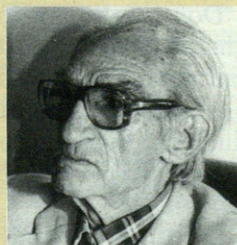
Iban Zaldúak “Kea ur gainean” liburua plazaratu berri du Elkar argitaletxearen “Xaguxar” bildumaren baitan. Bertan, heavy musika gustuko duen neska baten istorioa kontatzen du.

Aitor eta Amaia Parrondo nagusitu ziren joan den astean Seguran jokatu zen Euskal Herriko Dantza Solteko Txapelketan.

Eusebio Erkiagaren prosazko obra bi liburukitan argitaratuko du Labayru Ikastegiak BBK Fundazioarekin batera. Lehena, “Berbalauaren kulunkan. Prosa lanak I”, kalean da goeneko. Erkiaga euskal prosa modernoaren sortzailetzat hartua da.

Carlos Zabala zinemagile donostiarrek “Etxaldeko erregea” haurrentzako istorio fantastikoa aurkeztu du Hegoaldeko aretoetan.

Tomas Garbizu konpositorearen biografia eta bere obraren katalogoa plazaratu ditu Lezoko Udalak.

■ Tomas Garbizu.

Zine jaialdiak bai, baina baldintzekin...

Urte batzuetatik hona, bai Euskadin bai Espainiar Estatuko beste lurralde osoan, bai nazioartean, zine jaialdien kopurua ia modu surrealistan handitu da. Ez dago bere jaialdia ez duen hiririk, izan animaziozkoa, polizi zinemarena, fantasiatzkoa eta beldurrezko zinemarena, europar zinemarena, emakumea eta zinemari buruzkoa, zinema gay edo lesbikoaren ingurukoa edota besterik gabe, zinemari buruzkoa.

Jaialdi hauetako asko diru publikoarekin finantzatzeko dira eta ez dute inolako etekinik lortzen, ez ekonomikorik, ez kulturalik, ez ikusle potentzialen gaineko eraginarengatik datorrenik, ezta komunikabideetako oihartzunetik lor dezaketen etekinik ere. Jaialdi hauetako askok pertsona talde batek urte batzuetan zehar (azkenean desagertu egiten baitira) ordaindutako lan bat izan dezan balio dute soilik. Proiektu hauek zuzentzen eta programatzen dituztenen interesei soilik egiten diete mesede.

HALA ere, badaude osasun ona duten, bere egoitza duten hirietan ongi integratzen diren eta profesionalengandik interes handiarekin hartuak diren zine jaialdi batzuk. Jaialdi hauek guztiek ezaugarri komun bat dute: ongi definitutako izaera duten jaialdiak dira eta, zenbaitetan, espezializatutako jaialdiak ere bai.

Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaz hitz egin beharko litzateke (Estatuko inportanteena), nazioartean garrantzi handia du honek, eta produktore, banatzaile eta zinemagile ugariren beharrezko topagunea da, Espainiako eta Latinoamerikako produktiozko fruiturik garrantzitsuenak gertutik jarrai ahal dituzaten.

Gijongo Nazioarteko Zinemaldiaz hitz egin

beharko litzateke, izan ere, Jose Luis Cienfuegosak zuzentzen duenetik, Espainiako egutegi zinematografikoaren ezinbesteko zita bihurtu baita. Bere arrakastaren arrazoia, lan serioa eta profesionala egiteaz gain, zinemaldi hau "espainiar" Sundancean bihurtzean besterik ez dago, horretarako mementoko zinema kontrakulturalenaz osatutako egitaraua eskainiz, hau da, zirkuitu komertzialetatik at ibili ohi den zinema eskainiz.

Hor daude baita ere Kataluniako Nazioarteko Zinema Jaialdia (Sitges) eta Donostiako Beldurrezko eta Fantasiatzko Zinema Astea, euren espezializazio generikoarengatik, zinema ilunena eta beldurgarrienaren maitaleen huts egin ezinezko zitak baitira biak ere.

BERAZ, espezializazioa, izaera propio bat definitzea eta generalista den zinemaldiaren eredutik ihes egitea, dirudite une hauetan ezinbesteko baldintzak arrakastarako. Baina, zertarako balio dute zine jaialdi hauek? Zein da beren garrantzia?

Batez ere, zinemaldi batek balio behar du medio horretako profesionalen topagune izateko eta zine lehiaketa batetik kanpora ikusteko eta banatzeko zailtasunak dituzten filmak ikusteko aukerak

eman behar ditu.

Zine jaialdi batek gainera, programatzen den hiria konprometitu dezake eta publikoak aretoak bete ditzan lortu. Eta baita ere, honek erakartzen duen pertsonen korrontearengatik, produkzio sektore ezberdinetan etekin ekonomikoak ekar ditzake, batez ere hirugarren sektorean (hotelak, jatetxeak, eta abar).

Alderdi hauetan guztietan emaitza positiboak lortzen dituen zine jaialdiak etorkizun ona izango du ●

ALBERTO ELOSEGI

*Jose Luis Rebordinos
Donostia Kulturako zine arduraduna
"Badaude osasun ona duten,
bere egoitza duten hirietan
ongi integratzen diren eta
profesionalengandik interes
handiarekin hartuak diren zine
jaialdi batzuk. Hauek guztiek
ezaugarri komuna dute: ongi
definitutako izaera dute"*

L I T E R A T U R S O L A S A L D I A K

Gero eta gehiago dira irakurritako liburuez hitz egiteko, eta hauek aztertzeako antolatzen diren solasaldiak. Irakurleek literatur lanak hobe uler ditzaten, idazleek irakurleekin harremana izan dezaten eta literaturak bizitasuna irabaz dezan baliagarriak dira honelako ekimenak.

IRAKURLEAK DU HITZA

DANI BLANCO

INIGO AZKONA

■ Tertulietara 30-70 urte bitartekoak hurbiltzen dira, eta, batez ere, emakumeak.

Liburu bat irakurtzean, jasotakoa kanporatzea. Orrialde bate-tik bestera pasatzerakoan sentitutakoa konpartitzea. Esaldien

esanahietik haratago joatea. Letra artean ulertutakoa, deszifratu eta gainerakoei jakinaraztea. Literatur solasaldi batek ematen dituen aukerak dira. Ilus-

trazio garaiko intelektual bohemioei itzal egiteko asmorik gabe, baina norberaren hausnarketak agerian utziaz.

Gero eta liburu gehiago saltzen diren gizarteetan, ez dago argi gehiago irakurtzen den. Badira, ordea, idazle batek letraz betetzen dituen orrialdeak grinaz irensten dituzten irakurleak eta letra horiei guztiei bigarren irakurketa bat emateko prest agertzen direnak.

Gure inguruko liburutegi bat baino gehiago izan ohi dira literatur solasaldi hauen topagune. Arrakasta itzela dute, esaterako, Luisa Etxenik Donostian aspalditik egiten dituen tertuliek. 150 bat lagun biltzen omen dira, talde desberdinetan, irakurritako liburu baten gaineko hausnarketa egiteko. Gazteleraz egindako literatura aztertzen da solasaldiotan.

Neurri txikiagoan izan arren, euskal literatura astintzen duten mihiak ere badaude.

Itziar Zubizarreta idazle eta ipuin kontalariak gidatzen ditu era honetako bi talde. Bata Donostian eta bestea Arrasaten. Itziarrek berak proposatzen du irakurgaia. Hilabeteko epea izaten dute liburu hori irakurtzeko eta hilabetearen buruan elkartzen dira hausnartzeko asmoarekin. Taldeko gidariak dioenez, "talde txiki samarra da eta dauden denek dute zeresana. Denek egiten dituzte ekarpenak eta ni arduratzen naiz denek parte har dezaten eta inork inor isildu ez dezan".

Donostiako taldean hamaika emakumek parte hartzen dute. Arrasatekoan aldiz, bederatziko taldea dago osatuta. Bi kasuetan Udaleko Emakume Sailak bul-tzaturiko jarduerak dira.

Deustuako Berbaizu euskara elkar-teak ere, irakurzaleak biltzeko asmoz eratu zuen iaz "Irakurle Txokoa". Hasieran hilabeteroko maiztasunarekin hasi zituzten solasaldiak, baina gehiegitxo zelako bi hilabete behin antolatzen

■ Deustuako Berbaizu euskara elkarteak bi hilabete behin antolatzen ditu literatur solasaldiak.

dituzte orain. Zerrendan 50 bat lagunek dute izena emanda, baina gero solasaldietara erdia agertzen da. Aukeratutako liburuen egilea ere eramaten dute.

Maiztasun finkoarekin egiten ez diren arren, Euskal Idazleen Elkartek Euskal Herriko beste txoko ugarian ere bultzatzen ditu literatur solasaldiak. Ikastetxe eta liburutegiei aukera eskaintzen die, liburu bat eta autore bat aukeratu eta gero idazle hori irakurleengana gerturatzeko.

Jose Mari Iturralde idazleak solasaldi horietako askotan parte hartzen du. Bere ustez "solasaldi hauek oso entretenigarriak izaten dira, hartu-eman handia izaten delako idazle eta entzuleen artean".

Herrietan egiten diren hitzaldi-solasaldi hauetara, jendea erruz gerturatzen da. Jarraikortasun zehatz batekin egiten diren solasaldietako kide finkoak, ordea,

gutxiago dira. Badira parte hartze eskasatik bertan behera geratu diren solasaldiak. Orain hilabete gutxira arte, Felipe

■ **Herrietan egiten diren solasaldi hauetara, jendea erruz gerturatzen da. Jarraikortasun zehatz batekin egiten diren solasaldietako kide finkoak gutxiago dira**

Juaristi idazleak Donostiako Udal Liburutegian literatur tertulia bat gidatzen zuen hilabete behin. Jendearen parte-hartzeak, ordea, behera egin zuen denbo-

rarekin eta azkenean ekimenarekin amaitzea erabaki zuten arduradunek.

NOLAKOAK DIRA? Euskaraz sortutako literatura eta euskarara itzulitakoa aztertzen da solasaldiotan. Euskaraz irakurtzeko ohiturarik ez duen asko dago ordea, gure artean. Parte hartzen duten gehienak 30 eta 70 urte artekoak direla kontuan hartuz, alfabetatu gabe dauden kopurua handia da. Zubizarretak dioenez, "asko izutu egiten dira euskaraz gutxi irakurri dutelako. Irakurketaren erritmoa, ordea, segituan hartzen da aurreiritziak alde batera uztean".

Itziar Zubizarretak, bere tertuliakideengana joaterako, gidoi bat prestatuta eramaten du liburuan komentagarri diren ardatzekin. Hasieran bakoitzak bere inpresioak mahaigaineratzen omen ditu.

■ Gaztetxorik ez eta emakumeak nagusi

Literatur solasaldietan parte hartzen duten guztiek badute ezaugarri berdin bat: denek maite dute irakurtzea. Baina irakurle soil izateak, ordea, ez ditu guztiz asetzen. Beraien irakurketa hori konpartitzea eta besteen hausnarketak ezagutzea gustatzen zaie.

Zaletasun hori alde batera utzita, partehartzaileen artean aniztasuna da nagusi. Itziar Zubizarretak dioenez, neskameak eta lizentziatuak, denetik dago berak atontzen dituen tertulietan. Horrek gainera, asko aberasten omen du solasaldia, ikuspuntu oso diferenteak mahai gainean jartzen direlako. Jose Mari Iturraldek ere mota askotako irakurleak ikusten ditu bere solasaldietan. Gainera, idazlearen eta honen liburuen jarraipena egitea eta beste autoreekin alderatzea gustatzen omen zaie.

Deustuako Berbaizu elkarteak bultzatzen duen "Irakurle Txokoan", aldiz, tertuliakideen perfila, apur bat zehatzagoa da. Parte hartzen duten kideetako asko, irakasleak omen dira.

Zehaztasunetara joaz, emakumeak lehenago animatzen dira horrelako tertulietara joatera. Joxe Mari Iturraldek hori nabaritu du bere solasaldietan eta Berbaizu elkartearen ere ageria omen da. Zer esanik ez, Itziar Zubizarretaren kasuan. Berak gidatzen dituen bi tertuliak, Udaletako Emakume Zerbitzuek bultzatuak dira. Partehartzaile denak dira emakumezkoak. Arrasaten, bi gizonezko hasi omen ziren joaten, baina denbora gutxi iraun omen zuten.

Hausnarketarako beste datu bat: gaztetxorik ez da gerturatzen. 30 urtetik beherako irakurleak ez dira horrelako solasaldien zale ●

Autoreak azaleratu duen gaia, pertsonaien ezaugarriak eta ibilbideak, egileak erabiltzen dituen teknikak...

Testua aitzakia bihurtzen da gainera, literatur mugimendu bat aztertzeo nahiz garai horretako egoera soziopolitiko eta kulturala mamitzeko. Zubizarretak dioenez gainera, *"irakurtzen ohituta daude tertulia hauetako partehartzaileak eta irakurketa beste maila batean egiten dute. Autoreren batek gaitiek ihes egiten badu-edo, badakite antzematen"*.

Solasaldi hauek autorearekin berarekin egiten direnean ordea, hasieran beti markatzen du erritmoa idazleak, Jose Mari Iturraldearen aburuz. *"Baina gero, galderen eta gaien arabera, entzuleek dute azken hitza. Normalean, ipuin edo liburu bati buruz hasten gara hizketan baina berehalaxe pasatzen gara idazlearen bizimodura, euskara eta euskal literaturaren egoerara..."*. Azken hauen kasuan, gehienetan oraintsu egindako lanak aztertzen dira. Itziar Zubizarretak dituen bi solasaldietan, aldiz, gaurko euskal literaturaz gain, XX. mendean egindako nobelagintza eta ipuingintza, Europa eta Ameriketako mugimendu literarioak eta euskal idazleek aspaldi idatzitakoak ere ukitzen dira.

ELEBERRIA NAGUSI. Solasaldi hauetan aztertzen diren generoei dagokienez, eleberriak eta ipuinak izaten dira nagusi. Itziar Zubizarretak zalantzarik gabe dio, bere taldekideek nahiago dituztela nobela *"potoloak"*. Lanaren luzerak aukera ematen die gaia hobeto aztertzeo eta pista gehiago ematen ditu pertsonaien nolakotasunaz jabetzeko. Ipuin bat laburragoa da eta gai aniztasuna ere handiagoa izan daiteke. Nobelen kasuan, gaine-

ra, irakurleak berak erabaki dezake egun bateko bere irakurtaldia noiz amaitzen den. Ipuinean litekeena da testua bera, irakurketa tartea baino lehen agortzea.

Bestalde, Itziar Zubizarretari jardunak erakutsi dio poesia tertulia batera eramatea zailagoa dela. Jendeari beldur

INIGO AZKONA

■ J.M. Iturralde: *"Solasaldietatik ateratako irakurleek ahoz aho zabalduko dute idazle eta obra horren berri"*.

pixka bat ematen omen dio poesiak, jende gehienarentzat bi edo hiru orduko denborapasa delako irakurtzea, *"poema bat irakurri eta besterik gabe geratzea, jendearentzat gogorra egiten da"*. Dena den, datorren ikasturtean badu asmoa bi saiotan behintzat, hainbat euskal idazlearen poemak aukeratu eta solasaldietan aztertzeo.

AUTOREEN BETEKADA ETA LITERATURAREN BIZIA.

Solasaldi hauetan liburuaren egileak berak parte hartzen duenean, irakurleak aukera zuzena du, idazle hori gertuagotik ezagutzeko. Zuzenean konta diezazkioke bere inpresioak eta autoreak liburuko memento batean hartu duen norabidearen arrazoia ere jakin dezake. Baina une hori ez da atsegina irakurlearentzat soilik. *"Idazle batek izan dezakeen unerik goxoenetakoa dela"*, aitortzen du Iturralde. Idazleen ofizioa bakartia da eta hilabetetan lan egiten dute orri zuriaren aurrean. Amaitu eta liburuak kaleratzean, galdu egin ohi da arrastoa. *"Horregatik zure liburuak aukeratu duten irakurleen aurrean egotea, haiei zure lana esplikatuz eta beraiei galderei erantzuna ematen saiatuz, gauza goxo eta animagarria da"*.

Zubizarretak ere tarteka eraman ohi du idazleren bat tertuliakideengana, irakurritako obraren gainean hitz egitera. Berak dioenez, *"autoreentzat oso esperientzia ona eta aberasgarria da, euren obra irakurleek nola ikusten duten jakitea"*.

Autore zein idazleari solasaldi hauek eman diezaioketen asebetetze indibidual honetaz gain, literaturari ematen dioten bizia azpimarratzen dutenak bat baino gehiago dira. Zubizarretarentzat, literatura irakurleentzat da eta irakurle fidel batzuk daudela jakitea interesgarria da. Iturralde bestalde, literaturaren osasuna bizkortzeko balio dezakeela uste du: *"Saio horretatik ateratako irakurleek ahoz aho zabalduko dute idazle eta obra horren berri, agian beste liburu bat erosiko dute eta irakurri egingo dute. Idazleen eta balizko irakurle multzo horren katea ez da etengo, martxan jarraituko du"* ●

◆ IÑAKI GURIDI

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure ARTEAN euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Ale hartako editorialak autostopa zuen hizpide. Gurasoek seme-alabei autostopa egiteko baimena emateko kontuan hartu beharrekoak aipatzen zituen.

Auto-stop egitearen onurak eta arriskuak

LOUBET

■ Editorialaren esanetan gazte guztiak ez ziren autostopa egiteko gai.

A itortu beharra daukat oso autostop zalea naizela. Oraindik ere, beharrean aurkituz gero, behin edo behin egin izan dut. Esperientziari dagokionez, zer esan? Oso ondo joan zaidala askotan, eta hala ere baditudala oroimenean ahaztu nahiko nituzkeen gorabeherak, kotxearen atea indarrez ireki eta jauzi batean ospa egitera bultzatu ninduten horietakoak. Neska izaki, ez zaizue zail legi gertatuko arrazoia asmatzea. Dena den, eskarmentu horiek kenduta, oso oroimen ona dut autostopez. 1972ko uda atarian ZERUKO ARGIAko edito-

riala idazten zuenak baino hobea, esango nuke.

AUTOSTOP BAI ALA EZI

Horrelako izenburua zeraman editorial hark. Auskalo nork egina zen, baina gizonetzkoa behar zuen, errepide ertzean denbora asko egon beharra nabarmentzen zuelako, eta berriz, ez hainbeste autostop ugari eginiko nesken lehen kezka izaten zena, (den-denena ez dut esango, baina kasik ausartuko nintzateke horixe ere ziurtatzera), hau da, hainbat gidarik bere adeitasunaren trukean eskuratu nahi izan ohi zuena.

Nolanahi ere, goazen harira. "Auxe izango da aurtengo udan ere guraso askori sortuko zaion arazoa. Seme-alaba gazte eta gaztetxoek auto-stopean ibiltzeko baimena eskatuko dute eta aiei erantzun beharra. Tajuz, zentzuz eta zuzen erantzun beharra", zioen editorialgileak. Aipatzen zituen seme-alaba horiek oso txintxoak behar zuten izan, niri behintzat ez baitzitzaidan sekula burutik pasa gurasoei horrelako galderarik egitea. Gehienez ere, hobe ekintza burutu eta gero azaltzea, badaezpada. Baina jakina, horrelakoak agertuz gero, izua barreiatzea baino askoz gehiago ez zuen lortuko bere editorial bestenez nahikoa zuhur harekin! Eta hark garbi zeukan autostop egitea "gero eta ohitura aundiago egiten ari dala. Sartzen ari dala erabat gizartearen moldeetan", eta "alde onak eta txarrak dituala. Dana txarra balitz, ezezkoa erabaki eta kitto giñake gurasook. Baiña entzun ditzagun, entzun, stop-zaleen arrazoioak: 'Mundua diru gutxirekin ezagutzeko bidea da. Bestela, asko izango lirake etxetik behin ere ateratzerik ez luketenak'".

'Erri bat ezagutzeko ez da bide egoikiagorik. Bertakoein sartu autoan eta itz aspertuak, lasaiak egiteko erarik oberena da. Jendearen pentsaeraz eta bizieraz ohartzeko ederragorik!'

'Askatasun aundia ematen dizu. Ez daukazu alde zurretik treneko txartelik

zeruko ARGIA

OSKARBI

Herriz herri olerkari zaharraren arima berpizten

NON ZER	
• BERRI BERRI BERRI	1. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	2. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	3. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	4. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	5. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	6. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	7. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	8. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	9. gertakia
• BERRI BERRI BERRI	10. gertakia

■ Moda-modako iraultza

Gaztañaga-k, 1972-VII-02

K uziz modan dago egungo egunean "iraultzaille" itza; "puripurian" dagola esan bar. Iraultza bera?, galdetuko nuke nik. Iraultzaren otsa, zarata, itza bera bakarrik ez ote? Ez nola-nai ere! Aoz-ao eta aotik belarrira, bai ote aixago, ariñago, alaiago eta ugariagotan darabilten itzik? Ea nork esaten didan bat edo beste. Eta orra neri ere iraultzaille iza-

teko irrika sortu! Eta itza erabiltzeko bakarrik ez, gaiñera; bete-betean iraultzari ekiteko gura eta egarri bizia sortu ere. A, baiñan baldintza bereziak eskatuko nituzke: beste zenbaitek bizi dituztela ikusten ditudan bizi-baldintzak. Baldintza asko eta garestia eskatuko nituke. Baldintza oiek nere esku neuzkakean une beretik nindeke oso-osorik iraultzaille (...) ●

■ Zenbat gara 72

Amatiño, 1972-VII-02

Iñaki Zubizarretaren zuzendaritzapean Donostiako Herri Irratian eratu ohi den Gaurko Euskal Kanta delakoan, honako hauk atera dira lehen joan deneko maiatzean: 1.- "Dana polita udaran", Euskaros. 2.- "Poxpolin begietan", Iñaki Arriaran. 3.- "Loretzkoa", Benito Lertxundi. 4.- "Zure begiak", Euskaros. 5.- "Atarratzeko Jauna", Lertxundi. 6.- "Guria", Donato. 7.- "Bi urte", Estitxu. 8.- "Bizi beti Euskerea", Zorion Egileor. 9.- "Ttakulin", Pantxoa eta Peio. 10.- "Ja jai", Iñaki Arriaran. Kanta berriak eta

ez hain berriak ditugu maiatzeko zerrenda honetan. Aipagarria deritzagun oski, Herri Gogoak atera dituen bi azkenengo diskek izan duten harrera onari, hots, Euskaros taldea eta Iñakia Arriaranena. Batak zein besteak, nork bere lehen diska du gainera. Bestalde, horra hor oraindik Benito Lertxundiren aspaldiko "Loretzkoa" hirugarren. Entzuleek erruz eskatzen omen dituzte bai Lertxundi, bai Laboa, bai Xabier Lete eta Lurdes Iriondoren kantak, baina tamalez, hauek ez dute diska berririk ateratzen ●

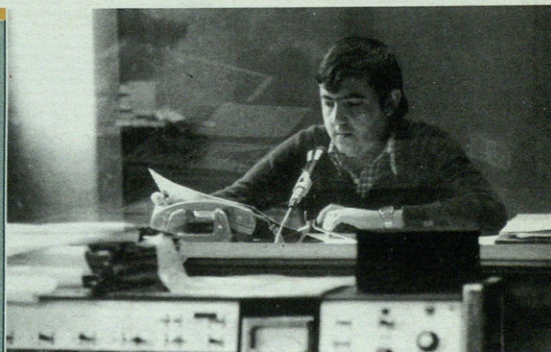
atera beharrik. Ordu jakiñean trenaren zai egon beharrik. Txoria bezala ibiltzea da, bide jakin bati lotu beharrik gabe. Geroaren berri ez jakite orrek, bizitasuna ematen dizu. Beti ustegabeko eta batpateko gertaera berria da. Badu gatza eta piperra".

ALDE MAKURRAK

Honaino editorialgileak ezagutzen zituen autostop zaleen iritziak. Berak, bestalde, arrazoiak ematen zien zenbait puntutan: "Egia da, bai, oporraldiak igarotzeko era berri bat dala. Gazteentzat badituela alde bizi-biziak. Baiña ibilli diranak dakite besteek baino obeki, alde txarrak nolakoak eta zenbat dituen".

Eta hortik aurrera, autostop egitearen alde makurrak aipatzen zituen: "Bide bazterrean orduak eta orduak egin eta

gero, bakardadea, besteen ezer ez jakin nahia, nekea, gaua non pasako dezun jakin eza... Bistan da auto-stopean ibiltzeko ez duela edozeinek balio. Baditu bere arriskuak, bai eta erantzukizun bereziak ere. Zenbat aldiz besteen nahia egin behar izaten da! Autoan sartu bazaitue, aren gustura ibilli behar. Elkarrizketarako ere balio behar du auto-stopistak. Besteen gauzak entzun, zureak askotan gorde, azkenean kosta ala kosta eskerrak eman, beti alai ibilli, lagun artean zabalitzen ikasi. Baditu bere maratillak bai auto-jabearentzat eta bai stop-zaleentzat. Jabeak ez daki zer jende artzen duan, zer arriskutan jartzen dan, zer ondoren etorri lekiozkeen ezbehar batetik. Ez daki stop egiten duenak ere nork artzen duen, zer asmoz artzen duen, zertaratu ditekien. Beraz zer egin behar du gauza auen berri

■ Iñaki Zubizarreta.

dakian gurasoak? Galerazi egin behar al die bere seme-alabei?"

Ez zen bera horren oso aldeko: "Gurasoak, ezagutu egin behar ditu bere seme-alabak. Ikusi beren buruen jabe diran ala ez. Arriskuak ezagutzen ahal dituzten eta gertatuz gero erantzuten badakiten ala ez". Eta hori guztia, garbi aipatzen ez zuen arrazoiarengatik (alegia, galerazita ere seme-alaba horiek berdinberdin abia zitezkeela auto-stop egitera), eta hobe delako arazoa aurreikusi eta neurriak hartzen saiatzea, behin gertatuz gero, negarrari eman behar izatea baino!

"Ez dira gazte guztiak auto-stop egiteko gauza. Oso gaizki ibilli diran stop-zaleak ez dira bat edo bi. Baiña zentzuzko seme-alabei galeraztea baiña obe, berauekin itzegitea. Banaka ez ditezela erten bide ertzerak; binaka gutxienez. Zer gerta ere, diru piska bat izan dezatela patrikan, ostatua pagatzeko edo treneko txartela artzeko adina. Jantzi egokiz, eta ez nabarmenez, atera ditezela, inork gaizki pentsatuz ar ez ditzan".

Eta bukatzeko, honakoa oroitarazten zuen: "Ez dira ez, auto-jabe guztiak ardi larruz jantzitako otsoak. Ez eta stop-zale asko ere kaskariñak, zabarrak, nola-alakoak". Erabat ados! ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Zezenak errepublikan

Jose Lasa, 1972-VII-02

Idazpuru onekin argitara berria du Jakin-ek, Historia sailean, J. Hiriart-Urruty gaztelariak, iragan mendean, azken aldian eta gure mendean ere bai, "Eskualduna" deritzan asterokoan argitaratutako zenbait artikulutxo. (...) Jakina, zezenak izateko, leenik zezenak bear. IIIgarren errepublika jeiki zanean, Baionan sortu zen "Réveil basque" asterokoa, errepublika euskalduntzeko xedearekin. Ona bertan zezen bat. 1886garren urtean

gaude. Beste zezena ere bidean da. 1887garren urtean jaio zen "Eskualduna", asterokoa au ere. Geroztik, zezenak ekarriko dute zezenketa. Baina, liburua bilduma denez gero, ez nago konforme ezarri dioten titulu edo idazpuruarekin. Nere aldeko arrazoiak liburuak berak dakarki barnean. Ikus beza irakurleak 74garren orrian, Zezen-kurtsak (Korridak) deritzan lantxoa. J. Hiriart-Urrutyk ezin ditu ikusi pinturan ere (...) ●

■ Euskal estiloko txaleta salgai

Iragarkia, 1972-VII-02

Luze-zabalean 278 m² ditu, eta denera 2.745 m². 3 Lur Puska. Zarautzik Meagas bitartean, 2,5 kilometrorra. Leku ezin ohea, ego-aidean.

Urrutizkiña: 85 13 97.

ZARAUZ ●

Astia Hartuta

ASTEKO LIBURUA

INFORMAZIOAREN MANIPULAZIOA OINARRI DUEN NOBELA

**PAPEREZKO
HEGAZKINAK**

Lutxo Egia
SUSA
144 orrialde
12 euro

Komunikazioaz eta komunikazio ezaz, informazioaz eta desinformazioaz, oroimen historikoaz eta traizioaz dihardu XX. mende bukaerako Londresen kokaturiko Lutxo Egiaren nobela honek. "Paperezko hegazkinak" liburuak 1936ko gerrako kronikaririk garrantzitsuenaren inguruko idazlan bat osatu nahian dabilen gazte euskalduna du protagonista. Baina era berean parte nagusia jokatzen dute bertan beste elementu askok, 1937ko udaberrir egun batez alemaniarrek bonbardatu zuten euskaldunon hiri sakratua, kasu, edota han benetan gertatutakoa desitxuratzen

jardun zutenak, eta baita ETak Miguel Angel Blanco hil zue-nean agintetik bertatik antolatu ziren egun mediatikoak ere. Lutxo Egiak sortutako hegazkinen Londres berezian erdi galdurik dabilen gazte euskaldunak, Gernikako bonbardaketaren egiazko errudunak nortzuk izan ziren salatu zuen kazetariaren heriotza zerk eragin zuen jakin nahi luke, hala nola 1997-1998 epealdi horretan bere herrian benetan gertatzen ari dena, baina zailtasun frankori aurre egin beharko dio horretarako. Izan ere, isolaturik aurkitzen da, desinformazioaren itsasoan informazioa aurkitu nahian.

▼ Egileari Galdezka

"Euskal Herria Pompeya zela jakinarazten zidaten"

Lutxo Egia

■ Nolatan sortua da "Paperezko hegazkinak"?

ETak Miguel Angel Blanco hil eta bost egunetara, Londresen nengoen bolada luze baterako. Egund mediatikoak izan ziren haiek, bai hemen, bai kanpoan. Niri, Londresen, kontu bik desorientatu ninduten: atzerriko prentsak gertatutakoari emandako garrantzia eta Euskal Herriko inoren prentsa ez topatzeak. "ABC", "El Mundo", "El País", "La Vanguardia", "Marca", "Radio Exterior de España"tik elikatu behar nuen, eta hori erabat itogarria zen. Euskal Herria Pompeya zela jakinarazten zidaten. Sua han eta hemen, Gernikan bezala. Eta orduan irakurritako berri guztiak jasotzeari ekin nion. Eleberria idaztearena geroago etorri zen.

■ Zergatik Gernika?

Izan ere, Gernikako bonbardaketa Gernikako bonbardaketa da, gaur ere, eta horixe adierazi nahi izan dut nobelan, zeren 1937an makina bat lagun hil zituzten, eta egun ere behar horretan jarraitzen dute, gu akabatzen ahalegintzen dira, birrindu gura gaituzte. Bestalde Gernika Unai Romano kolpatua da, eta Irakeko bonbardaketa ikusezinak dira. Gernika ez dakigun guztia ere bada. Gernika Durango da, Hiroshima eta Nagasaki, Dresde eta Berlin, Londres eta Birman, Jenin eta Ramala.

■ Nobela historikoa dela esango zenuke?

Inondik ere ez. Gertaera historikoak eta fikziozkoak nahastu ditut bertan. Izen historikoak ageri dira, baina nahas-mahasean neuk asmatutakoekin. Eta pertsona historikoetan oinarritutako pertsonaia fikziozkoa ere bada nobelan. Badirudi idazleak ere manipulatzeko gogoia izan duela. Beno, ekarpen txiki bat egiteko beharra nuen, eta agian horregatik idatzi dut hau guztia.

L I B U R U A K

**HURRENGO
ITSASGORAREN
ZAIN**

Josu Penades
IBAIZABAL
147 orrialde
9,07 euro

MAITASUN AITOR BI BATERA JASOTAKOAN

Gogoa bada neurri, ez omen da erraz neurri hori betetzen. Baina gehiegikeriak ere ez bide dira onak, eta hain zuzen ere bere neurria gainditzen duen zerbait gertatzen zaio Manuri, "Hurrengo itsasgoren zain" Josu Penadesen lehenengo nobelako pertsonaia nagusiari. Gaztea da Manu, oraindik instituturara doan ikasle itxaropenez bete. Musika talde bateko partaide, abestiak konposatu eta ahal duen guztietan haiek kantatzea da bere grinarik ezagunena. Dena den, amodio egarri ere bada mutila, nahiz hori agerian hainbeste ez jarri. Eta halako batean, berak izugarri estimatzen dituen bi ikaskideen maitasun aitormenak iristen zaizkio batera, bere helbide-elektronikora. Geroztik ez da giro, haren barrenean. Norekin gelditu? Eta zer egin bestearekiko?

**ASI EN LA TIERRA
COMO EN TU
CUERPO**

Gonzalo Sánchez-Terán
KUTXA
59 orrialde
3,01 euro

IRUN HIRIKO GAZTELERAZKO OLERKI SARIA

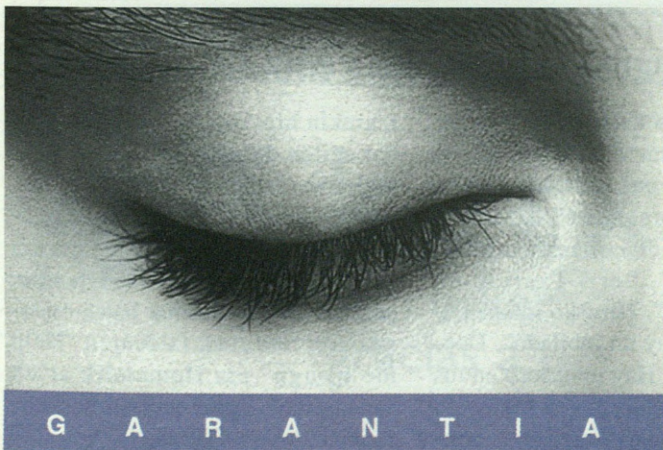
Gonzalo Sánchez-Teránen "Así en la tierra como en tu cuerpo" poema bildumak lortu zuen 2000ko Irun Hiria lehiaketak gaztelera-zko olerkiei eskainitako saria. Salamankan jaioa dugun olerkari honek, Irun Hiria lehiaketara aurkeztutako poema bilduman, emakume-gizon bikote baten artean osatutako izar handiaz dihardu, nabarmenduz, izar erraldoiak, berez daukaten grabitazio-erakarpeneren eraginak geldiarazi ez ditzan, beren barnean sortu beharrean izaren direla hain distiratsu agertzea ahalbideratzen dien energia izugarria. Baina halako abiaduran xahutzen omen dute energia hori, beste izar askoz txikiagoak baino ehunka urte gutxiago irauten dutela bizirik.

**USOA.
ZELATAN**

Patxi Zubizarreta/
Elena Odriozola
EREIN
109 orrialde
9 euro

USOAREN LAGUN MINAK ARAZO UGARI

Patxi Zubizarretak sortutako pertsonaia dugu Usoa, Afrikatik Euskal Herri-
ra bizitzera etorritako neskatila. Eta pertsonaia hau oinarri duen bilduma-
ren bigarren emaitza da "Zelatan", Elena Odriozolak eginiko marrazkiz horni-
turik Erein argitaletxeak plazaratutako liburua, non Usoa kezkatu batekin
egingo dugun topo, Irati bere lagun mina oso arraro dabilelako. Usoak ezagu-
tzen du bere adiskidea goibel egotearen arrazoietakoa bat, haren gurasoak
banantzekotan baitira, baina susmoa du beste zer edo zer ari zaiola gertatzen
ordura arte bere konfiantzazko lagunik handiena izan denari. Beraz, Manexi
eskatzen dio laguntza, eta biak batera hasten dira Irati zelatatzen, jakiteko, zer
egin duen bitxi batzuekin eta zertan ote dabilen mutil ezezagun batekin.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

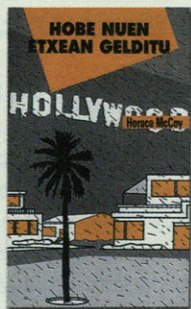
G A R A N T I A

LIBURUAK

**HOBE NUEN
ETXEAN
GELDITU**

Horace McCoy
IGELA
239 orrialde
9 euro

HOLLYWOODEN AURPEGI ZATARRA

Igela argitaletxeak Horace McCoyren "Zaldia akatzen ditugu ba..." nobela-lrekin eman zion hasiera bere sail beltzari. Orain, berriz, egile beraren "Hobe nuen etxean gelditu" lana aurkezten digu, Fernando Reyk euskaraturik. Narrazio honetan, Hollywooden eta hango zinema munduaren salaketa gogorra egiten du Horace McCoyk, estatubatuar gazte xeheengan zuen erakarpentzako maltzurra agerian utziz. Izan ere, zine-aldizkarietan azaltzen zenaren arabera, oso erraza ematen zuen, depresio garai haietan, ezerezetik gailurrera iristea Hollywooden, eta ideia hori barneraturik, milaka gaztek uzten zuen bere herria eta lagunak, zinearen gunean zinema antzezle ospetsu bilakatzeko asmoarekin. Behin han, ordea, errealitate gordinarekin aurkitzen ziren.

**MIKELA ETA
ELURRA**

Mercè Arànega
IBAIZABAL
29 orrialde
4,75 euro

ELURRETAN EGIN DAITEZKEEN JOLASAK

Etxeko txikien gozamenerako espreski prestatutako ipuina dugu Mercè Arànegak idatzi eta marraztu, eta Patxi Zubizarretak euskaratutako "Mikela eta elurra". Negua da, eta igeltxo zelaira irtetean, dena zuri aurkitzen du. Pozaren pozez, oihuka hasten zaie etxekoei: Elurra ari du! Hotz handia dagoenez, bufandak, botak eta eskularruak jutzen dituzte denek, eta besterik gabe, elur egin berrian hasten dira jolasten. Mikelak eta bere nebak, elur pilotak botatzen dizkiote elkarri. Gero, elur pilotak bildu eta dorre bat eta elurrezko panpina handi bat osatuko du Mikelak. Halako batean, ordea, elur pilotak handi-handi bat osatu eta bilinboloka botatzea otuko zaio, eta orduan ikasiko du, batzuetan, jolasekin, nahi gabe ere, besteei kalte egiten zaiela.

POEMAS

Kepa Murua
MANECO LIVRARIA
& EDITORA
28 orrialde

KEPA MURUAREN POEMAK PORTUGUESEZ

Maneco Livraria & Editorak kaleratzen duen Poetas de Orpheu bilduman Kepa Murua olerkariaren poemak agertu dira, portugesez eta gaztelez. Poetas de Orpheu deitu bildumak arreta berezia jartzen du olerkari gazte eta sortu berrietan, haien lanak zabalduz papera oinarri duten liburuetan zein era elektronikoan. Beraz, Kepa Muruaren "Poemas" antologia eskuratu nahi izanez gero, ohiko liburu-dendetara edota www.orpheu.com orri digitalera jo dezakezue. "Poemas"etan, bere buruarekin ari da porrotean sinesten duen ororentzat garaipen motaren bat izango dela ziurtatzen digun olerkari hau. Lehendik ere hainbat poesia bilduma plazaratua da Kepa Murua, egungo narratiba eta poesia zabaltzen dituen Bassarai argitaletxearen sortzailea.

DISKOA

**AURTENGO
GORAKADA 6**

Batzuen artean
GOR
9 kanta
5,11 euro

BEDERATZI MUSIKA TALDE ARRAKASTATSU

Bere udako hitzorduak fidel, bederatzi musika taldeen abesti arrakastatsuenak biltzen dituen "Aurtengo Gorakada 6" CDarekin datorkigu Gor diskoetxea: Asgarthen "Lur jota", Berri Txarrak-en "Bisai berriak", Hirurko madrildarraren "Solo soy un jubilado", Doctor Deseo-ren "Hay un tesoro en tus lágrimas", Jousilouli-ren "Ikastola maite dut", hitz jario landu eta zorro-

tzarekin hip-hop eta metal musika bat egiten dituen Cuerno de Chivo taldearen disko bakarreko "Música", Ekon taldearen "Salatzen dut" diskoari amaiera ematen dion "Eguzkia ezkututzen denean", hiru irlandar, galestar bat eta atarritar batek osaturiko Soblind rock taldearen "Help me trough" eta Hemendik at!en errautsetatik Stella eta Edurnek sorturiko Ados-en "Tamata".

Informazio gehiago: www.gureagenda.com**GETXO, uztailak 3-7****Jaialdia**

Uztailaren 3tik 7ra bitartean, Getxon, urtero egiten den legez, jazaia izango da. Egitarau zabala prestatu dute. Guztira 14 taldek joko dute hiru eszenatokietan. Biotz Alai plaza, Getxo Antzokia plaza eta "Piper's Irish Pub"

ONDARROA ekainak 28**Hitzaldia**

Asisko Urmeneta eta Kike Amonarrizek "Euskeraz libertzeko manerak" hitzaldia eskainiko dute.

22:30

Kafe Antzokia

DONOSTIA ekainaren 30a arte**Erakusketa**

Andoni Eubak (Bilbo, 1962) aluminioaren gainean margotutako 25 olio biltzen dituen "La espina dorsal" erakusketa ikusi ahal da Altxerri galerian ekainaren 30era arte.

Asteartetik larunbatera, 17:00-21:00

Altxerri galeria

IZURA, abuztuaren 16a arte

Uda Erakusketak Euskal Herri osoko bederatzi artisten lanak ekarriko ditu Izurako kaleetara. Aurtengo artista gonbidatua Kanboko Jesus Etxeberria zizelkaria da.

BILBO urriaren 1a arte**Erakusketa**

Guggenheim museoan "Wim Wenders.

Lurrazalaren irudiak" erakusketa paratu dute. Bertan, Wendersek 20 urtetan munduan zehar atera dituen argazkiak bildu dira lehen aldiz.

Guggenheim museo

GASTEIZ, uztailaren 11 arte**Emanaldiak**

"Gasteiz lurralde bisuala" ekimenaren baitan Orson Welles zikloa eskainiko da. Lau film ikusi ahaliko dira, baina ekainaren 20an eta 27an eta uztailaren 4an eta 11n.

19:30

Florida zine aretoak

ZUMARRAGA ekainak 28-uztailak 2**Jaiak**

Zumarragan Santa Isabel jaiak ospatuko dira ekainaren 28tik uztailaren 2ra bitartean. Hala ere, aurreko egunetan haurrentzako ekitaldiak izango dira eta uztailaren 7rako erretiratuaren eguna antolatuko dute.

Kaleetan

ANDOAIN, ekainak 27**Aurkezpena**

Martin Ugalde kultur parkea inauguratuko da. Gune hau euskara eta euskal kulturaren eremuan lanean ari diren erakunde eta enpresak bertan hartzeko sortu da. Andoain dago, Laborde anaien barauts lantegia izan zeneko lurretan kokatuta.

20:00

Martin Ugalde kultur parkea

ARROSA, ekainak 28-30**Jaialdia**

Euskal Herria Zuzenean Jaialdiaren zazpigarren edizioa egingo da Arrosan, Piztu elkartearen eskutik. Hogeita hamar bat talderen emanaldiak batera, animazio eta ekitaldi ugari izango da egunero.

IRUÑEA ekainaren 24-28**Emanaldiak**

IPES elkarteak Emakume eta Zine Mostra antolatuko du aurtun ere. Emanaldiak Golem zine aretoetan eta Yamaguchin izango dira, azken gune horretan dokumental eta laburmetraiak eskainiko dira.

Golem zine aretoak eta Yamaguchi

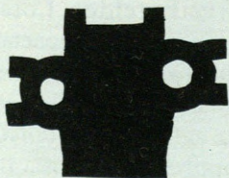

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

k u t x a

zuri esker
gracias a tigizarte ekintza
obra social

Sargori sasoiaren ataria dugu gure artean, erleak kumetzeko garaia. Erleek beraien etxetxoak eztiz, polenaz eta nektarrez lepo dauzkate eta erlauntzetan burrunba entzuten da dagoeneko.

EZKIEN GOZOA

Etxeko erlauntzetan dezente-ko burrunba entzuten ari naiz azkenaldi honetan. Gereziendoen mahuka adinakoa ez da izan sasi-arkaziaren pagotxa, baina beraien etxetxoak eztiz, polenaz eta nektarrez lepo dauzkate. Lahar oparoaren loraldirainokoa gaztainondoan gerbek hornituko dute, aurtengo sargorialdi honetan baita hornitu ere. Eta sargori sasoiaren ataria erleak kumetzeko garaia izan ohi da. Gure lau erlauntzetatik hiruk botea dute erle-semea. Gaztaina-gerbak ez dituzte soilik aurkituko semeok. Beroaldiak landare lurrinsu eta usaintsuen urapa-

ALBERTO ELOSEGI

rra ziztatzen du eta ezkaia, luisa-belarra, mendak, kamamila, izpilikuak eta abar harro dabilta lore-estali. Usain hauek hegoaren hordia piztu eta beste edozein usainetarako zeharo sorgortua nintzela uste nuenean, horra hor non ezkiaren gozoak pituita zoratu eta irauli didan. Lagun baten kalamu eme eder baten olio lurrin arre finaz inguratuta, braustakoan ekarri du mendebalak beheko ezkitzarraren loreen amu gozoa; gero, behin lehortuta, katiluko tila bare-tzailea izango den lore emearenagatik nobedadeak ere ia jo nau. Erle seme urtea, ezki urtea. Eme urtea ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Espainian loteria eta antzekoetan gastatutako diru kopurua altua da; iaz 25,129 milioi euro jokatu ziren. Zifra horren erdia ia joko pribatuei dagokie, makina txanponjaleei batez ere.

LUDOPATIA UGALTZEN

Espainian apustu, loteria eta horrelakoetan gastatzen den dirutza ikaragarria da. Iaz, 2001. urtean esate baterako, 25.129 milioi euro jokatu ziren urte osoan. Eta zifra horiei saritan banatutakoa kentzen badiogu (irabaziak norbaitek disfrutatuko baitzituen, neronek ez, zin dagizuet), gastu erreala 7.856 milioi eurokoa izan zen.

Horrek zera esan nahi du, gutariko bakoitzak 195,43 euro jokatu genituela kasinoetan, bingoan, ONCEko kupoian, kineletan edo baita makina txanponjaleetan ere, argitaratu berri den iazko memorian ikus daitekeen bezala. Eta horrek 10,08 euroko igoera suposatzen du, pertsona bakoitzak urtebete lehenago

ALBERTO ELOSEGI

jokatutakoarekin konparatuz.

Hiritar edo biztanle bakoitzak gastatutako zifra horretatik, ia erdia (102,25

euro) joko pribatuei dagokie, makina txanponjale eta antzekoei batik bat, espainiar bakoitzak 64,77 euro uzten baititu urtean horietan. Joko publikoetan egindako gastu errealari dagokionez, biztanle bakoitzak jokatutako diru-kopurua 61,72 eurotan dago. Eta horietatik, dirurik gehien Loteria Nacionalean gastatzen da, Gabonetakoa eta Errege bezperakoan batez ere. Baina badira beste gastu batzuk, azken urteotan gorantz egin dutenak (ONCEko kupoia, Primitiba, bonolotoa...). Ez da harritzekoa, hortaz, ludopatía ere gero eta ugariagoa izatea gurea bezalako gizarte jokozale eta apustuzale batean ●

◆ JABIER AGIRRE

Elixabete Garmendia

Arritzaga: artzain eta meatzarien arroa

Txindoki sukaldeko leihotik ageri zen gailur hura zen, eguzkia albotik ateratzen zitzaion hura, lainoek bata eta bestea ezkututzen ez zituzten egunetan. Neguko gau luzeetan berriz, Txindoki misteriotsu eta magiko bihurtzen zen, Anbotoko Dama hara etortzen omen zelako babes bila. Txindoki Alarren zegoela zioten, eta Alar birraitona uztargileak Lazkaotik Nafarroarako joan-etorrietan erabiltzen zuen pasabidea-edo zen. Gaztaia ere Alardik iristen zitzaigun, eta artean ezagutzen ez genituen larreen eta txabola ketuen usaina zekarren.

Txindokira igotzea konkista bat izan zen zentzu askotan, inimizazio ritoa nolabait. Nerabezaroa, etxean ozta-ozta baimena lortu eta hara goaz ahizpa eta biok San Pedro egunez, Larraizko erromeriaren aitzakian. Ordurako bagenekien Alar Aralar-en apokopea zela, eta handik, Txindokiko puntatik hasi gintzaizkion neurria hartzen. Alegia, izena luzatu ahala, izana zabaldu egin zitzaiola gure perpezpizioan. Harrezkero Aralar mila eta bat pausoren

XABIER GONÍ

■ Goian Arritzagako txabola ordekan, erreka alboan. Ezkerrean meategietako kargalekua, kablearen hasierarekin.

helmuga izan dugu, noraezekoak batzuetan eta, hala ere, sekula ere ez alferrik galduak, sorpresaz gainez-kakoak sarri. Eta beti, hori bai, sentsazio bat; nola karakol oskolak belarrira itsasoaren oihartzuna dakarren, halaxe, urratsez urrats Aralarren ibiltzeak mendetan zehar han ibili, bizi, gozatu eta penatutako belaunaldien oihartzuna berpizten du.

Aralar osoa maketa batean irudikatuta dago Lizarrusti gaineko Aterpetxean, eta hor, maketa horretan, dozenaka ibilbideren artean bat besterik ez da gaurko aukeratutakoa, xumea gainera itxuraz. Arritzagako arroan zehar ibiliko gara, Amezetako meategiak egon ziren tokian. Maketak ezin adierazi bihurgune bakoitzaren atzean aurkituko ditugun pausalekuak, istorioak eta aztarnak.

Abiapuntuan bertan sentituko du ibiltariak etimologiarako tentazioa, Arritzagako arrora doala eta mendiari darizkion harri pilak aurkitzean Anduizko bordaren alboan, Behatza deitzen dioten harkaitz erraldoiaren babesean. Baina utz dezagun toki hori amaierarako, historia triste bat gordetzen baitu bere baitan. Goazen, beraz, pistan gora, Ondarreko langaraino. Bidean geratu da Urtixao, txoriek oso gogoko duten baso gunea. Langak autoa uzteko lekua dela adierazten digu.

Oinezko bideari heldu eta lehen ur tragoa Ondarreko iturrian. Aldapan gora, laster gara Elordin, artzain txabola adina ostatu ere baden bordan. Artzain-ostalarik Jose Antonio Tolosa du izena, pilotariaren herrikide izateaz gain izenikide. Amantal zuri-zuria jazten du bezeroak hartzeko.

Elordin egindako lehen bazkaria ez

■ Zotaletako txabola bat.

daukat ahazteko. Tokia aurretik eskatuta, eseri ginen mahaira dozena bat lagun, mendizaleak eta artzainak erdi eta erdi. Udazken ataria zen, mondeju sasoia Aralarren; beraz, hasteko, mondeju zopa eta jarraian mondejuak; jarri nintzen gaztaia- ren zain, eta bai zera, haren aurretik berta- ko oilaskoa erreta, egun hartan Arritzagara

bidean ziren guztientzako adina.

Elordi gainean Etitzegiko lepoa eta Uzkuiti ageri dira. Aurrera segiz, Añate edo Arinateko txabolak. Hemen etimologiarako bigarren tentaldia, izan ere, ate izaera du benetan lekuak, Arritzagarako sarrera modura jokatzeko duela. Atzean geratzen dira herrixkaz eta baserriz zipriztindutako Goierri eta Tolosaldea, Murumendi eta Ernioeren babesean. Aurreko aldera berriz, Aralar zabaltzen zaigu, bere ezaugarri nabarmenekin: soil, larreak gordin, kolorea aldakor urte sasoiaren arabera, neguko gorritik udaberriko berde apalera eta hortik udako berde ondura; belarrak adierazten du goian gaudela; ez da etxerik ageri, lurrarekin kamuflatutako txabola bakanak besterik ez. Hala ere, arroaren bestaldean, pare-parean, halako parajetan ez ohizkoak liratekeen eraikinak somatuko ditugu: Minatako aterpea, eta behean berriz labeak

XABIER GONI

■ Meatzeak: XVIII. mendeko ausardia

Aralarrez maitemindutako tolosar batek dauka bilduta Arritzagako meategien historia "Las minas de cobre de Aralar (1732-1804)" liburuan. Jesus Elozegi Irastak, tokia ondo ezagutzeaz gain, artez miatu zituen artxi- boak xehetasun guztien bila. Eta bere liburua datu bilketa zehatza izan, bada, baina Oesteko pioneroen generoko peli- kula bat egiteko abiapuntu ere izan zitekeen. Ikusi bestela. Meatzeak ustiatzeko konpainia osatu zuten zazpi lagun- en artean pertsonaia hauekin egiten dugu topo: Pablo Petiatri, Manet-eko Kontea, baina "ostiati" eskale modura ibilia, Alemaniako Treverisen jaioa. Juan Antonio Argaña, Larraun- goa, Allin jaio eta bertako apaiza zena. Meategien zuzendari aldi batean Petiatriren herrikide bat izan zen, Christobal Fat, nonbait orduan ere teknologia alemaniarra aurreratuagoa zegoen. Fausto Elhuyarrek Hungariatik argibideren batzuk bidali omen zituen meatzeen ustiaketa hobetzeko. Kontua da, garai hartan titanen langintza behar zuela izan eremu horietan lurra zulatzen eta ateratako mea behe- ra karreatzen jardutea. Langileen artean, bertako giputz eta nafarrez gain, alemaniar, frantziar eta italiarrak ageri dira, eta Lapurdi, Nafarroa Behe- rea eta Zuberoako ugari. Guztira 669 izen dauzka bilduta Elo- segik, eta ez omen daude denak. Amezketan esan ohi da herrian baino jende gehiago ibiltzen zela meategietan.

Meatzariak Arritzagan bertan bizi ziren, barrakoieta- n nahiz artzainen txaboletan. Bazuten eliza eta baita bi taberna ere, eta...

liskarrak ugari ardotan bustita; horien ondorioz hilketa pare- a behintzat gertatu zen, meatzari batena eta beste artzain batena. Orri beltzak osatzeko bada beste heriotza lazgarri- rik; esaterako Leitzako meategietatik lan bila zetorrela Pardeluts inguruan ekaitzak harrapatutako bohemiar batena. Amezketan zirrara handiena eragindakoa, bertako batek bere buruaz beste egin zueneko. Fernando Amezketarrek, meategietarako lanean ibi- lia bera ere, eman zuen heriotza honen testigantza: konpainia gaizki zebilela eta, langile asko bota egingo zituzten hotsa zabaldu zenean, Migel Inazio Galartzak, etsipenak jota, bere burua gatazaino batetik zintzilikatu zuen. 1792an gertatu zen hori; berrogei urte lehenago huelga moduko bat izan zen bertan.

Iztuetak bere "Kondaira"n meategien ixteaz idatzitako kro- nika borobila da: "...meatzaren jabeak alkarren artean ondo ez zetoze- lako, lantegi hartan ez zegoela buruzpide eta eraen onik ezertarako. Azkenerako jarri zirala langileak, nork kontu hartu izan bagez, beharra egiteko ustean meatze zulora sartu eta lanean pitinik egin gabe aste osoak jokuan igarotzen zituztela". Horrela aditu omen zien bertan lanean jardundakoei.

La mende eta erdi joan zen berriro meategiak martxan jarri arte. 1939-45 artean alemaniarrek saio batzuk egin eta bertan behe- ra utzi behar izan zituzten, II. Mundu Gerra galtzean; ondo- ren etorri zirenek 1955 arte iraun zuten ahaleginean. Dirudienez mea ez dago ahituta, baina parajearen urruntasunak zail eta garesti egiten du ustiaketa. Hortik atera kontuak, zernolako ausardia izan zuten XVIII. mendeko meatzari haiek.

eta mea garbitu eta karga-
tzeko tokien hondakinak.

Arroaren eskuineko aldetik segiko dugu, txabola bila. Luis Pedro Peña Santiagok "geografia giza-tiarra" deitzen zion Aralar-koari eta ibilian ibilian, kalifikatibo horri zentzu erabatekoa hartzen zaio. Natura indartsuaren erdian, gizakiak utzitako aztarnak nonahi topatuko ditugu, oraindik bizirik nahiz abandonatuta. Salingo txabolak ez du biztanlerik eta behera dator. Gidariak dio berak hor egingo lukeela aterpea. Zergatik hor, egonarri handirik gabeko gunea da eta? "Hortik arroa aldenik alde zaindu daitekeelako". Egia, Arritzagako arroaren taldea izan liteke Salingo gaina.

Salingoa ez bezala, Zotaletako hiru txabolak bizirik daude; Dionisio Goitia, Xixilio Goñi eta Paxkual Lekuona egöten dira hemen udaldian. Eguzki plakak argindarra sortzeko, eta kurtinak leihoetan. Jakinekoea da artzain txabolek beti behar dutela aterpe bat zabalik mendizale ororentzat. Hemen karreapea deitzen diote txabolaren zati horri; Zotaletako txaboletako batean txantxangorriak hartu du babes karreapean. Niretzako berria den hitza

■ Meategietako txaboletako bat, generadorea alboan duela.

ikasi dut: "artzikunea", ardiak jezteko itxura.

Etimologiarako hirugarren tentaldia:

■ Anduitz, edo makien borda.

Pardeluts. Alegia, inondik abiatuta ere, hara iristerako gainean daramagun guztia ahiturik izango dugula. *No-Man's Land* bat, Ganbo (1412) eta Ganbo Txikirako bidean. Lehen ziren bi artzainetatik bakarra geratzen da, Pako Lertxundi aiarra. Eskerrak Pardelutsek iturria ere baduen, eta behor-rrantzako aska. Behor taldea bertan suertatuz gero, merezi du minutu batzuk ikusmiran egoteak; berehala nabaritzen da, portaerarengatik, zeintzuk agintzen duten eta zeintzuk diren mendeko.

Amabirjin Harria marka bat da, erreferentzia ezinbestekoa bidean. Haize, euri eta elurrek herdoiltzen eta jaten hasia dute Amabirjiñaren irudia, eta plastikozko loreek zimelduta dirudite. Txanpon batzuk utz daitezke bertan, eta turistarena eginez argazkiak ateratzeko leku aproposa da. Ez da ordea Amabirjiñak utzitako zantzu bakarra, beherago, Amabirjiñaren Arrastoa ere badago-eta. Auskalo Amabirjiñaren aurretik zein Mari ibiliko zen hemen artzainak zirikatzen.

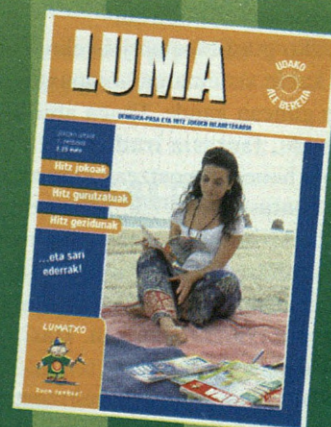
Eta honenbestez Igaratzako Arrateetan gaude; Arinatetik sartu gara Arritzagara, eta Arrateetatik irtengo ginatke, Igaratzan sartzeko. Baina gaurkoz hor utziko ditugu Perileku -beste izen

Distira betean heldu da lumazaleen

aldizkariaren udako ale berezia.

Ez ezazu huts egin!

**Uztailaren 5ean
Euskal Herriko
kiosko eta
saltoki guztietan.**

esanguratsu bat-, Intzeko Dorrea edo Hirimuga-rietarako bidea, eta Igaratzako txabola, aterpe, eliza eta abarrak. Buelta erdi eta Arritzagako Arroaren ezkerreko aldeari heldu behar diogu orain, etorreran parez pare izan dugun horri.

Aintziriko ordekatik aurrera, Latosa eta Arritzagako txabolak. Azken honek oasia dirudi: lautadan, erreka gertu, baratztea, oilategi eta guzti... Anastasio Balerdi da nagusia. Kontrastean, aurrerago, Astarteta; urrutitik, Nepalgoa izan zitekeen, malda gogorrean, mendiari itsatsita bezala, kamaleoiarena eginez, ozta-ozta bereizi daitekeela lurretik. Hor bizitzeko bertigoa gaindituta behar da izan. Kobazulotik hain hurbil dagoen eraikin horrekin artzantza utzi eta beste lanbide batean sartuko gara: meagintzan.

Lehendabizi zulo bat izango da, lurraren sabeleko aide hotza eta usaina dakarkiguna; laster eraikin bat, harri berberaz egindakoa izan arren artzain txabolak ez bezalakoa. Handik aurrera, tripak bistan dituen etxep batean "Betico" generadorea... Harantzago labaderoak, kargalekua eta mea Amezketara burdinezko gurditxoetan jaisteko erabiltzen zen kable sistemaren abiapuntua. Minetako gunean gaude. Froga argi hauek ez baleude, fantasia irudituko litzaiguke paraje honetan meatzeak izan zirela esatea. Fantasiara ezezik, abenturara garmatza Arritzagako meategien historia ez hain zaharrak. 1955 aldera itxi ziren, hamar urtez aritu ondoren, baina hori bigarren txanda izan zen. Hasi, XVIII. mendean hasi ziren.

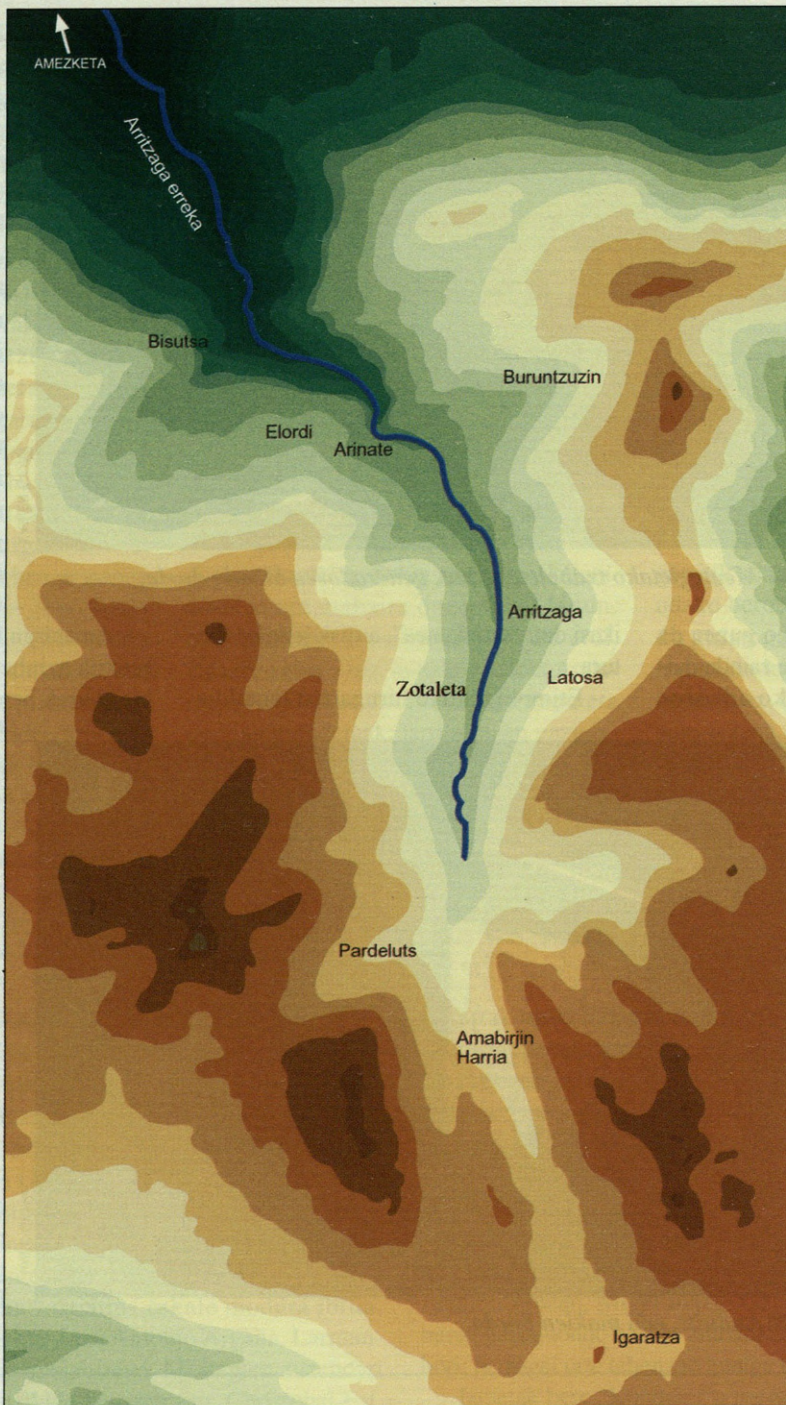
Gaur egun amezketarrei meatzeetatik geratu zaien herentzia Buruntzuzineko

aterpea da, izen bereko selean dagoena. Ohe, dutxa eta guzti hornitua, toki zoragarria Aralarko egun eta gauak dastatzeko. Baina Buruntzuzin ez da aisialdirako tokia bakarrik, baita ingurua zaintzeko ere; adibidez, han behean erreka igarotzeko dau den egurrezko zubiak elkarte horretakoek jarriak dira, auzolanean. Aterpetik gora mendiak meatzeen arrasto gehiago erakusten du: harri pilak, kable hondarrak... eta ia-ia gailurrean plataforma bat; plaka batek meatzeetako azken langileetako bat izan zenaren oroitzapena dakar, bi lizar gazte-

ren artean. Alturak bista Durangaldeko mendiataraino zabaltzen du, Anbotorekin hasi eta Mugarra-ekin ixten den kateraino. Aizkorri berriz kukuka dabil Aralarko gailurren atzetik. Txindokik, hegoaldeko bizkarra emanez, erraldoi erdi etzana dirudi. Goian dabilen hegatsazpi zuriko miruak bakarrik dauka guk baino ikusmira hobe.

Aterpetik behera, Minatako Bidea deitzen zaionari helduko diogu, garai batean mea mandotan jaisteko erabiltzen zuten bidezidor bihurriari. Gelditu, begiak altxa, eta oraindik meaz kargaturik dagoen gurdi horietakoren bat ikusiko dugu kabletik zintzilik. Mende erdi ekaitz guztiei desafioan. Bideak beste geldialdi batzuk ere eskatzen ditu, adibidez Arritzagako errekek osatzen dituen kazuelak miresteko; izerdi patsetan egonez gero, bainurik hotzeta hartzeko aukera, ausartenentzat. Urak kapritxo gehiago ere eskainiko digu bistarako; esaterako, beherantz goazela, ur hotsak begiak altzaraziko dizkigu ur jauzi baterantz; Ondarretik dator eta Bisutsako saltoa deitzen diote.

Eta orain bai amaierarako utzitako historia triste. Anduizko bordari Makien borda ere deitzen diote. Izan ere, Aizkorrin Aratz barreneko artzain txabolan bezala, hemen ere guardia zibilek maki bat jo eta bertan hil zuten. Maria Zabala amezketarrak Montxo Armendarizek "Silencio roto" pelikulan azaltzen duen eszena berbera kontatzen du: makiaren gorpua herrira sartzen mando gainean zeharka jarrita, hankak eta burua alde banatarazintzilik. Amezketako kanposantuan lurperatu omen zuten, sinisgabeentzat egon ohi zen barrutian.

Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

MANTXUT MANTXUT

2A2PIAK
BATMAN

BETIBELU

Beti berandu dabilenari,...

NAZKATU NAUK HIRE ZAIN EGOTEAZ...

TARDON / TOUJOURS À LA BOURRE /

...toki guztietara berandu iristen denari esaten zaiona

BETIBELU HORI!

TO KEEP A WOMBAT'S TIME

Kike Amonarrizen Umorea

AITOR

Gerra ondoren Venezuelara ihes egin-dako bati gertatu omen zitzaion Caracasen. Erregistrora joan bertako pape-rak egiteko asmotan eta bere agiriak erakusterakoan funtzionario ak:

- Nombre! (Izena)
- Aitor -erantzun omen zion euskal-dunak-.
- ¿Y qué significa eso? (ea zer esan nahi zuen izenak).
- No significa nada; es un nombre

primitivo vasco (ez zuela ezer esan nahi, euskal izen zahar bat zela).

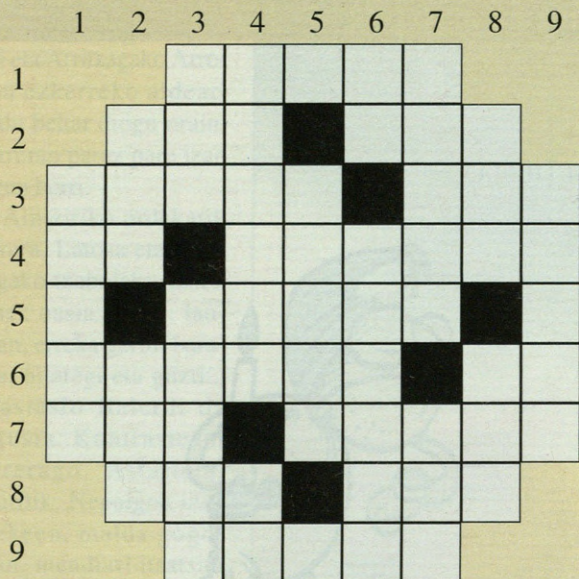
Eta funtzionarioak paperetan "Primiti-vo" izena jarri zion.

ESALDIA

Honako esaldi hau, Irunberriko artzain batek bota omen zuen:

"Bizitzan bide bakarra dago, eta nor-berak har dezala nahi duena"

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Inguruko lurretatik nabari goratzen den lur-eremu.
- 2.- Leial, zintzo. Arnas ezak hil. 3.- Ludi. Musika erritmo mota. 4.- Ez eme. Uztaia. 5.- Berrogeita hamar, zenbaki erromatarren arabera. Haizea. Bokala.
- 6.- Tenorean. Islandia. 7.- Oinarrizko edaria. Kito.
- 8.- Zintzoa. Izen arabiarra. 9.- Mendiko atea.

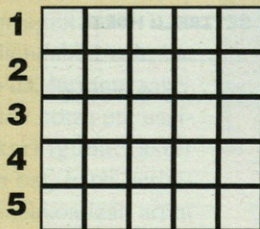
GOITIK BEHERA

- 1.- Hautsi gabe toles daiteke. 2.- Egur. Garai, aldi.
- 3.- Oinaze. Fruitu mota. 4.- Produktua labetik ateratzeko pala. Kanpo, landa. 5.- Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. X. hilabetea. Bokala. 6.- Bostehun eta bat, zenbaki erromatarren arabera. Ardurak. 7.- Ikusmenik ez duena. Edo.
- 8.- Bizkaiko ibaia. Igarobide. 9.- Agian, menturaz.

Ekar bosteko hori!

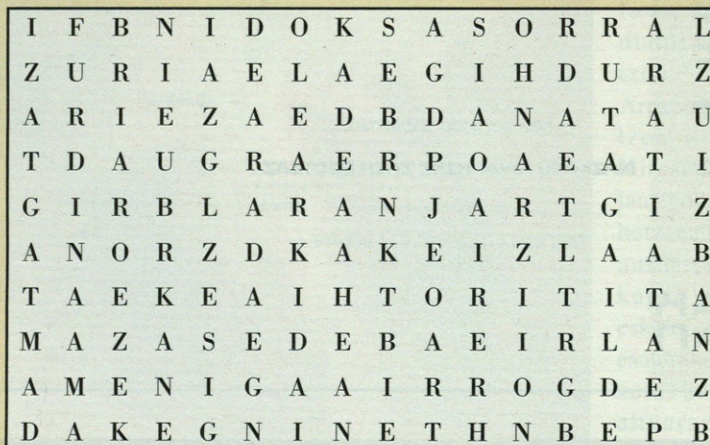
Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1 2 3 4 5

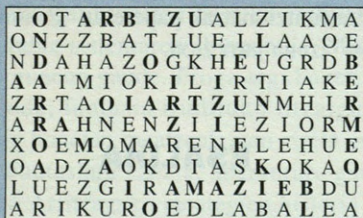
1. Lodi. 2. Dardara. 3. Zakar, trauskil. 4. Oldar, jazarpen.
5. Emakume izena.

Letra Zopa

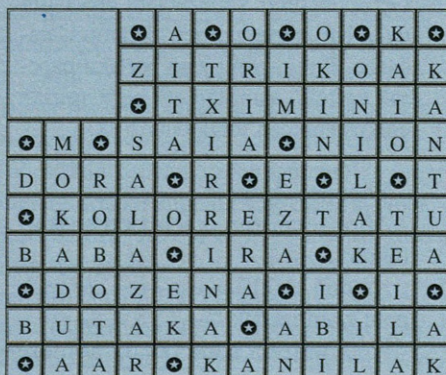
Aurki itzazu 8 koloreen izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

8ko txikian

1. Ahantzia. 2. Azalpena. 3. Biribila. 4. Irintzi.
5. Atzerria. 6. Zirikatu. 7. Italia. 8. Aparailu.
9. Amultsua. 10. Alkateak. 11. Omenaldi. 12. Gizaseme.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Zital. 2. Lur. Mao. 3. Larri. Ihi. 4. Ir. Azidoa. 5. Z. Ituna. I. 6. Eztitu. Zo. 7. Oiz. Urbia. 8. Lau. Ron. 9. Lukia.

Goitik behera: 1. Lizeo. 2. Lar. Zil. 3. Zur. Itzal. 4. Irrati. Uu. 5. T. Izutu. K. 6. Am. Inurri. 7. Laida. Boa. 8. OHO. Zin. 9. Iaioa.

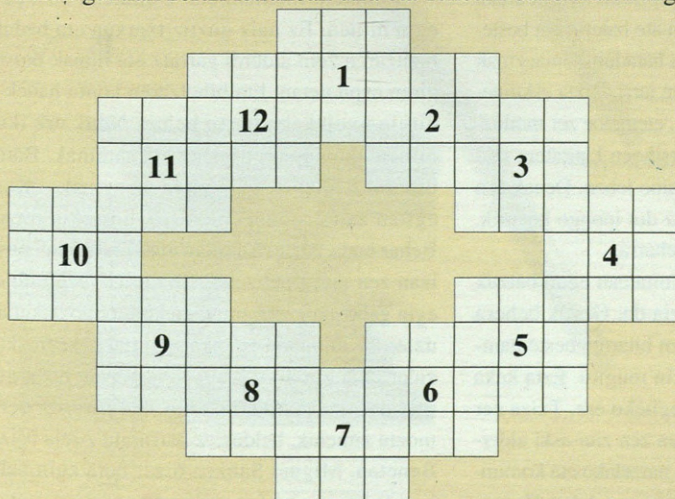
Hitz Gezidunak

	Deitura	Egoki	Semearen sema	Beldurtiak	Pirinioeta-ko gailurra
	Txingurri, xinaurri	Ezeztatu	Röntgen		
				Azkena eta lehena	
				Nortasun agiria	
	Ukapen		Ez zakar		
	Gironako ibaia		Fosforoa		
Pl., musika tresna	Iruñako auzoa				
Izena	Beratzen jarri				
			Kausa partikula		
			Ezten		
Hau bera			Zamorako autoetan	1. eta 4. bokalak	
Sor			Baneuka	Kasik	
	Tona	Bat eta bat	Iparre-tarrak		Igarobide
	Musika nota	(Erro.) etorri	Jainko egiptoarra		
Kalekoa				1	
Argentina-ko lurralde				Ez eme	
				Euskal alderdia	
				Bokala	
Errep., txori mota	Gipuzkoa-ko hiria		Gaixo		

Pertsonaia: Mendigoizale gipuzkoarra

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Maitasunak
- 2.- Afaloste
- 3.- Zurrunbiloa
- 4.- Eguneroko agerkari
- 5.- Giro sapa
- 6.- Mirakuluak
- 7.- Gaizto bihurtu
- 8.- Hautatua izan daitekeena
- 9.- Literatura generoa
- 10.- Kaiku, ergel
- 11.- Intsektua
- 12.- Dotrina politikoa

ALBERTO ELOSEGI

JOSE IGNAZIO ANSORENA

“Zainketa Intentsiboen Unitatean bost egun egin nituen. Ez naiz guztiz txatxua eta badakit bizitzaren zein alderdi garratz eta ilunak ikusten diren ospitaletan. Eta bihotzaren kontu hauek ez direla axolakabe hartu behar. Neuk ere ikusi nituen han egoera tristeak eta saminak. Baina, inguruko guztiak hain ziren atseginak... Kosta egiten zait oroitzen txarrik horrekin lotzea”

BIHOTZ KONTUAK (I)

Goizeko seitan jaiki nintzen txiza egitera. Txurrutada ederra bota ondoren, ohera itzuli eta bularraldean halako sakadura sentitzen hasi nintzen. Haize bat izango zela pentsatuz, jiminasia apur bat egiteari ekin nion. Ez zen, baina, besteetako haizearen parekoa eta ez zen haize hartzera joaten. Berehala konturatu nintzen oinazea, txikia izanagatik, handituz zihoala. Emazteari esan nion:

-Larrialdietara noa, Ospitalera. Huskeria izango da, baina bada ez bada ere nahiago dut joan.

-Zurekin joango naiz.

-Ez, ez da ezer izango eta hemen baduzu nahikoa martxa lau elementu hauekin (Elementu: seme-alabak, hamar urtetik gora pasa direnean deitzeko modurik gozoena).

Deitu nuen taxia eta berehala han zegoen:

-Mesedez Ospitaleko Larrialdietako atera eraman nazazu. Ahal duzun azkarren, bularraldean oinazea nabaritzen dut eta.

TAXIZALEAK -ez dakit kobratu gabe geratuko zen beldurrez, hildako bat autoan ez zitzaizkion dotorea iruditzen edo bere bizitzako aurreneko aukera zuelako filmeetakoak imitatzeko- benetan “ahal zuen azkarren” eraman ninduen. Errebueltak bi kurpilen gainean. Hark akabatu ez banindu, infartoak ere ez noski. Larrialdietako atera iritsita, morrosko morroskotsua zegoen erizainen arropa jantzita. Hasi besterik ez nintzaion egin:

-Etorri naiz bularraldean...

Dida, bultzada batez, kurpildun aulki batean jarri ninduen eta laster batean ate batetik eta bestetik sendagileak, erizainak eta batadun kontaezinak agertzen hasi ziren: ohantzean jarri, zizta eskuineko besoan, zizta ezkerrekoan, etengabe zer moduzka gehienak, Zainketa Intentsiboen Unitatera eraman ninduten ia konturatu baino lehen. Denak oso profesionalak eta jatorrak. Ez dut inongo kexurik, alderantziz, eskerrak eman beharra.

Zainketa Intentsiboen Unitatean egun batzuk pasatzea esperientzia berezia da. Goitik behera bilzuta eta hamaika kableen bitartez beste hainbeste makinei lotuta. Eta ezin mugitu. Ezta kaka egiteko ere. Sic: ezta kaka egiteko ere. Txiza zer esanik ez. Niretzat horixe izan zen ziur aski alderdirik gogorrena, komunzalea naizelako eta komuntxango ugariak egiten ohituta nagoelako. Han ez

ordea. Txiza nahi? Eman krisketari eta han etorriko zaik neska jator bat (Ez da hizkuntza sexista ibiltzea: denak neskak baitziren) eta leku egokian jarriko dik txizontzia. Hik txiflinari on markatu eta listo. Berriro krisketari eragin eta jaso egingo diate. Kontu handiagotetan, librantza amaituta, garbiketa biren artean egingo diate, ur epelez eta goxo-goxo. Eta goizeko bainua ere modu berean. Gorputz osoan, ur epelez... Emozionatu egiten naiz kontatzean. Orduan ere emozionatu egiten nintzen eta lanean ari ziren erizainei Miguel Sanzen lehengusubati gertatutakoa kontatu nien. Apur bat lotsatu ziren. Ni ez.

NAFAR horri prostata inguruko ebakuntza egin behar zioten (berak *aprostata* deitzen bazion ere). Eta kirofanora eraman aurretik neska erizain bat etorri zitzaion gelara:

-Orain bizarra egin behar dizut, gero infekzio arrisku txikiagoa izateko.

-Bizarra egin?

-Bai noski, ez dizut masailetakoa bizarra egin behar, azpietakoa baizik.

-Jodo, hau nere lehengusuari kontatu behar diot (Dudarik ez dezazuen izan: gaztelaniaz egiten zuen Miguel Sanzen lehengusuak. Baina nik euskaratzeko atrebentzia hartu dut. Ez al dit salaketarik jarriko?).

Erizaina, nirekin ibili ziren guztiak bezala, artista delikatuia izan nonbait eta ixopoaren erpina ezkerreko bi hatzez heldurik, gorantz tira zuen eta eskuinez xaboiez igurtzen hasi bizar basotxoan. Horretan ari dela, Sanztarra berehala:

-Iada ez diozu heldu behar, emakume. Bera bakarrik eusten da eta.

Zainketa Intentsiboen Unitatean bost egun egin nituen. Ez naiz guztiz txatxua eta badakit bizitzaren zein alderdi garratz eta ilunak ikusten diren ospitaletan. Eta bihotzaren kontu hauek ez direla axolakabe hartu behar. Neuk ere ikusi nituen han egoera tristeak eta saminak. Baina, inguruko guztiak hain ziren atseginak... Kosta egiten zait oroitzen txarrik horrekin lotzea. Behar bada, bizarra egitera etorri zitzaidan neska izan zen muturbeltzena. “Bizarra?”-begiratu ere egin gabe eta ezetz erantzuteko inongo aukerarik uzten ez duen ahots zakar agintariz korroskatu zidan. Eta zirt zart, lau labainkadetan bizar guztiak desagertu zitzaizkidan. Ez dut uste berak moztu zituenik, beldurrez barruratu zirela baizik. Benetan, Miguel Sanzen bizar bera egin behar izan balit, ez niokeen utziko ●

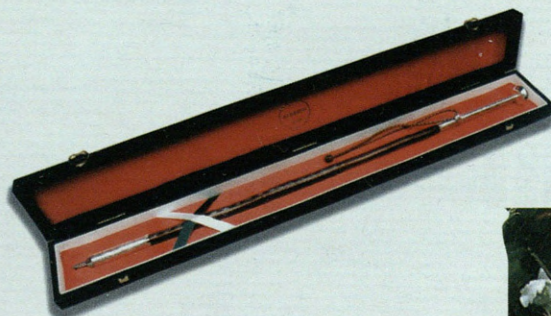
Euskal Herriko Oritzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• *Opari Bereziatarako*

• *Pertsonalizatu Daiteke*

• *Neurrira Egiten Dira*

• *Eskaria Denboraz Egin Behar Da*

• *Prezio Aukera Desberdinak*

• *Alberdik eginak*

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria